

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

**BERLİN'DEKİ TÜRK GÖÇMENLERİN SURİYELİ
MÜLTECİLERE YÖNELİK GÖRÜŞ VE TUTUMLARI ÜZERİNE
BİR ÇALIŞMA: BERLİN/ ALMANYA ÖRNEĞİ**

Şeyda Ayvaz

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

BERLİN'DEKİ TÜRK GÖÇMENLERİN SURİYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK
GÖRÜŞ VE TUTUMLARI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: BERLİN/ ALMANYA
ÖRNEĞİ

Şeyda AYVAZ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

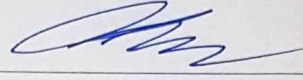
Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

KABUL VE ONAY

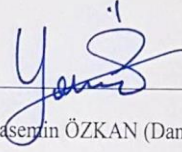
Şeyda AYVAZ tarafından hazırlanan "Berlin'deki Türk Göçmenlerin Suriyeli Mültecilere Yönelik Görüş ve Tutumları Üzerine Bir Çalışma: Berlin/ Almanya Örneği" başlıklı bu çalışma, 12.06.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

[İ m z a]

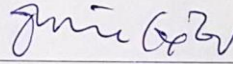
Doç. Dr. Filiz YILDIRIM (Başkan)

[İ m z a]

Prof. Dr. Yasemin ÖZKAN (Danışman)

[İ m z a]

Dr. Türken ÇAĞLAR

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

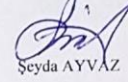
Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezimin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezimin aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- o Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- o Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren ..... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- o Tezimin ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

17/07/2019

Şeyda AYVAZ

¹ "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

- (1) Madde 6.1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullandığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılmamış durumda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7.1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. * Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr. Yasemin ÖZKAN** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Şeyda AYVAZ

*“Söyleyin dağlara rüzgara
Yurdundan sürgün çocuklara
Düşmesin kimse yılgınlığa
Geçit vardır yarınlara
Göç yolları
Göründü bize
Görünür elbet
Göç yolları
Bir gün gelir
Döner tersine
Dönülür elbet
En büyük silah umut etmek
Yadigâr kalan size...”*

Murathan Mungan

Evlerinden kopanlar, göçüp kalanlar ve göçte yiten canlara ...

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca gerek derslerde gerekse tez çalışmamı yürüttüğüm süreçte bana katkı sağlayan görüş ve değerlendirmeleri, yapıcı eleştirileri, tez konuma ilişkin yüreklendirmesi ve teşviği ve bu süreçte göstermiş olduğu her türlü desteği için çok değerli hocam ve aynı zamanda danışmanım Prof. Dr. Yasemin Özkan'a,

Tezimi okuyarak değerli yorumlarını ileten ve tezime katkı sağlayan değerli jüri üyesi hocalarım Doç. Dr. Filiz Yıldırım ve Dr. Türken Çağlar'a,

Yüksek lisans eğitim ve tez sürecim boyunca bana anlayış gösteren ve beni destekleyen Kışehir İl Sağlık Müdürlüğü ve Dışkapı Yıldırım Beyazıt Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde görevli sevgili iş arkadaşlarıma,

Yıllar önce Berlin'e gittiğim ilk günden beri bilgi birikimi ile bana paha biçilemez bir katkı sunan, samimiyeti ve yardımseverliğiyle araştırma sürecimin kolaylaşmasına destek veren çok değerli Sosyal Pedagog Figen Kırılmaz'a,

Araştırma sürecinde beni misafirperverlikleriyle evimdeymiş gibi hissettiren, katılımcılara ulaşmam konusunda bana yardımcı olan, benden hiçbir desteklerini esirgemeyen sevgili Nimet Balcı ve Emel Avaner'e

Planlanan her buluşmayı süreçteki yoğunluğum sebebiyle ertelemek veya iptal etmek zorunda kalan ancak yine de beni sabırla bekleyen, stresli anlarımda yüzümü güldüren, lise yıllarımızdan beri beni her koşulda destekleyen çok sevgili dostlarım Emine Bütün ve Ceren Kazan'a,

Üniversite hayatımı renklendiren, birlikte daha güzel hissettiren, özellikle yüksek lisans ders ve tez sürecinde beni motive eden ve kıymetli desteklerini hissettiren dostlarım ve aynı zamanda meslektaşlarım Ümmühan Saliha Tosun ve Şeyda Tayyibe Türkmen'e,

Hayatım boyunca benden maddi manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, her zaman yanımda olan, beni bu günlere ulaştıran ve eğitimin önemini her daim vurgulayarak beni bu süreçte hep daha iyisini yapmaya teşvik eden sevgili annem Nazime Ayvaz, sevgili babam Ekrem Ayvaz ve yedek kalbim, sevgili abim Mustafa Murat Ayvaz'a teşekkür ederim.

ÖZET

AYVAZ, Şeyda. *Berlin'deki Türk Göçmenlerin Suriyeli Mültecilere Yönelik Görüş ve Tutumları Üzerine Bir Çalışma: Berlin/ Almanya Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

Bu araştırmanın amacı Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin iç savaş sonrası Suriye'den Almanya'ya göç etmiş olan Suriyeli mültecilere ilişkin görüş ve tutumlarının incelenmesidir.

Araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırma örneklemini en az beş yıldır Almanya'da yaşayan ve 25 yaş üstü olan, araştırmaya katılmaya gönüllü Türkiye kökenli göçmenler oluşturmaktadır. Araştırma Almanya'nın Berlin eyaletinde ikamet eden göçmenlerle yürütülmüştür.

Araştırmaya katılan kişilerden veri elde edilmesi çerçevesinde nicel aşama kapsamında demografik bilgi formu ile Suriyeli mültecilere bakış açısı ölçeği uygulanırken, nitel aşamada yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır.

Araştırmanın nicel aşamasında 129 kişiye ulaşılrken, nitel çalışma 9 kişiyle yürütülmüştür. Nicel veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 21 paket programı, nitel veriler ise MAXQDA2018 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırma bulgularından elde edilen sonuca göre nicel aşamada Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli mültecilere bakış açıları üzerinde demografik veriler açısından anlamlı fark olmadığı saptanmıştır. Suriyeli mültecilere yönelik bakış açısı ölçeği maddeleri üzerinde cinsiyet açısından anlamlı fark bulunamamış, eğitim düzeyi açısından incelendiğinde ise 6, 8 ve 21. Maddelerde istatistiki olarak anlamlı fark saptanmıştır.

Araştırma verilerinden elde edilen nitel bulgulara ilişkin sonuçlar incelendiğinde, Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli mültecilerin yaşadığını düşündükleri sorunları genel anlamda dışlanma, uyum, barınma, dil, işsizlik olarak sınıflandırdıkları saptanmıştır. Yaşanan sorunların ortak yanları olarak dışlanma, dil,

uyum sorununun görüldüğü belirlenmiştir. Yaşanan sorunların farklılaşan yanlarına ilişkin dil kursu ve eğitim imkanlarının farklılığı, iş bulma, oturma izni almada farklılık şeklinde yorumladıkları saptanmıştır. Türkiyeli göçmenlerin Suriyeli mültecilere ilişkin uyum açısından yaşadığı sıkıntılara ilişkin görüşlerinden yola çıkarak sosyal yapıya uyum gösterme, dil öğrenmede sorun yaşama, çalışmaya karşı olumsuz tutum sergileme şeklinde sıkıntılar yaşandığı belirlenmiştir. Uyum konusunda yapılması gerekenlere ilişkin ise, öncelikle mültecilerin çaba göstermesi gerektiği, işgücüne katılımın sağlanması gerektiği, eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarına önem verilmesi gerektiği saptanmıştır. Suriyeli mülteci göçü sonrası Almanların Türklere yönelik bakış açısında değişiklik olup olmadığına ilişkin görüşlerden yola çıkarak göçmenlerin yarısının Almanların bakış açılarının daha çok olumlu anlamda değiştiğini düşündükleri, bilinçli kesimin ise farklı grupların ayırıcılığına varabildiğinden dolayı herhangi bir değişiklik görmediği saptanmıştır. Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli mültecilerin karışıklık bitse dahi Almanya'da kalmalarına ilişkin görüşlerinden yola çıkılarak göçmenlerin yarısının kalmalarında sakınca görmediği, bu anlamda sakınca görenler ve geri döneceği düşünmeyenler de olduğu belirlenmiştir. Mülteci sorununu değerlendirme konusunda sorunun boyutu, sorun hakkında yapılması gerekenler, üzücü bir süreç olması, sürecin zorluğu gibi açılardan konuya yaklaşıldığı saptanmıştır. Son olarak göçmen politikalarını geçmiş ve günümüz çerçevesinde değerlendiren Türkiye kökenli göçmenlerin göçmen grupları arasındaki farka, göçmenlere yönelik hizmetlerin ve politikaların değişimine, politika yapıcılarının söylemleri ve günlük hayatta uygulanışı arasındaki farklılıklara yönelik görüşleri üzerinden değerlendirmelerde buldukları saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Göç, tutum, görüş, göçmen, mülteci, Almanya

ABSTRACT

AYVAZ, Şeyda. *A Study on The Opinions and Attitudes of Turkish Migrants in Berlin Towards Syrian Refugees: The Case of Berlin/Germany*. Master's Thesis, Ankara, 2019.

The aim of this study is to evaluate the attitudes and opinions of Turkish migrants living in Germany towards Syrian refugees who fled their homes to escape to Germany after Syrian civil war crisis.

In this study, mixed methods research design which combines quantitative and qualitative research methods used. The sample of this study is Turkish migrants who live in Berlin, Germany. The migrants were chosen from the ones who lives in Germany for more than 5 years and are older than 25 years old.

In order to collect data, a demographic information form and Attitudes towards Syrian refugees scale was used in the quantitative stage and a semi-structured interview form was used in the qualitative stage.

In the quantitative stage of the study, 129 people were reached, while qualitative study was conducted with 9 people. Quantitative datas were analyzed using SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 21 package program and qualitative datas were analyzed using MAXQDA2018 program.

According to the results obtained in the quantitative phase of the research findings of immigrants from Turkey living in Germany, it is found that there were no significant differences on the perspectives of Syrian refugees in terms of demographic datas. There was also no significant difference in terms of gender on the items of the point of view for Syrian refugees scale. Statistically significant difference was found only in items 6, 8 and 21 on education level of the participants.

When results from qualitative datas were analyzed, it is found that Turkish migrants living in Germany remark the problems of Syrian refugees as exclusion, integration, shelter, language, and unemployment. When common problems were asked, migrants mentioned about exclusion, language, and unemployment. Different sides of the

experienced problems were indicated by Turkish migrants as difference in language and education opportunities, finding job, residence permit. The thoughts on integration problems of Syrian refugees were found as integration to the social structure, facing problems on learning language, negative attitudes of refugees about working. When thoughts on the necessary implementations about integration were asked, migrants mentioned that refugees should make an effort, they need to be included in the labour market, and there should be implementations to raise awareness and education level of refugees. According to Turkish migrants' opinions on the attitudes of Germans towards Turkish migrants after the Syrian refugee influx to Germany were asked next. Half of the opinions were about observing positive change but some thoughts were indicating no difference on attitudes of Germans who are educated and conscious enough to differentiate migrant groups. The opinions of Turkish migrants on Syrians who would prefer to stay in Germany even though the conflict finishes are found as; it is not problem for most, and there are also participants who think it is going to cause problems and who think Syrian refugees will not turn back once they settle. When it is asked to evaluate refugee problem, Turkish migrants mostly commented on the importance of the problem, what needs to be done on this problem, how the problem is saddening, and recent hardship of the process. Lastly, when thoughts on past and present policies were asked and Turkish migrants indicated the difference between migrant groups, change of the services and policies, and difference between the discourses of politicians and real life implementations.

Keywords: Migration, attitude, opinion, migrant, refugee, Germany

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1: KMO ve Bartlett Testi	24
Tablo 2: Katılımcıların Cinsiyetlerine İlişkin Bulgular	26
Tablo 3: Katılımcıların Yaşlarına İlişkin Bulgular	26
Tablo 4: Katılımcıların Medeni Durumlarına İlişkin Bulgular	27
Tablo 5: Katılımcıların Eğitim Düzeylerine İlişkin Bulgular	28
Tablo 6: Katılımcıların Doğum Yeri Bilgilerine İlişkin Bulgular.....	28
Tablo 7: Katılımcıların Almanya’da Yaşadıkları Süreye İlişkin Bulgular	29
Tablo 8: Katılımcıların Eğitimlerine Aldıkları Ülkeye İlişkin Bulgular.....	29
Tablo 9: Katılımcıların Almanya’daki Vatandaşlık Durumlarına İlişkin Bulgular	30
Tablo 10: Katılımcıların Almanya’da Bulunma Nedenlerine İlişkin Bulgular.....	30
Tablo 11: Katılımcıların Ağırlıklı Olarak Kullandığı Günlük Dile İlişkin Bulgular	31
Tablo 12: Katılımcıların Ağırlıklı Olarak Kullandığı Aile Akraba Diline İlişkin Bulgular.....	32
Tablo 13: Katılımcıların Ağırlıklı Olarak Kullandığı Yazışma Diline İlişkin Bulgular	32
Tablo 14: Ölçeğin Kolmogorov-Smirnov Normallik Test Sonuçları	33
Tablo 15: Cinsiyete Göre Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi	33
Tablo 16: Yaş Aralığına Göre Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi	34
Tablo 17: Meslek Değişkenine Göre Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi	35
Tablo 18: Doğum Yerine Göre Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi	36
Tablo 19: Almanya’da Vatandaşlık Durumuna Göre Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi	36
Tablo 20: Medeni Duruma Göre Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi ..	37
Tablo 21: Eş Uyuşmasına Göre Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi	38
Tablo 22: Günlük Dil, Aile Akraba Dili ve Yazışma Diline Göre Suriyeli Mültecilere Yönelik Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi.....	38
Tablo 23: Eğitim Düzeyine Göre Suriyeli Mültecilere Yönelik Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi	39
Tablo 24: Eğitim Yerine Göre Suriyeli Mültecilere Yönelik Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi	40

Tablo 25: Almanya’da yaşanan süreye göre Suriyeli Mültecilere Yönelik Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi	40
Tablo 26: Aylık Gelire göre Suriyeli Mültecilere Yönelik Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi	41
Tablo 27: Cinsiyet Değişkeninin Ölçek Maddeleri Üzerine Etkisine İlişkin T Testi	42
Tablo 28: Eğitim Düzeyi Değişkeninin Ölçek Maddeleri Üzerindeki Etkisine İlişkin F Testi.....	48
Tablo 29: Nitel görüşmecilere ilişkin demografik bilgiler.....	56

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Görüşmelerden en çok kullanılan kelimelere ilişkin istatistiki kelime bulutu ..	55
Şekil 2: Almanya’da yaşadıkları sorunlar.....	57
Şekil 3: Yaşanan sorunların benzer yanları	64
Şekil 4: Yaşanan sorunların farklı yanları	67
Şekil 5: Uyum konusundaki sıkıntılar	71
Şekil 6: Uyum konusunda yapılması gerekenler	75
Şekil 7: Almanların Türklere bakış açısında değişme olup olmaması	77
Şekil 8: Almanya’da kalmaları konusundaki düşünceler	82
Şekil 9: Mülteci sorununu değerlendirme	85
Şekil 10: Göçmen politikalarını değerlendirme.....	88

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
TABLolar DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
İÇİNDEKİLER	xii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: GENEL BİLGİLER	3
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	3
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	3
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	3
1.4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI	4
1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	4
BÖLÜM 2: KURAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. GÖÇ KAVRAMI	5
2.2. GÖÇ TÜRLERİ	6
2.3. GÖÇÜN NEDENLERİ	8
2.4. GÖÇ KURAMLARI	9
2.4.1. Ravenstein'in Göç Kanunları.....	10
2.4.2. Neoklasik Göç Kuramı	11
2.4.3. Yeni Ekonomik Göç Kuramı	11

2.4.4. Dünya Sistemleri Kuramı	12
2.4.5. Ağ Kuramı	13
2.5. ALMANYA'YA TÜRK İŞÇİ GÖÇÜ	13
2.6. İÇ SAVAŞ SONRASI ALMANYA'YA SURİYELİ MÜLTECİ GÖÇÜ	17
BÖLÜM 3: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	20
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	20
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	22
3.3. VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ.....	22
3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	23
3.4.1. Nicel Aşama.....	23
3.4.2. Nitel Aşama	24
3.5. VERİLERİN İŞLENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ	25
3.6. SÜRE VE OLANAKLAR.....	25
BÖLÜM 4: BULGULAR, ANALİZ VE YORUM	26
4.1. NİCEL BULGULAR.....	26
4.1.1. Demografik Bulgular	26
4.1.2. Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeği Uygulamasına Ait Bulgular	33
4.1.3. Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeği Maddelerinin Cinsiyet ve Eğitim Düzeyi Değişkenleri Açısından Analizi	42
4.2. NİTEL BULGULAR.....	55
4.2.1. Suriyeli Mültecilerin Problemlerine İlişkin Görüşler	57
4.2.2. Yaşanan Sorunların Benzer Yanlarına İlişkin Görüşler	64
4.2.3. Yaşanan Sorunların Farklı Yanlarına İlişkin Görüşler	67
4.2.4. Suriyeli Mültecilerin Uyum Sorununa İlişkin Görüşler	71
4.2.5. Suriyeli Mültecilerin Uyum Sorunu Çerçevesinde Yapılması Gerekenlere İlişkin Görüşler	75

4.2.6. Suriyeli Mültecilerin Geri Dönüşüne İlişkin Görüşler	77
4.2.7. Mülteci Krizi Sonrası Almanların Türkiyeli Göçmenlere Bakış Açısındaki Değişimlere İlişkin Görüşler.....	82
4.2.8. Suriyeli Mülteci Krizinin Değerlendirilmesine İlişkin Görüşler	85
4.2.9. Göçmen Politikasının Değerlendirilmesine İlişkin Görüşler.....	88
BÖLÜM 5: SONUÇ VE ÖNERİLER	92
5.1. NİCEL BULGULARA İLİŞKİN SONUÇLAR.....	92
5.1.1. Suriyeli mültecilere bakış açısı ölçeği çalışmasına katılan Türkiye kökenli göçmenlerin Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Sonuçlar.....	92
5.1.2. Suriyeli mültecilere bakış açısı ölçeği çalışmasına katılan Türkiye kökenli göçmenlerin Dil Yeterliliklerine İlişkin Sonuçlar	93
5.1.4. Bazı Demografik Değişkenlerle Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Arasındaki İlişkiye Dair Sonuçlar	93
5.1.5. Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeği Maddeleri ve Cinsiyet ve Eğitim Düzeyi Değişkenleri Arasındaki İlişkiye Dair Sonuçlar.....	94
5.2. NİTEL BULGULARA İLİŞKİN SONUÇLAR	94
5.2.1. Nitel Çalışmaya Katılan Görüşmecilerin Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Sonuçlar	94
5.2.2. Görüşmecilerin Yarı Yapılandırılmış Mülakat Sorularına Verdikleri Yanıtlara İlişkin Sonuçlar	95
5.3. ÖNERİLER.....	98
KAYNAKÇA	100
EKLER.....	107
EK-1: BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU	107
EK-2: GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU	108
EK-3: KİŞİSEL BİLGİ FORMU	109
EK-4: SURIYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ	111

EK-5: MÜLAKAT SORU FORMU	113
EK-6: SURİYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ (ORJİNAL ÖLÇEK FORMU)	114
EK-7: ÖLÇEK İZİN İSTEMİ	116
EK-8: HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ETİK KOMİSYONU İZİNİ	117
EK-9: ORJİNALLİK RAPORU	118
EK-10: TEZ BAŞLIĞI DEĞİŞİKLİK FORMU	120

GİRİŞ

İnsanlık boyunca var olan bir olgu olan göç, süreçleri, problemleri ve getirileri açısından insan yaşamında ve ayrıca ulusal ve uluslararası alanlarda önemli bir konuma sahiptir. Göç, farklı zamanlarda, farklı mekânlarda ve farklı şartlar altında gerçekleşir. Ancak her koşulda gerek göç eden bireyler açısından gerekse göç veren yer ve göç edilen yer açısından birtakım etkileri vardır. Dil sorunu, barınma sorunu, geçim sıkıntısı, belirsizlik ve dışlanma özellikle göç eden kişiler ve göç alan yer açısından bahsi geçen etkiler arasında gösterilir. Bu sorunlar içerisinde en çok göze çarpanı kuşkusuz uyum sorunudur. Uyum sorunu, göç eden bireyin sürece ve topluma adaptasyonu anlamında önem kazanır. Bu süreç kişisel özelliklere, göç etme biçimine, kültürel örüntülere ve toplumsal yapıya göre değişiklik gösterir. Özellikle uyum sorunu çerçevesinde, göç eden birey veya grupların dışlanmasıyla karşı karşıya kalınmaktadır. Göç, günümüzde hızla gelişen toplumlar ve ekonomilerdeki çeşitlilik ihtiyacına rağmen, genelde olumsuz olarak algılanmaktadır(Bohon ve Conley, 2015, s.12). Bu olumsuz algı, göçmenlere yönelik tutum üzerinde etkilidir. İşsizliğin artacağı korkusu, güvenlikle ilgili yaşanan tedirginlik, hizmetlerin paylaşımında aksamalar yaşanacağına dair düşünce, kültürel ve dini öğelerin zedeleneceği korkusu ise bu tutumların oluşumunda etkili faktörlerdir.

Son zamanlarda, en çok konuşulan ve gündemde sıklıkla yer alan konulardan birisi şüphesiz göçtür. Özellikle 2011 Suriye krizi sonrası yaşanan mülteci akını, ani ve hazırlıksız olması sebebiyle bir takım sorunları da beraberinde getirmiş ve Suriye'ye komşu olan ülkeler başta olmak üzere birçok ülkenin hem kendi içinde hem de uluslararası platformda çözüm üretmek için çabaladığı bir alan haline gelmiştir.

Avrupa devletleri içerisinde en çok mülteci kabul eden ülkenin Almanya olduğu bilinmektedir. Almanya, uzun yıllar boyunca göç alan bir devlet olarak varlığını sürdürmektedir. Altmış yıla yakın süredir Türkiye başta olmak üzere, birçok farklı milletten anlaşmalar ile kabul ettiği işçi göçmenler ve ardından gelen Suriyeli mülteciler bu bağlamda göze çarpmaktadır. Türkiye kökenli göçmenler günümüzde Almanya'da yaşayan en büyük yabancı nüfusu oluşturmaktadır. Göç süreci ve ardından yaşanan problemleri doğrudan deneyimlemiş olan Türkiye kökenli nüfus artık toplumda önemli ölçüde bir yer edinmiştir ve Suriyeli mülteci göçü üzerine söz söyleme hakları

doğmuştur. Günümüz küreselleşen dünyasında evrensel bir “göçmen deneyimi” yerine ne kadar göçmen varsa o kadar farklı deneyim olduğu söylenmektedir (Bohon ve Conley, 2015, s. 1). Her ne kadar farklı koşullarda göç etmiş olsalar da, aynı destinasyonu hedeflemiş bu iki göçmen grup, farklılaşan yönlerinin yanı sıra benzeşen yönlere de sahiptir ve benzer problemlerle karşılaşmışlardır.

Göç deneyimi, sürecin zorluğu, toplumsal yapıdaki farklılıklar ve “öteki” olmaya ilişkin algılar, bu problemlerin Türkiye kökenli göçmenlerce, Suriyeli mülteciler göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi noktasında önem arz etmektedir.

Göç olgusu uzun yıllar boyunca farklı disiplinlerce incelenmiş, bu disiplinler göçe ilişkin farklı yorumlamalar getirmişlerdir. Göç olgusunun, beraberindeki sorunları ve olgu içerisinde şekillenen algıları açısından değerlendirilirken, sosyal hizmet bağlamında da incelenmesi önemlidir. Sosyal hizmet disiplini açısından önemli görülen ve üzerinde çalışmalar yapılan bir alan oluşu, şüphesiz göç sürecinin sosyal problemler, ayrımcılık ve insan hakları ile olan ilişkisinden ve bu ilişkinin de sosyal hizmet disiplini bağlamındaki konumundan kaynaklanmaktadır. Sosyal hizmet disiplininin başlıca alanlarından olan ‘göçmenlerle sosyal hizmet’ alanı, yukarıda bahsi geçen sosyal problemlere yönelik çözüm noktaları, sosyal bütünleşme kapsamında bilinçlendirme, dışlanmaya karşı güçlendirme ve göçün sebep olduğu sosyal problemlerle başa çıkma kabiliyetini artırmak adına yapılan çalışmaları kapsamı nedeniyle bu çalışma ile ilişkilendirilmelidir.

İnsanlık tarihi boyunca var olan ancak özellikle son dönemlerde daha yoğun bir biçimde vurgulanan göç olgusunun, mültecilere yönelik tutum ve görüşler bağlamında incelenmesi, halihazırda azınlık durumunda olan birey ve/veya grupların, kısıtlamalar ve dışlanmayla karşılaştıklarında dezavantajlı konuma gelmelerine ve problemlerin çözümü noktasında zorluklar yaşamalarına sebep olması nedeniyle önemlidir. Bu çalışmada, Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin, kendi göçmenlik deneyimlerini de düşünerek Suriye iç savaşı sonrası Suriye’den Almanya’ya iltica eden Suriyeli mültecilere yönelik tutum ve görüşlerinin araştırılması amaçlanmıştır.

BÖLÜM 1: GENEL BİLGİLER

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Bu araştırmanın problemi, Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin, Suriye’den Almanya’ya göç etmiş olan mültecilere yönelik tutumları ve mültecilere ve göç çerçevesindeki problemlerine ilişkin görüşlerine ulaşmaktır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Yapılan araştırmanın amacı Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin iç savaş sonrası Almanya’ya iltica etmiş olan Suriyeli mültecilere yönelik tutum ve görüşlerinin kendi göçmenlik deneyimleri çerçevesinde nasıl şekillendiğini incelemek ve literatüre katkıda bulunmaktır. Araştırmanın alt amaçlarına ulaşmak için de aşağıdaki araştırma soruları kurgulanmıştır.

- 1- Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli mültecilere bakış açıları demografik değişkenlere(cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, doğum yeri, Almanya’da yaşadıkları süre, eğitim yeri, vatandaşlık durumları, Almanya’da bulunma nedenleri) göre farklılık göstermekte midir?
- 2- Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli mültecilere bakış açıları günlük hayatta, aile-akraba arasında ve yazışmada kullandıkları dile göre farklılık göstermekte midir?
- 3- Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli mültecilere bakış açıları ‘Suriyeli mültecilere bakış açısı ölçeği’ maddeleri incelendiğinde cinsiyet ve eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
- 4- Almanya’da yaşayan Türkiyeli göçmenlerin Suriyeli mültecilere ve mültecilerin Almanya’daki göç serüvenlerine yönelik görüşleri nelerdir?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Göç süreci buna sebep olan etkenler ne olursa olsun göç eden kişiler açısından zorlu, göç alan yerler açısından da karmaşık bir süreçtir. Yaşanan zorluklar göç sürecinin

getirdiği problemler, göç eden kişiler, g koşulları ve g edilen mekâna göre farklılaşabildiği gibi benzer özellikler de gösterebilir. Gn üzerinden uzun yıllar geçse dahi bu sürecin etkisi devam edebilir veya unutulmamış olabilir.

Bu araştırma sonucunda araştırmacılar, Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli göçmenler üzerinden bir göçmen grubun, yerleşik buldukları mekâna kendilerinden sonra gelen mültecilere yönelik tutum ve görüşlerine yönelik bir öngörüye sahip olacaklardır. Araştırmada elde edilen veriler, göçmenlerin tutum ve görüşlerinin, kendi g deneyimleri bağlamında düşünüldüğünde, ne Şekilde olduğuna ilişkin de bir bakış açısı sunması açısından önemlidir.

1.4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Katılımcıların araştırmada kullanılan veri toplama araçlarına verdikleri cevapların katılımcıların görüşlerini yansıttığı varsayılmaktadır.

1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmanın sınırlılıkları şu Şekildedir:

- 1- Araştırma verileri yalnızca Almanya Berlin'de ikamet eden Türkiye kökenli göçmenlerden elde edilmiştir.
- 2- Araştırma 2019 yılı Şubat ayında yapılmıştır.
- 3- Araştırmada elde edilen bulgular Suriyeli mültecilere bakış açısı leği ve yarı yapılandırılmış görüşme formunun ltđđ niteliklerle sınırlıdır.

BÖLÜM 2: KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. GÖÇ KAVRAMI

Göç akademik çalışmalara, kitaplara, filmlere konu olan ve tarih boyunca insan hayatında varlığını sürdüren çok geniş bir kavrama işaret eder. Literatürde göçün tarihinin muhtemel insanlık tarihi kadar eski olduğu ifade edilmiş (Şeker, Sirkeci ve Yüceşahin, 2015, s. 9), (Arslan, Bozgeyik, Alancıoğlu, 2016, s. 129), (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015, s.60), Uluslararası Göç Örgütü de bu tanımlamaları destekler nitelikte, insanlık tarihinin ilk dönemlerinden beri insanların sürekli bir hareket halinde olduğunu belirtmiştir(IOM, 2018, s. 13).

Ne kadar kısa ya da ne kadar uzun olduğu, ne kadar kolay veya ne kadar zor olduğu fark etmeksizin her göç hareketi göç veren ülke, göç edilen ülke ve birtakım engelleri içerir. Bu engeller içinde her zaman var olanı, hareketin mesafesi olarak görülmektedir(Lee, 1996, s. 49).

Uluslararası Göç Örgütü(IOM)'ne göre göç, bir kişinin ya da kişilerin uluslararası sınırlar arasında veya bir devlet sınırları içerisinde yaptıkları hareketliliğidir. Göç, uzunluğu, bileşimi ve sebepleri ne olursa olsun, mültecileri, yerinden edilmiş kişileri, ekonomik –işçi-göçmenleri ve aile birleşimini de içeren başka amaçlarla göç eden diğer kişiler gibi, her tür insan hareketini kapsayan bir nüfus hareketliliğidir(IOM, 2011). Göç, insanların bir yerden başka bir yere hareketidir. İnsanlar yiyecek arayışı içerisinde oldukları her hareketliliklerinde bir yerden bir yere göç etmişlerdir(Martin, Abella ve Kuptsch, 2006, s. 3).

Hunter(2011), insanların 'yeni bir ev' de yaşamak üzere yaptıkları tüm hareketlerin göç olarak nitelendirildiğini belirtmiştir. Hunter'a(2011, s. 5) göre göç, insanların belirli bir ülkeye olan hareketliliğidir ve insanlar evlerinden ayrıldıklarında bu, göç olarak adlandırılır.

Göç üzerine bir başka çalışmada ise Takanishi(2010), göçü iç ve dış göç başlıkları altında nedenselleştirmiş ve farklı bir tanımlama sunmuştur. Takanishi(2010, s.1), ulusal sınırlar içindeki göçün yeni bir olay olmadığını, yüzyıllardan beri bireylerin veya grupların isteyerek ve bazen gönülsüz olarak, evlerini yeni bir yere taşınmak için terk ettiklerini, ancak uluslararası yer değiştirmeye gelince, göç eden kişilerin amacının kendileri ve aileleri için her zaman daha iyi bir yaşam arayışı olduğunu ve bunun da günümüzdeki göçün hedefini oluşturduğunu belirtmiştir.

Göç süreci risk alma istekliliğinin yanı sıra kayda değer oranda finansal, zihinsel ve fiziksel sermaye gerektiren zor bir süreçtir(Bohon ve Conley, 2015, s.3).

2.2. GÖÇ TÜRLERİ

Göçün değişik açılardan sınıflamalara tabi tutulduğu belirtilmektedir. Göç amacı açısından değerlendirildiğinde ekonomik göç-ekonomik olmayan göç; göçü tetikleyen etmenler açısından bakıldığında gönüllü göç-gönülsüz göç; süresi açısından incelendiğinde geçici göç-sürekli göç; son yerleşim yeri açısından transit göç-yerleşik göç; yasal statü açısından incelendiğinde yasal (legal) göç-kaçak (illegal) göç ve son olarak, göç edenin özelliği açısından değerlendirildiğinde vasıflı (beyin) göçü-vasıfsız göçü akla gelen sınıflandırmalardır(Güllüpinar, 2012, s. 57).

Aşağıda yasal statülerine ve göç sebeplerine göre göçmen türlerinin açıklandığı tablo verilmiştir(Bohon ve Conley, 2015, s. 5).

Yasal statülerine göre:

İzinli	
Vatandaşlığa kabul edilmiş	Misafir ülkede vatandaşlık verilmiş göçmen

Hukuki Daimi oturma izni	Misafir ülkede çalışmaya ve daimi olarak ikamet etmeye hak kazanmış göçmen
Şartlı Daimi Oturma İzni	Misafir ülkeye başvurmuş ancak henüz daimi oturma izni veya sığınma hakkı alamamış göçmen
Göçmen olmayanlar	Ziyaret, eğitim ve çalışma sebebiyle misafir ülkede belirli bir zaman dilimi için bulunan vize hamili kişiler
İzinsiz	
Düzensiz- Usulsüz	Misafir ülkede ikamet izni olmayan göçmenler

Sebeplerine göre:

Gönüllü	
Ekonomik	İş sebebiyle göç eden kişi
Aile Birleşimi	Bir aile kurmak veya aile üyeleriyle birleşmek için göç eden kişi
Zorunlu	
Mülteciler	Politik şiddet, çevre koşulları veya hayatı tehdit eden diğer durumlardan kurtulmak için misafir ülkede barınma arayışında olan kişi
Sığınmacılar	Misafir ülkede yaşayan ve mülteci olma koşullarını karşılamaya bağlı olarak izin

	verilen kişiler
İnsan Kaçakçılığı Mağdurları	Yasa dışı amaçlar için baskı veya zorlamayla misafir ülkeye alınan kişi

Bu çalışma kapsamında uluslararası göç türlerinden isteğe bağlı/gönüllü olarak Almanya'ya göç eden Türkiye kökenli misafir işçiler özelinde işçi göçü ve zorunlu göç kapsamında iç savaş sonrası göç eden Suriyeli mülteciler özelinde mülteci göçü ele alınacak olan göç türleridir.

2.3. GÖÇÜN NEDENLERİ

Ülkeler, göçmenleri üç sebep çerçevesinde kabul ederler. Bunlar; iş gücü piyasası ihtiyaçları, aile birleşimi ve insani meselelerdir(Cobb- Clark, 2003; akt. Bohon ve Conley, 2015, s. 6). Bu kriterlerin zaman ve mekâna göre öncelikleri değişir, yani kabul edilen göçmenlerin türü ve sayısı ülkeden ülkeye ve zaman içinde kayda değer bir biçimde değişiklik gösterebilir(Bohon ve Conley, 2015, s. 6).

Bohon ve Conley(2015, s.6), göçmenlerin boş pozisyonları doldurarak yabancı ülkelerin ekonomilerine katkı sağladıklarını belirtmişlerdir.

Bazı göçmenler, kendi ülkelerindeki koşullar sebebiyle hayatta kalmak adına göç etmek zorundadırlar. Örneğin, insanlar ülkelerinde deneyimledikleri- ikili hanelerdeki işsizlik oranı gibi- büyük ve uzun süreli ekonomik kötüye gitme durumlarında kendileri ve ailelerinin geçimini sağlamak için ülkelerini terk etmek zorunda bırakılabilirler. Ancak bu göçmenler genellikle ekonomik mülteciler olarak değil, gönüllü işçi göçmenler olarak sınıflandırılırlar(Harris 1993; akt. Bohon ve Conley, 2015, s.8). Aksine, savaş gibi politik sebepler veya deprem veya tsunami gibi çevresel sebeplerle evlerinden edilen insanlar gönülsüz göçmenler olarak anılırlar(Bohon ve Conley, 2015, s.8).

Göç sebepleri irdelendiğinde karşımıza iki önemli etken çıkmaktadır. Bunlar itici ve çekici faktörlerdir. Göç etmek için gerekli motivasyonun oluşmasında bu iki etken

önemlidir. İtici faktörler basitçe, bireyleri kendi ülkelerinden göç ederek, başka bir yerde kalıcı olarak yeniden iskân etmeye zorlayan nedenlerdir. (LeMay, 2004; 269; s.2). Dünya çapındaki nüfus patlaması, devasa boyuttaki yoksulluk, oldukça yüksek orandaki işsizlik ve Üçüncü Dünyanın birçoğu tarafından deneyimlenen siyasi karışıklık, etnik ve dini gerilimler ve doğal afetlere eklenerek daha önce görülmemiş boyuttaki kuvvetli itici faktörleri oluştururlar(LeMay, 2007, s.2)

Çekici faktörler ise, bir ülkede göçmenleri kalıcı/sürekli yerleşim için çeken özellikler olarak tanımlanabilir(LeMay, 2004: 269). Örneğin ABD, dünyanın en büyük ekonomisi olmasıyla, yoksulluktan sıyrılmak isteyen veya kendileri ve çocukları için daha iyi bir ekonomik gelecek arayışında olan göçmenlerin ilgisini çekmektedir. Yine ABD, politik olarak dünyadaki en stabil demokrasilerden biri olarak, hem kamu işlerine katılım özgürlüğü isteyen hem de kültürel, etnik, siyasi, ırksal veya dini zulümden uzaklaşmak isteyen, stabilite ve güvenlik arayışında olanları tıpkı bir mıknatıs gibi çeker(LeMay, 2007, s.3).

2.4. GÖÇ KURAMLARI

Göç olgusunu araştırdığımızda, göçü açıklamaya çalışan birçok teori olduğunu görürüz. Göç gibi geniş ve çok boyutlu bir kavramı açıklamak için farklı disiplinlerden kişilerin çalışmaları dikkat çeker.

Uluslararası göç teorileri insanların göç etme sebeplerini anlamaya çalışır(Bretell ve Hollifield, 2015, s.69).

Yaklaşık 30 yıllık bir süre önce, Douglas Massey ve arkadaşları(1998; s. 1535) göç olgusuna kavramsal yaklaşım incelemelerinde şu anda sosyal bilimciler tarafından dünyada uluslararası göçün ortaya çıkışını açıklayan, yaygın olarak kabul gören tek bir teori olmadığına ve yalnızca, büyük ölçüde biri birinden ayrı biçimde gelişen teoriler kümesinin olduğuna ve her zaman değil ancak bazen disiplinler sınırlarca ayrıldığına işaret etmişlerdir.(Van Hear, 2010, s. 1535).

Göç üzerine teorik çalışmalar, ya hareketlilik ya da yerleşme sürecine odaklanmaktadır. Hareketlilik süreci bağlamında ekonomik teoriler daha baskındır ve ağırlıklı olarak Ravenstein(1889-1976)'ın, insanların nüfusu yoğun bölgelerden, nüfusu az bölgelere,

fakir olandan zengin ülkelere ve düşük ücretliden yüksek ücretli bölgelere olan göç eğilimlerini gözlenebilir örüntülerle açıkladığı, insan davranışı kanunlarını bulma çabasından etkilenmiştir. Ravenstein, elverişli ve elverişsiz ekonomik durumların, bireyleri öngörülebilir yönlere itme ve çekmeye hizmet ettiği ve göçün bu özelliklerini araştırmanın göç çalışmalarının bir özelliği olduğu sonucuna varmıştır(O'Reilly, 2015).

2.4.1. Ravenstein'in Göç Kanunları

Göç kuramlarından bahsedilirken, göçü açıklayan ilk çalışmanın Ravenstein'in 1885 yılında yayımladığı makale olduğu bilinmektedir. Göç Kanunları (The Laws of Migration) adlı bu çalışmada Ravenstein belirlediği 7 göç kanunundan bahsetmektedir(Yalçın, 2004, s. 22).

Bu kanunlar şu şekilde belirtilmektedir(Ravenstein, 1885, s.198):

- 1- Göçmenlerin çok büyük bir çoğunluğu yalnızca kısa mesafelere göç etmektedirler.
- 2- Hızlıca büyüyen bir kente insanların göç etmesi göç edilen mekânlarda bir boşluk oluşturur ve daha uzak yerlerden gelen göçmenler bu boşlukları doldurur.
- 3- Yayılma süreci, göçleri içine çekme sürecinin tam tersini ifade etse de benzer özellikler gösterir.
- 4- Her göç akımı, karşısında dengeleyici bir başka göç akımı üretir.
- 5- Uzun mesafelere göç eden kişiler özellikle endüstrinin geliştiği bölgeleri tercih ederler.
- 6- Kasaba sakinleri, ülkenin kırsal kesimlerinde yaşayan kişilere oranla daha az göç eğilimi gösterirler.
- 7- Kadınların göç eğilimi erkeklere göre daha fazladır.

Ela Özcan(2016, 4. Sayı, s. 189) çağdaş göç teorileri üzerine değerlendirmelerde bulunduğu makalesinde, Ravenstein'in çalışmalarının göçü açıklayan ilk çalışma olduğunu belirtmiş, Ravenstein'in teknolojik üretimdeki gelişmelere ve bu süreçte kentlerin önem kazanmasına dayalı bir model kurguladığını ve bu modelin günümüzdeki haliyle göç olgusunu açıklamaya yetmeyeceğini eklemiştir. Bu bağlamda,

göçü açıklamak adına farklı teoriler üzerine çalışmalar yürütülmesi gerekliliği doğduğu görülmektedir.

2.4.2. Neoklasik Göç Kuramı

Günümüzde, göçün nedenlerini açıklayan baskın teori, göçün öncelikle finansal ve psikolojik olmak üzere göreceli fayda ve maliyetlerin rasyonel ekonomik düşünceleriyle teşvik edildiğinin altında yatan varsayımına dayanan neoklasik teoridir(Todaro ve Smith, 2011, 341).

Neoklasik teoride, emeğin arz ve talebinde bölgeler arası makro düzeydeki dengesizlikler, göçü teşvik eden ücret farklılıklarının artışına sebep olmaktadır(Harris and Todaro 1970; Bretell ve Hollifield, 2015, s. 70).

Neoklasik göç teorisi, göçü, hem gönderen hem de kabul eden ülkenin faydasına üretim faktörlerinin en uygun paylaşımının bir biçimi olarak görmektedir. Bu “dengeli büyüme” bakış açısında, işin kırsal ve tarımsal alanlardan, kentsel ve endüstrileşmiş sektörlere yeniden tahsis edilmesi, ekonomik büyümenin ön şartı ve dolayısıyla tüm gelişim sürecinin kurucu bir bileşeni olarak kabul edilir(Todaro, 1969: 139; Haas, 2010, s.230).

Kurekova(2011, s. 4) teorinin kavramsal olarak (Arango 2000) ve ampirik gerekçelerle eleştirilere maruz kaldığını (Massey ve ark. 1998) aktarmış ve bununla birlikte, analitik titizliği ve bir dizi test edilebilir hipotez önerme kabiliyeti ve sadece sebepleri değil aynı zamanda göçün etkilerini analiz etmek için faydalı araçlar önermesi nedeniyle, mevcut akademik ve politika ile ilgili araştırmalarda önemli bir yer tuttuğunu belirtmiştir. Yine Kurekova(2011), neoklasik göç teorisine göre göçün, emek arz ve talebindeki coğrafi farklar ve emek zengini ülkeler ve sermaye zengini ülkelerdeki ücret farklılıklarından kaynaklandığını belirtmektedir. Neoklasik yaklaşımın asıl argümanı böylelikle ücretlere yoğunlaşmaktadır(Kurekova, 2011, s.5).

2.4.3. Yeni Ekonomik Göç Kuramı

1980'lerde yeni ekonomik göç kuramı meydana çıkmış ve göç teorilerini kökten değiştirmiştir. Yeni ekonomik göç kuramı, neoklasik ekonomi kuramlarına kritik bir tepkidir ve ekonomik düşünce okulundan zaman içinde gelişmiştir(Stark & Bloom, 1985, & Stark, 1985; s. 10; akt. Grüne, 2017, s.10).Yeni ekonomik göç kuramı, göçün ücretler ve iş fırsatlarından doğan farklılıklardan oluşmadığını varsayar. Yeni ekonomi göç kuramı, göçün ana sebebi olarak, sosyal güvenlik, yatırım fırsatları, krediler, sigortalar ve sermaye eksikliğini gösterir. Göç, bu yapıların eksik veya etkisiz olduğu ülkelerde ev içi ekonomik riskleri çeşitlendirmenin bir yoludur. Yeni ekonomik göç kuramında göç etme kararı, bireysel olarak değil ev halkı tarafından verilir. Göçmenin rolü, ülkesi içinde veya dışında, iş bularak çalışmak ve kazancının bir kısmını evdeki ailesine göndermek için göç etmektir(Grüne, 2017, s. 10).

2.4.4. Dünya Sistemleri Kuramı

Dünya sistemleri teorisi, tüm dünyayı, gelişmemiş ve yoksul ulusların, gelişmiş ulusların zengin ve güçlü çekirdeğini desteklemek için ucuz emek sağladığı tek bir kapitalist sistem olarak kavramlaştırmaktadır (Wallerstein, 1974; O'Reilly, 2012, s.33).

Dünya sistemleri teorisi, göçü, kapitalist gelişme sürecinde kaçınılmaz olarak meydana gelen bozulmaların doğal bir sonucu olarak görmektedir. Kapitalizm, Batı Avrupa, Kuzey Amerika, Okyanusya ve Japonya'daki çekirdeğinden dışarı doğru genişlediğinden, dünyanın daha büyük bölümleri ve insan nüfusunun artan payları dünya pazar ekonomisine dâhil edilmiştir(Massey, 1989; akt. Massey ve ark., 1993, s. 445).

Dünya sistemleri analistleri göçün, ülkeler, bölgeler ve şehirler arasındaki ilişkilerin karakterini nasıl etkilediğini vurgularlar(Bretell ve Hollifield, 2015, s. 72).

Dünya sistemleri teorisinin tahminleri, diğer perspektiflerin aksine, belirli ülkelerden göçmenlerin neden geniş çaplı şehirlerdeki belirli işleri doldurduklarını açıklamada kullanışlıdır(Bretell ve Hollifield, 2015, s. 72).

Wallerstein'a ekleme yaparak(1974), dünya sistemleri teorisi, göç üzerindeki belirleyici faktörleri dünya pazarlarındaki yapısal değişikliklerle ilişkilendirir ve göçü, küreselleşmenin, ekonomilerin artan karşılıklı bağımlılıklarının ve üretimde yeni

oluşumlar ortaya çıkarmanın bir işlevi olarak görür(Massey et al. 1993; Sassen 1988; Skeldon 1997; Silver 2003; akt. Kurekova, 2011, s.8).

2.4.5. Ağ Kuramı

Ağ teorisi, mikro düzeyde, aktörler arasındaki bağların göç etme kararını nasıl etkilediğini, hem varış öncesi hem de varış sonrası, genellikle göçmenleri aile üyeleriyle ve işle ilişkilendirerek açıklamaya çalışmaktadır(Bretell ve Hollifield, 2015, s. 72).

Göç ağları, göçmenleri, önceki göçmenleri ve menşe ve varış bölgelerinde yer alan göçmen olmayan kişileri, akrabalık, arkadaşlık ve paylaşılan toplumsal köken bağlarıyla ilişkilendiren kişilerarası bağlar kümesi olarak tanımlanabilir(Massey ve ark. 1993, s. 448).

Göç ağı teorisi, göçmenlerin diğer göçmenlerle ve geride bıraktıkları aile ve arkadaşlarıyla nasıl sosyal bağlar oluşturduklarını ve bunun nasıl sosyal ağların oluşumuna öncülük ettiğini açıklar(Castles ve Miller, 2014, s. 39).

Göç veren ve göç alan ülkelerdeki işgücü piyasaları göçü teşvik eden itme ve çekme faktörleri yaratırken, bu faktörlerdeki azalmalar sonrasında da göç devam edebilir(Bretell ve Hollifield, 2015, s. 72).

Bilgilerin değiş tokuşu ve güven ilişkilerinin oluşumu, göç ağlarının yapı taşlarıdır. Göçmenler genellikle iş fırsatlarını ve göç etmeyi arzuladıkları ülkelerde emeğe verilen fiyatın kendi ülkelerindekine nispeten ne durumda olduğunu bilmezler. Bunun yerine, çoğunlukla belirli bir iş hakkında bilgiye sahip olurlar ve bu bilgi onlara varılacak ülkedeki iş gücü piyasasında bir fırsatın sinyallerini verir(Sassen, 1995; akt. Bretell ve Hollifield, 2015, s. 73). Göçmenler ayrıca, yabancı bir ülkeye taşınmakla ilgili riskleri en aza indirmek için enformel güven ilişkilerine dayanırlar(Granovetter 1985, 1995; Granovetter and Swedberg 1992; akt. Brettell ve Hollifield, s.73).

2.5. ALMANYA'YA TÜRK İŞÇİ GÖÇÜ

1950'lere kadar göç veren bir ülke konumunda olan Almanya, işsizlik oranlarının düşmesiyle işçi ihtiyacı duymuştur. Almanya, bu ihtiyacını yabancı işçi alımıyla

karşlamak adına yasal temele dayandırılan anlaşmalarla farklı ülkelerden misafir işçi kabul etmeye başlamıştır. İlk etapta Türkiye’den sanatkarları stajyer olarak kabul eden Almanya(Abadan-Unat,2002, s.9), ucuz işgücü ihtiyacını karşılamak üzere Türkiye’yle 1961’de bir anlaşma imzalamıştır(Martin ve diğ., 1994, 198-199; akt. Baghdoshvili, 2010, s. 10). Almanya’nın bu ihtiyacına cevap olarak Almanya’ya gitmek için başvuran Türk işçilerin sayısı artarak devam etmiştir. Böylelikle Türkiye, özellikle son yarım yüzyıllık dönemde dışa göç veren bir ülke konumuna gelmiştir(Zeyneloğlu ve Sirkeci, 2015, s.177).

İlk etapta kısa süreli çalışmalarla Alman ekonomisini kalkındırırken bir yandan da birikim yaparak ardından evlerine dönmeyi hedefleyen işçiler, zaman içinde kalıcı olacaklarını tahmin etmemişlerdi. “Misafir işçi” olarak adlandırılan gruba dâhil olan Türkiyeli işçilerin, bir süre sonra Almanya’ya yerleşmeye, ailelerini, çocuklarını getirmeye ve hayatlarını Almanya’da kurmaya başladıkları görülmüştür. Bu aşamadan sonraki süreç, göçmen olma ve etkileri üzerine yoğunlaşmıştır. Aileleriyle birlikte Almanya’ya yerleşen misafir işçilerin, günümüz verileriyle değerlendirildiğinde, sayılarının Almanya’da 3,5 milyonu bulduğu ve Avrupa’nın barındırdığı Türk nüfusun yarısının Almanya’da olduğu görülmektedir(Lodigiani, 2018, s. 22).

Almanya’ya göç etmiş olan Türkiye kökenli göçmenler bu süreçte ve de sonrasında birtakım problemlerle karşılaşmışlardır. Bu problemler aşağıda açıklanmıştır.

Dil Sorunu

Uluslararası göç süreçlerinin başta gelen sorunlarından biri dil sorunudur. Buna bağlı olarak dil, Almanya’ya uyumda en dikkat çeken sorun olarak görülmektedir(Rittersberger-Tılıç, Özen& Çelik2016). Kalaycı(2007, s.106), dilin çocukların eğitimi, yetişkinlerin iş bulması, Türk göçmenlerin Alman toplumuyla ilişkisi ve de Türkiye ile olan ilişkileri açısından önemli bir sorun alanı olduğunu belirtmektedir. Göçün ilk yıllarında, yalnızca çalışmak amacıyla Almanya’ya gelen ve kısa süre sonra geri dönmeyi planlayan Türk göçmenler dil öğrenme konusuna fazla önem vermemiş, Alman hükümeti de aynı şekilde iş gücü ihtiyacını ön planda tutması sebebiyle dil eğitimini geri plana atmıştır. Sonraki süreçte kalıcı olmaya başlayan ve aile birleşimi veya evlilik yoluyla Almanya’ya getirdikleri aileleriyle yeni bir düzen

kuran göçmenlerin dil sorunları eş ve çocuklarını da içine alır hale gelmiş ve genişlemiştir. Daha çok kendi içlerinde, diğer Türk komşu ve akrabalarıyla iletişim kuran, Almanlarla etkileşimi daha sınırlı olan Türk göçmenlerin dil sorunu entegrasyon problemini de artırmıştır. Ayrıca eğitim-öğretim çağının ortalarında Almanya'ya göç eden çocuklar için büyük sorun haline gelen dil, Türk çocukların uzun yıllar boyunca kaliteli eğitim alamaması ve eğitim alanında ayrımcılığa uğramasına sebebiyet vermiştir.

İşsizlik Sorunu

İşçi göçü olarak başlayan Türkiye-Almanya arasındaki göç, asıl başlama sebebi itibariyle ilk etapta işsizlik sorununa yol açmamıştır. Ancak ilerleyen dönemde küreselleşme etkisiyle ortaya çıkan niteliksiz iş gücü ihtiyacının azalması, Türkiye kökenli göçmenler arasında işsizlik sorununun görülmesine sebep olmuştur. Dil problemi, eğitim/mesleki eğitim alanındaki eksiklik gibi etmenler Almanya'daki diğer yabancıları ve Türk nüfusu, işsizlik problemine yol açması yönünden etkilemiştir.

Yabancı Düşmanlığı ve Önyargı

Yabancı düşmanlığı bütün toplumlarda karşılaşılan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır(Kaya, 2018, s. 131). Kalaycı(2007, s.116), birçok ülkede farklı düzeylerde gerçekleşen yabancı düşmanlığının ekonomik, sosyal, kültürel ve psikolojik kökenlerinin olduğunu ve bunun önemli bir tarihsel gelişiminin bulunduğu belirtmektedir. Göç sürecinin önemli sonuçlarından biri olan yabancı düşmanlığı, şüphesiz gerek Türk işçi göçü sonrası gerekse diğer ülkelere yaşanan göçler sonrası Almanya'da da kendini göstermiş, göçmenlere yönelik önyargının oluşması ve kalıplaşmasına sebep olmuştur.

Din Sorunu

Almanya'daki Müslüman nüfusun büyük bir kısmını oluşturan Türkler, Hristiyan çoğunluklu Almanya'da bazı ekstremist gruplarca saldırılara uğramış ve özellikle de 11 Eylül sonrası İslam karşıtlığında artış yaşanmıştır. Medya tarafından sunulan olumsuz algıyla beraber Müslüman karşıtı olaylar ve görüşlerde artış meydana gelmiştir.

Din adına karşılaşılan bir diğer sorun ise, göç edilen ilk yıllarda Müslüman Türk göçmenlerin ibadet edecek yer bulmada yaşadıkları sorunlardır. Zaman içerisinde gerek Türk nüfusun artması gerekse ibadet özgürlüğü anlamında edinilen bazı haklar çerçevesinde ibadethaneler inşa edilmeye başlanmıştır. Süreç içerisinde İslam karşıtı kişi ve gruplarca bu ibadethanelere yönelik kundaklama olayları da yaşanan sorunlar içerisinde yer almaktadır.

Barınma Sorunu

Almanya’da yaşayan Türk göçmenlerin önemli sorun alanlarından biri de barınmadır. Almanya’daki Türkiyeli göçmenler, Almanlara kıyasla sıkıştırılmış ev ilişkileri içinde yaşamaktadırlar(Demirbaş, 1990; Kömürcü, 2011, s.31).

Göçün ilk yıllarında Türk göçmenler çalıştıkları fabrikalara yakın konumda yer alan ve toplu şekilde kalınan ‘heim’larda ikamet etmekteydiler. Türk göçmenlerin ailelerini Almanya’ya getirmeleri ve zaman içerisinde yaşanan ekonomik anlamdaki iyileşmeyle birlikte daha farklı barınma koşullarına geçiş yaptıkları görülmektedir. Her ne kadar Türk göçmenlerin bir nevi ‘yurt’ mantığında olan ‘heim’lardan, ev ortamına ikametini gerçekleştirmişse de yapılan araştırmalarda(Kalaycı, 2007, s. 63) Türk göçmenlerin kayda değer bir çoğunluğunun 90 m²’nin altında, yukarıda da bahsedilen şekilde sıkıştırılmış ev koşullarında yaşadıkları görülmektedir.

Ayrıca Türk göçmenler içinde olmak üzere bütün göçmenlerin, özellikle büyük ve kalabalık şehirlerde halihazırda yaşanan konut bulma sorununu yaşadıkları ve ev sahiplerince yabancılara ev kiralama açısından olumsuz yaklaşıldığı bilinmektedir.

Uyum Sorunu

Göç olgusu içerisinde bahsedilen en önemli sorunlardan biri de uyum sorunudur. Farklı bir dil, farklı bir din, farklı sosyal ve kültürel yapı ve yaşanan farklı toplumsal deneyimler birey ve çevresi arasında uyum sorunu oluşmasına sebep olmaktadır. Şeker(2015, s.15), uyumu, birey ile çevre arasında artan ve azalan uygunluğun değerlendirilmesinin göstergesi şeklinde belirtmektedir. Bu uygunluk durumunu sağlamak Türkiye kökenli göçmenler açısından problemlili bir sürece işaret etmektedir. Almanya’ya yapılan işçi göçünün başlarda geçici olacağını düşünülmesi ve zaman içerisinde bu sürecin farklılaşarak göçmenlerin kalıcı hale gelmeleri, uyum anlamında

yeterli çalışmalar yapılmaması ve dolayısıyla da Türk göçmenlerin Alman toplumuna uyumu konusunda problemlerle karşılaşılmasına sebep olmuştur.

2.6. İÇ SAVAŞ SONRASI ALMANYA'YA SURIYELİ MÜLTECİ GÖÇÜ

Suriye krizi beklenmedik şekilde gelişerek Nisan 2011'den itibaren mülteci göçünün başlamasına sebep olmuştur(Yazgan, Utku, ve Sirkeci, 2015, s.184). Suriye'de 2011'de başlayan iç savaş, bütün yaş gruplarından milyonlarca insanı yerinden etmiştir(Almontaser ve Baumann, 2017, s.168). Karışıklık ve şiddet, bölge içinde veya bölge ötesinde kitlesel göçler başlatmıştır(Yazgan vd., 2015, s.181).

Suriye'deki savaş, esasında Esed rejimi ve isyancı gruplar arasında başlamıştır. Ancak, savaş ilerledikçe, daha geniş, Sünni Müslüman çoğunluk ve siyasi olarak güçlü Şii azınlık arasında çokuluslu bir mezhep savaşına dönmüştür. Ayrıca, İŞİD'in Suriye sınırları içerisinde büyük bir kısmı kontrolü altına almasıyla bölgeye terör de eklenmiştir. Halk içindeki huzursuzluk ve karşıt gruplar arasındaki bölünme savaşın yakın zamanda bitmeyeceğine işaret etmiştir. Suriye'nin durumu, milyonlarca yerinden edilmiş mülteci ile bir insani kriz haline gelmiş ve dünya liderleri ve devletlerinden harekete geçmeleri talep edilmiştir(BBC News, 2015; akt. Carlier, 2016, s. 57).

Her göç sürecinde yaşandığı gibi Suriyeliler de Almanya'ya göçleri sonrası birçok problem yaşamaktadırlar. Travmatik yaşamışlıkların ardından zorlu ve stresli bir göç süreci atlatarak, yeni umutlarla geldikleri ülkelerde de çeşitli sorunlarla karşılaştıkları ve bu sorunların çoğu zaman ilerlemelerinde engel teşkil ettiği görülmektedir. Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları sorunlar genel başlıklar halinde aşağıdaki gibidir.

Dil Sorunu

Göç süreci bağlamında ele alınan en önemli sorunların başında dil sorunu gelmektedir. Dolayısıyla Almanya'ya göç eden Suriyeli mülteciler de dil sorunuyla karşılaşmaktadırlar. Entegrasyon çalışmaları kapsamında dil kurslarına ağırlık verilmiş olmasına rağmen, hem travmatik bir ortamdan gelmiş olmaları sebebiyle yaşanan öğrenme zorluğu hem de süreçte mülteci kamplarında, topluma tam anlamıyla dahil

olma imkanı bulamadan bulunmaları gibi sebeplerle Suriyeli mülteciler açısından dil konusu sorun olarak görülmeye devam etmektedir.

Uyum Sorunu

Bütün göç süreçlerinde, her anlamda farklı bir yapıya geçişle birlikte yaşanan uyum sorunu, kuşkusuz Suriyeli mültecilerin Almanya'ya göç süreçlerinde de karşılarna çıkan bir sorundur. Mültecilerin uyum sorununa yönelik önlemler geldikleri ilk zamanlardan itibaren alınmaya çalışılmış, dil kursları yaygınlaştırılmış, eğitimlerine ilişkin önlemler alınmış ve sürecin kolaylaştırılması için çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalar her ne kadar mültecilerin uyumunu sağlamaya yönelik faydalı ve efektif çalışmalar olsa da mültecilerin farklı alanlarda uyum sorunu devam etmektedir.

İstihdam Sorunu

Mültecilerin karşılaştığı başka bir sorun ise istihdam sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Oturuma ilişkin yaşanan problem çalışma izni ve dolayısıyla iş gücüne katılım açısından olumsuzluklara yol açmaktadır. Ayrıca mültecilerin yaşıyor oldukları dil sorunu bu anlamda bariyer oluşturmakta ve özellikle kalifikasyon gereken işlerde çalışmalarının önünde durmaktadır.

Barınma Sorunu

Suriyeli mülteci göçü ile yaşanan toplu göç sonucu birtakım barınma sorunları gündeme gelmiştir. Alman hükümeti barınma sorununu ilk etapta geçici imkanlar sunarak çözmeye çalıştı. Genelde merkezden ve büyük şehirlerden uzak konumlarda sunulan bu imkanlara rağmen, mültecilerin büyük şehirlere gelmek istemesi sonucu, sorun daha da karmaşık hale gelmiştir. Almanya'nın büyük şehirlerinde yerel halkın dahi yaşadığı barınma sorunu, mültecilerin şehirlere yönelmesiyle artış göstermiştir. Evlerini mültecilere kiralamak istemeyen ev sahiplerinin oluşu ise barınma sorununu mülteciler açısından zorlaştıran başka bir etken olmuştur.

Ayrımcılık-Önyargı Sorunu

Göçmenler ve mülteciler, ev sahibi toplum tarafından o toplumun bir parçası olarak görülmemekte ve birçok anlamda dışlanmaya maruz kalmaktadırlar(Güllüpınar, 2017,

s.159). Suriyeli mültecilerin de yaşadıkları bu dışlanma ve ayrımcılığa uğrama ve önyargılarla karşılaşma, özellikle toplumsal yapıda negatif anlamda değişikliklere sebep olacakları ve de terör olaylarının meydana geleceğine ilişkin yaşanan korku bu sorunun tırmanmasına sebep olmaktadır. Bu durum çerçevesinde genellenen Suriyeli mülteciler de önyargılarla karşılaşmaktadırlar.

BÖLÜM 3: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama teknikleri, veri toplama araçları, verilerin işlenmesi ve değerlendirilmesi ve süre ve olanaklara ilişkin bilgi verilecektir.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmada nicel ve nitel veri toplama tekniklerinin beraber kullanıldığı karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem araştırmaları, bir araştırmacı veya araştırmacı grubunun niceliksel ve niteliksel araştırma yaklaşımlarını(ör; niceliksel ve niteliksel bakış açıları, veri toplama araçları, analizleri, sonuç çıkarma teknikleri) daha geniş ve derinlemesine anlama ve doğrulama amacıyla birleştirdiği araştırmalardır(Schoonenboom ve Johnson, 2017, s.2).

Araştırmaya katılan bütün katılımcılar Almanya'nın Berlin eyaletinden seçilmiştir. Bunun sebebi araştırmacının daha önce Berlin'de staj yapması sebebiyle katılımcılara ulaşacak ağları olması ve bu durumun araştırmacı açısından kolaylık arz etmesidir. Berlin 3,7 milyonu aşan nüfusuyla Almanya'nın başkentidir. Berlin'de bulunan yaklaşık 200.000 Türkiye kökenli göçmen, burada yaşayan en büyük yabancı grubu oluşturmaktadır.

Araştırmaya dâhil edilen katılımcılar en az beş yıldır Almanya'da yaşayan ve yirmi beş yaş üzeri bireylerden seçilmiştir. Nicel çalışma kapsamında uygulanan ankette demografik bilgi formu ve Keleş, Aral, Yıldırım, Kurtoğlu ve Sunata(2016)tarafından geliştirilen, 26 maddeden oluşan Suriyeli mültecilere bakış açısı ölçeği kullanılmıştır. Nitel çalışma kapsamında ise araştırmacılar tarafından hazırlanan ve 9 sorudan oluşan yarı-yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Çalışma kapsamında mülakata katılan katılımcılardan referanslar verilirken katılımcıların kimlik bilgilerine kesinlikle yer verilmemiş, katılımcılar numaralandırılarak, cinsiyetleri, yaşları ve Almanya'da bulunma süreleri ile belirtilmiştir(ör; G1-K-34-12).

Karma yöntem araştırmalarının niceliksel ve niteliksel araştırma öğelerini birleştirmesindeki hedefi, bir çalışmanın sonuçlarını genişletmek ve güçlendirmek, bu

sebeple de yayımlanan literatüre katkıda bulunmaktır(Schoonenboom ve Johnson, 2017, s.4).

Karma metot yaklaşımları bir araştırma çalışmasındaki nitel ve nicel araştırma ve veriyi birleştirme veya bütünleştirmeyi kapsar. Nitel veri önceden belirlenemeyen cevaplarla açık-uçlu olmaya yatkınken, nicel veri genellikle anketler veya psikolojik testlerde bulunan cevaplar gibi kapalı-uçludur(Creswell, 2014, s.14).

Karma araştırma deseninin kendi içinde türleri bulunmaktadır. Bunlar; yakınsayan paralel karma yöntem deseni, açımlayıcı sıralı karma yöntemler ve keşfedici sıralı karma yöntemlerdir(Creswell, 2014/2017, s. 220). Araştırmada karma araştırma desenlerinden yakınsayan paralel karma yöntem deseni kullanılmıştır. Yakınsayan paralel karma yöntem deseni, araştırmacının nitel ve nicel verileri araştırma problemine kapsamlı bir analiz sunmak için birleştirdiği bir karma yöntem desendir. Bu desende, araştırmacı nitel ve nicel verileri hemen hemen aynı zaman aralığında toplar ve bilgileri, sonuçların yorumlanmasına dâhil eder. Çelişkiler veya uyuşmayan bulgular bu desende açıklanır veya derinlemesine incelenir(Creswell, 2014, s. 15).

Nitel Aşama: Araştırmanın nitel aşamasında katılımcıların Suriyeli mültecilerin yaşadıkları problemler, bu problemlerin kendi deneyimlerine benzerlik ve farklılıkları, uyum sorununa ilişkin düşünceleri ve önerileri, mülteci sorununa ilişkin düşünceleri ve göçmen politikalarına dair düşüncelerine ulaşmak amacıyla nitel araştırma yöntemi altında fenomenoloji araştırma deseni kullanılmıştır. Bu desen; katılımcılar tarafından tanımlanmış olaylar hakkında, bireysel olarak yaşanmış deneyimlerinin açıklandığı, felsefe ve psikolojiden gelen bir araştırma desendir. (Giorgi, 2009; Moustaka, 2014; akt. Creswell, 2014, s.14).

Nicel Aşama: Araştırmanın nicel aşamasında katılımcıların Suriyeli mültecilere yönelik bakış açısına ulaşılacak istenmiştir. Bu aşamada deneysel olmayan modellerden, betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Betimsel araştırma modelinin amacı, bir olgu ve o olgunun özelliklerini tanımlamaktır. Bir şeyin ‘nasıl’ veya ‘neden’

gerçekleştirdiğinden ziyade ne olduğuyla ilgilendir. Bu sebeple, veri toplamada sıklıkla gözlem ve anket araçları kullanılır(Gall, Gall, & Borg, 2007; akt. Nassaji, 2015, s. 129).

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini, Almanya Berlin’de yaşayan, Türkiye kökenli göçmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme Almanya Berlin’de yaşayan, 25 yaş ve üzeri ve en az 5 yıldır Almanya’da yaşayan kişiler dâhil edilmiştir. Bu özellikteki katılımcıların seçilmesinin altında, araştırmada sorulan sorular üzerine yorum yapabilecek yaşam deneyimine sahip olduğu düşünülen bireylerle çalışmak amacı yatmaktadır.

Katılımcılara ulaşılırken kartopu örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Kartopu örnekleme, az sayıdaki örneklem ile başlar ve örneklem için ilk aşamada seçilen kişilerin, yakın çevrelerinden başka kişileri seçerek örneklemin aşama aşama büyümesini sağlamaları şeklinde ilerler. Az bir denek sayısı ile başlanıp, yuvarlanan bir kartopunu andırmasından dolayı yöntem bu ismi almıştır(Aziz, 2013, s. 55).

Araştırma ile Berlin’de ikamet eden toplam 129 Türkiye kökenli göçmene ulaşılarak ölçek çalışması yapılmış ve 9 kişiyle de yüz yüze mülakat gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar araştırmada tamamen gönüllülük esasına göre yer almışlardır.

3.3. VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Araştırma çerçevesinde nitel ve nicel veri toplama yöntemleri birlikte kullanılmıştır.

Nicel Aşama: Nicel veri toplama aşamasında katılımcılara uygulanmak üzere, Keleş vd., (2016) tarafından oluşturulmuş ve toplamda 26 maddeden oluşan Suriyeli mültecilere bakış açısı ölçeği kullanılmıştır. Ölçek kullanılmadan önce, ölçeği oluşturan akademisyenlerden gerekli izinler alınmıştır.

Nitel Aşama: Nitel veri toplama aşamasında katılımcılara uygulanmak üzere, toplam 9 adet sorudan oluşan yarı-yapılandırılmış mülakat formu oluşturulmuş, katılımcılarla derinlemesine mülakat gerçekleştirilmiştir.

3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu başlık altında araştırma sürecinde yararlanılan veri toplama araçlarına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

3.4.1. Nicel Aşama

Araştırma kapsamında anket uygulaması öncesi katılımcılara araştırmanın amacı açık ve anlaşılır bir biçimde ifade edilmiş, araştırmaya katılmayı kabul etmiş kişilerden bilgilendirilmiş onam formu doldurmaları istenmiştir. Katılımcılara anket çalışmasına katılımın gönüllülük esasına dayanmakta olduğu ve çalışmanın herhangi bir aşamasında çalışmadan çekilebilecekleri bilgisi iletilmiştir.

3.4.1.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarından biri, katılımcıların demografik bilgilerine ve dil yetkinliklerine dair bilgi toplamak amacıyla oluşturulmuş kişisel bilgi formudur. Kişisel bilgi formu iki bölümden oluşmakta, ilk bölümde kişilerin yaş, cinsiyet, medeni durum, meslek, eğitim durumu, doğum yerleri, Almanya’da yaşadıkları süre, vatandaşlık durumlarına ilişkin 14 soru yer alırken, ikinci bölümde Türkçe-Almanca dil kullanım alanları ile Almanca diline hâkim olma düzeylerini ölçen 5 soru bulunmaktadır. Kişisel bilgi formunda toplamda 19 soru yer almaktadır.

3.4.1.2. Suriyeli Mültecilere Yönelik Bakış Açısı Ölçeği

Suriyeli mültecilere bakış açısı ölçeği Keleş vd.(2016) tarafından geliştirilmiştir ve toplamda 26 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5’li likert tipi ölçekleme yöntemine göre oluşturulmuş ve katılımcılara ölçekte yer alan maddeler hakkındaki görüşlerini belirtmek üzere kesinlikle katılmıyorum, biraz katılmıyorum, kararsızım, biraz katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum seçenekleri sunulmuştur. Ölçek tek faktörden

oluşmakta, ölçeğin alt faktörleri bulunmamaktadır. Ölçekte toplamda 9 adet ters madde bulunmaktadır. Bu maddeler; 3, 4, 11, 15, 17, 21, 22, 25 ve 26. maddelerdir. Ölçekte ters maddelerde yüksek puan daha fazla olumsuz tutum anlamına gelmektedir. Ölçeğin kesme puanı bulunmamaktadır.

Ölçeğin geçerlik güvenirlik analizleri yapılmıştır ve aşağıdaki gibidir:

Tablo 1: KMO ve Bartlett Testi

Kaiser-Meyer-Olkin Testi(KMO)		,855
Küresellik Bartlett's	Ki-Kare	1333,436
Testi	Df	325
	Sig.	,000

Faktör analizi yapıp yapılmayacağına karar veren küresellik Bartlett testi sonucunda Ki-Kare değeri 1333,436 ve p değeri 0,000 çıkmıştır. Yani veri faktör analizi yapılması için uygundur. KMO testine göre küresellik ölçeği de yüksek çıkmıştır (KMO=0,85).

Temel Bileşenler Analizi sonucunda ilk 4 bileşenin varyansı açıklama oranları sırasıyla %30.491, %7.788, %6.262 ve %5.825'tir. 26 ölçek sorusunun cronbach alpha değeri ise 0,891 çıkmıştır.

3.4.2. Nitel Aşama

3.4.2.1. Yarı Yapılandırılmış Mülakat Formu

Araştırmanın nitel veri toplama aşamasında, katılımcılara araştırmacı tarafından oluşturulmuş ve uzman akademisyenlerce incelenmiş olan yarı-yapılandırılmış bir mülakat formu uygulanmıştır. Mülakat formu toplam 9 adet yarı-yapılandırılmış sorudan oluşmaktadır. Çalışmaya katılan kişiler araştırmanın amacı hakkında bilgilendirilmiş ve yine bu kişilerce gönüllü katılım formu doldurulmuştur.

Verilerin toplanması sırasında katılımcıların onayları alınarak ses kayıt cihazı kullanılmış, daha sonrasında görüşmeler deşifre edilerek yazılı hale getirilmiştir.

3.5. VERİLERİN İŞLENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırmanın nicel verileri IBM SPSS 21 programına aktarılmıştır. İstatistik testlere başlamadan önce ölçeğin geçerlik güvenirlik analizi yapılmış, ardından ölçeğin normal dağılım gösterip göstermediğini anlamak için Kolmogrov- Smirnov testi uygulanmıştır. Verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiş ve bu sebeple parametrik testlerden yararlanılmıştır. İki değişkene sahip verilerde t testi, ikiden fazla değişkene sahip verilerde ise ANOVA F testi kullanılmıştır.

Araştırmanın nitel verileri işlenirken ve değerlendirilirken öncelikle derinlemesine görüşmelerden elde edilen ses kayıtları araştırmacı tarafından deşifre edilerek yazılı formata çevrilmiştir. Deşifre edilen belgeler MAXQDA 2018 programına aktarılarak tema ve alt temalar oluşturulmuş ve veriler betimsel analiz yapılarak analiz edilmiştir.

3.6. SÜRE VE OLANAKLAR

Verilerin toplanması işlemi 2019 yılı şubat ayında gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizleri araştırmacı tarafından yapılmış, tez danışmanı tarafından kontrolleri sağlanmıştır. Nicel verilerin analizi aşamasında bir istatistik uzmanından destek alınmıştır.

BÖLÜM 4: BULGULAR, ANALİZ VE YORUM

Araştırma verileri toplandıktan sonra veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve nicel verilerin analizi sırasında SPSS 21 paket programı kullanılmıştır. Değişkenlerden kategori sayısı iki olanlar için t testi kullanılırken, kategori sayısı ikiden fazla olanlarda ANOVA F testi kullanılmıştır. Nitel verilerin analizinde ise MAXQDA 2018 programı kullanılmış ve betimsel analiz yapılmıştır.

4.1. NİCEL BULGULAR

Araştırma kapsamında verileri analiz edilen katılımcılara ait demografik bilgiler aşağıda gösterilmiştir. Katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, eş uyruğu, doğum yeri, eğitim yeri, Almanya’da bulunma süreleri, vatandaşlık durumları, meslekleri ve dil kullanım durumlarını içeren bulgular ele alınmıştır.

4.1.1. Demografik Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyetlerine ilişkin bulgular tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların Cinsiyetlerine İlişkin Bulgular

Cinsiyet	Sayı(N)	Yüzde(%)
Kadın	69	53.48
Erkek	60	46.52
Toplam	129	100

Araştırmaya katılan katılımcıların 69’u (%53,48) kadın, 60’ı (%46,52) erkektir.

Araştırmaya katılan katılımcıların yaşlarına ilişkin bulgular tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Katılımcıların Yaşlarına İlişkin Bulgular

Yaş	Sayı(N)	Yüzde(%)
-----	---------	----------

25-35	20	15.51
36-45	35	27.13
46-55	44	34.11
56 ve üzeri	30	23.25
Toplam	129	100

Araştırmaya katılan katılımcıların 20'si(%15,51) 25-35 yaş arasında, 35'i (%27,13) 36-45 yaş arasında , 44'ü(34,11) 46-55 yaş arasında ve 30'u(%23.25) 56 yaş ve üzeridir.

Araştırmaya katılan katılımcıların medeni durumlarına ilişkin bulgular tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Katılımcıların Medeni Durumlarına İlişkin Bulgular

Medeni Durum	Sayı(N)	Yüzde(%)
Bekar	18	13,95
Evli	102	79,07
Ayrılmış/Eşi Ölmüş	8	6,20
Toplam	128	99,22

Araştırmaya katılan katılımcıların medeni durumları incelendiğinde, 18'i (%13,95) bekar, 102'si(%79,07) evli, 8'i(%6,20) ise eşinden ayrılmış olduğunu veya eşinin vefat etmiş olduğunu belirtmiştir. Bu soruda 1 kişi hakkında bilgi elde edilememiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların eğitim durumlarına ilişkin bulgular tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Katılımcıların Eğitim Düzeylerine İlişkin Bulgular

Eğitim Düzeyi	Sayı(N)	Yüzde(%)
Düşük Eğitim Düzeyi	37	28,68
Orta Eğitim Düzeyi	55	42,64
Yüksek Eğitim Düzeyi	36	27,91
Toplam	128	99,22

Araştırmaya katılan katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde, 37'sinin (%28,68) düşük eğitim düzeyine, 55'inin(%42,64) orta eğitim düzeyine ve 36'sının (%27,91) yüksek eğitim düzeyine sahip oldukları görülmüş, 1 katılımcı hakkında bilgi elde edilememiştir. Eğitim düzeyleri açısından ilkökul ve ortaokul olarak verilen cevaplar düşük eğitim düzeyi, lise ve ön lisans olarak verilen cevaplar orta eğitim düzeyi, lisans ve lisansüstü olarak verilen cevaplar ise yüksek eğitim düzeyi olarak kategorilendirilmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların doğum yerlerine ilişkin bulgular tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Katılımcıların Doğum Yeri Bilgilerine İlişkin Bulgular

Doğum Yeri	Sayı(N)	Yüzde(%)
Türkiye	100	77,52
Almanya	29	22,48
Toplam	129	100,00

Araştırmaya katılan katılımcıların doğum yeri bilgilerine bakıldığında, 100 (%77,52) katılımcının doğum yeri Türkiye iken, 29 (%22,48) katılımcının doğum yerinin Almanya olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların Almanya’da kaç yıldır yaşadıklarına ilişkin bulgular tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Katılımcıların Almanya’da Yaşadıkları Süreye İlişkin Bulgular

Almanya’da yaşanan Süre(Yıl)	Sayı(N)	Yüzde(%)
5-10	8	6,20
11-15	7	5,43
16-20	10	7,75
21 ve üzeri	104	80,62
Toplam	129	100,00

Araştırmaya katılan katılımcıların Almanya’da yaşadıkları süreler incelendiğinde, 8(%6,20) katılımcı 5-10 yıl arası, 7(%5,43) katılımcı 11-15 yıl arası, 10(%7,75) katılımcı 16-20 yıl arası ve 104(%80,62) katılımcı ise 21 yıl ve üzeri süredir Almanya’da yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan katılımcıların eğitim aldıkları yere ilişkin bulgular tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Katılımcıların Eğitimlerine Aldıkları Ülkeye İlişkin Bulgular

Eğitim Yeri	Sayı(N)	Yüzde(%)
Almanya	47	36,43
Türkiye	50	38,76
Türkiye ve Yurtdışı	31	24,03
Toplam	128	99,22

Araştırmaya katılan katılımcıların 47'si (%36,43) Almanya'da, 50'si (%38,76) Türkiye'de, 31'i (%24,03) ise hem Türkiye hem de yurtdışında eğitim almıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların Almanya'daki vatandaşlık durumlarına ilişkin bulgular tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9: Katılımcıların Almanya'daki Vatandaşlık Durumlarına İlişkin Bulgular

Almanya'daki Vatandaşlık Durumu	Sayı(N)	Yüzde(%)
Türk Vatandaşı	69	53,49
Alman Vatandaşı	32	24,81
Çifte Vatandaş	28	21,71
Toplam	129	100,00

Katılımcıların 69'u (%53,49) Türk vatandaşı, 32'si (%24,81) Alman vatandaşı ve 28'i (%21,71) ise çifte vatandaştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların Almanya'da bulunma nedenlerine ilişkin bulgular tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10: Katılımcıların Almanya'da Bulunma Nedenlerine İlişkin Bulgular

Almanya'da Bulunma Nedeni	Sayı(N)	Yüzde(%)
Eğitim	3	2,33
İş	33	25,58
Eş durumu	33	25,58
Alman vatandaşı	10	7,75
Almanya'da doğdum	25	19,38

Aile birleşimi	19	14,73
Diğer	5	3,88
Toplam	128	99,23

Araştırmaya katılan katılımcıların 3'ü (%2,33) eğitim, 33'ü (%25,58) iş, 33'ü (%25,58) eş durumu, 10'u (%7,75) Alman vatandaşı olma, 25'i (%19,38) Almanya'da doğma, 19'u (%14,73) aile birleşimi, 5'i (%3,88) ise diğer sebeplerle Almanya'da bulduklarını belirtmişlerdir. Katılımcılardan 1'i hakkında bilgi elde edilememiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların günlük hayatta ağırlıklı olarak kullandıkları dile ilişkin bulgular tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11: Katılımcıların Ağırlıklı Olarak Kullandığı Günlük Dile İlişkin Bulgular

Günlük Dil	Sayı(N)	Yüzde(%)
Türkçe	75	58,14
Almanca	11	8,53
Her ikisi	43	33,33
Toplam	129	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların 75'i (%58,14) günlük dilde ağırlıklı olarak Türkçeyi, 11'i (%8,53) günlük dilde ağırlıklı olarak Almanca'yı, 43'ü (%33,33) ise günlük dilde her iki dili de birbirine eş düzeyde kullanmakta olduklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan katılımcıların aile ve akrabaları arasında ağırlıklı olarak kullandıkları dile ilişkin bulgular tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12: Katılımcıların Ağırlıklı Olarak Kullandığı Aile Akraba Diline İlişkin Bulgular

Aile Akraba Dili	Sayı(N)	Yüzde(N)
Türkçe	97	75,19
Almanca	3	2,33
Her ikisi	29	22,48
Toplam	129	100,0

Katılımcıların 97'si (%75,19) aile ve akraba arasında kullandıkları dilde ağırlıklı olarak Türkçeyi, 3'ü (%2,33) Almancayı ve 29'u (%22,48) her iki dili birbirine eş düzeyde kullanmakta olduklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan katılımcıların yazışmada ağırlıklı olarak kullandıkları dile ilişkin bulgular tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13: Katılımcıların Ağırlıklı Olarak Kullandığı Yazışma Diline İlişkin Bulgular

Yazışma Dili	Sayı(N)	Yüzde(%)
Türkçe	59	45,74
Almanca	26	20,16
Her ikisi	41	31,78
Toplam	126	97,68

Araştırmaya katılan katılımcıların 59'u (%45,74) yazışma dilinde ağırlıklı olarak Türkçeyi, 26'sı(%20,16) Almancayı ve 41'i (%31,78) her iki dili birbirine eş düzeyde kullanmakta olduklarını belirtmişlerdir.

4.1.2. Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeği Uygulamasına Ait Bulgular

Araştırmada elde edilen verilerin analizi öncesi, verilerin normal dağılıp dağılmadığına bakılmıştır. Yapılan Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonucunda, $p=0.579 > \alpha=0.05$ (tablo 14) olduğundan ölçeğin normal dağılıma sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla analizde parametrik testlerden kategori sayısı 2 olan değişkenler için t testi kullanılırken, kategori sayısı 2’den fazla olan değişkenler için ise ANOVA F testi kullanılmıştır.

Tablo 14: Ölçeğin Kolmogorov-Smirnov Normallik Test Sonuçları

	Ölçek
N	129
Ortalama	70,01
Standart Sapma	21,10
Kolmogorov-Smirnov Değeri	0,779
p değeri	0,579

Tablo 15: Cinsiyete Göre Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi

Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	T	P
Kadın	69	68,16	18,92	-1.056	0.293
Erkek	60	72,15	23,35		
Toplam	129	70,02	21,11		

Yapılan t testi analizi sonucunda, cinsiyet ($p=0.293 > \alpha=0.05$) ile toplam ölçek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Analizler incelendiğinde kadın ve erkeklerin Suriyeli mültecilere yönelik bakış açılarında anlamlı bir fark olmadığı görülmüş, cinsiyetin bu konu üzerinde fark oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde, Murray ve Marx(2013) ve Yelpaze ve Güler(2018)'in çalışmalarında elde edilen bulguların, bu çalışmadaki bulguyu destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda da mültecilere bakış açılarında cinsiyet değişkeni açısından kadın ve erkekler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Literatürde yer alan bazı diğer çalışmalar ise, cinsiyet değişkeninin mültecilere bakış açısı değerlendirildiğinde anlamlı bir fark ortaya koyduğunu desteklemektedir. Bunlardan biri olan, Ankaralı ve Ark.(2017)'nin yapmış olduğu üniversiteli öğrencilerin Suriyelilere bakış açısını ölçen çalışmada, kadınların erkeklere oranla daha olumlu tutuma sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde, Aktaş, Kındap Tepe&Persson(2018)'un çalışma verileri de erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla olumsuz tutuma sahip olduğunu desteklemektedir. Ankaralı ve Ark.(2017, s. 131), bu durumu açıklarken, erkeklerin daha kapalı ve baskıcı yetiştiriliyor olmalarını sebep göstermiştir. Bu çalışmanın bulgularının literatürdeki bazı çalışmalarla paralellik gösterirken bazılarında farklı çıkmış olması, mültecilere bakış açısı değerlendirildiğinde cinsiyet değişkeninin her zaman etkili olmadığı ve bu değişkende anlamlı fark oluşmamasına sebep olacak başka örüntülerin de bireylerin mültecilere yönelik tutumlarını etkilediği söylenebilir. Ek olarak, cinsiyet değişkenine göre Suriyeli mültecilere karşı tutum ölçeğinde anlamlı bir farka ulaşılamamasına rağmen ortalama puanlar dikkate alındığında ufak bir farkla kadınların erkeklere oranla daha olumlu tutum sergilediği görülmektedir.

Tablo 16: Yaş Aralığına Göre Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi

Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
25-35	20	77.20	26.99	1.985	0.120
36-45	35	65.02	20.85		
46-55	44	72.93	18.86		
56 ve üzeri	30	66.76	19.02		

Toplam	129	70.01	21.10		
--------	-----	-------	-------	--	--

Yapılan t testi analizi sonucunda yaş ($p=0.120 > \alpha=0.05$) ile toplam ölçek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Yaş değişkeni incelendiğinde, araştırma bulgularına göre, yaşın mültecilere yönelik bakış açısı üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmektedir. Anlamlı olarak fark çıkmasa da ortalama puanlar dikkate alındığında en olumsuz bakış açısına 25-35 yaş arası bireylerin, en olumlu bakış açısına ise 36-45 yaş arası bireylerin sahip olduğu görülmektedir. Yaş değişkenine göre anlamlı fark çıkmaması Aktaş vd. (2018)'in araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Araştırma bulgularıyla paralellik göstermeyen bazı çalışmalar da literatürde mevcuttur. (Kabaklı Çimen ve Ersoy Quadir, 2018)'in çalışmasında yaş değişkeni açısından mültecilere bakış açılarında istatistiki açıdan anlamlı fark bulunmuştur.

Tablo 17: Meslek Değişkenine Göre Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi

Meslek	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Serbest Meslek	20	65.85	17.21	1.123	0.353
İşçi	39	75.15	26.17		
Kamu Görevlisi	11	62.45	15.02		
Eğitimci	11	69.36	19.05		
Uzman Meslek	11	62.54	24.74		
Emekli	14	68.00	19.86		
Çalışmıyor	23	73.65	15.44		
Toplam	129	70.01	21.10		

Yapılan F testi analizi sonucunda, Meslek ($p=0.353 > \alpha=0.05$) ile toplam ölçek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Türkiye kökenli göçmenlerce icra edilen mesleğin Suriyeli mültecilere bakış açısı üzerinde etkili olmadığı, anlamlı fark elde edilmemesine rağmen ortalama puanlar incelendiğinde en olumsuz tutumu sergileyen grubun işçiler, en olumlu olanların ise kamu görevlileri olduğu söylenebilir.

Tablo 18: Doğum Yerine Göre Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi

Doğum Yeri	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Türkiye	100	68,57	18,70	-1.175	0.248
Almanya	29	75,00	27,70		
Toplam	129	70,02	21,11		

Yapılan t testi analizi sonucunda, Doğum Yeri ($p=0.248 > \alpha=0.05$) ile toplam ölçek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Doğum yeri değişkeninin Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli mültecilere bakış açısı üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmektedir. Ancak ortalama puanlar dikkate alındığında Almanya doğumlu olanların Türkiye doğumlu olanlara kıyasla daha olumsuz tutuma sahip oldukları görülmektedir. Buna sebep olarak, daha fazla olumsuz tutum sergileyen Almanya doğumlu katılımcıların, doğum yeri ve büyüdükleri yer olan Almanya ile aidiyet bağı kurmuş oldukları ve Suriyeli mültecileri tehdit olarak algıladıkları söylenebilir.

Tablo 19: Almanya’da Vatandaşlık Durumuna Göre Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi

Vatandaşlık Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
--------------------	---	----------	----------------	---	---

Türk Vatandaşı	69	68.81	22.59	0.587	0.557
Alman Vatandaşı	32	73.53	21.15		
Çifte Vatandaş	28	68.96	17.11		
Toplam	129	70.01	21.10		

Yapılan F testi analizi sonucunda, Almanya'daki vatandaşlık durumları ($p=0.557 > \alpha=0.05$) ile toplam ölçek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin vatandaşlık durumlarına göre Suriyeli mültecilere yönelik tutumları incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı göze çarpmaktadır. Ancak ortalama puanlara bakıldığında, Türk vatandaşı ve çifte vatandaş olan katılımcıların Alman vatandaşı olan katılımcılara oranla daha olumlu tutum sergilediği görülmektedir. Bu duruma sebep olarak, Alman vatandaşı olan Türkiye kökenli göçmenlerin, Almanya ile vatandaşlık yoluyla kurdukları bağın, vatandaşlık hakları bağlamında olumsuz etkileneceği korkusuna sahip olabilecekleri gösterilebilir.

Tablo 20: Medeni Duruma Göre Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi

Medeni Durum	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Bekâr	18	75.00	29.45	1.684	0.190
Evli	102	68.45	19.18		
Eşi vefat etmiş/boşanmış	8	80.00	22.33		
Toplam	128	70.09	21.17		

Yapılan F testi analizi sonucunda, Medeni Durum ($p=0.190 > \alpha=0.05$) ile toplam ölçek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Araştırmada katılımcıların medeni durumlarına göre bakış açılarında anlamlı fark bulunmamaktadır. Ortalama puanlar dikkate alındığında, evlilerin daha olumlu tutum sergiledikleri görülmektedir. En olumsuz tutum ise eşi vefat etmiş/eşinden boşanmış grubuna aittir.

Tablo 21: Eş Uyruğuna Göre Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi

Eşiniz	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Alman	7	63,43	14,35	-0.792	0.430
Türk	101	69,30	19,19		
Toplam	108	68,92	18,91		

Yapılan t testi analizi sonucunda, eş durumu(Türk- Alman) ($p=0.430 > \alpha=0.05$) ile toplam ölçek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 22: Günlük Dil, Aile Akraba Dili ve Yazışma Diline Göre Suriyeli Mültecilere Yönelik Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi

Günlük Dil	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Türkçe	75	66.74	21.21	2.211	0.114
Almanca	11	75.72	27.56		
Her ikisi	43	74.25	18.38		
Toplam	129	70.01	21.10		
Aile Akraba Dil					

Türkçe	97	69.39	22.17	0.344	0.709
Almanca	3	65.00	17.43		
Her ikisi	29	72.62	17.85		
Toplam	129	70.01	21.10		
Yazışma Dili					
Türkçe	59	70.22	20.96	0.219	0.803
Almanca	26	67.38	24.15		
Her ikisi	41	70.73	19.58		
Toplam	126	69.80	21.09		

Yapılan F testi analizi sonucunda, Günlük Dil ($p=0.114 > \alpha=0.05$), Aile Akraba Dili ($p=0.709 > \alpha=0.05$) ve Yazışma Dili ($p=0.803 > \alpha=0.05$) ile toplam ölçek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 23: Eğitim Düzeyine Göre Suriyeli Mültecilere Yönelik Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi

Eğitim Düzeyi	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Düşük	37	72.94	21.10	1.044	0.355
Orta	55	70.50	21.52		
Yüksek	36	65.91	20.62		
Toplam	128	69.92	21.16		

Yapılan F testi analizi sonucunda, Eğitim Düzeyi ($p=0.355 > \alpha=0.05$) ile toplam ölçek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Araştırmada eğitim düzeyi değişkenine bakıldığında, eğitim düzeyinin Suriyeli mültecilere bakış açısı üzerinde istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmektedir. Ortalama değerler dikkate alındığında yüksek eğitim düzeyine sahip kişilerin daha olumlu tutum sergilediği(65,91), bunu orta eğitim düzeyine sahip kişilerin takip ettiği görülmekte(70,50) ve en olumsuz tutuma sahip olanları ise düşük eğitim düzeyine sahip olan grubun(72,94) oluşturduğu görülmektedir. Yapılan farklı araştırmalarda, eğitim düzeyi arttıkça olumsuz tutumun azaldığına dair bulgular yer almaktadır(Crowell, 2000; Morris & Heaven, 1984; akt. Schweitzer, Perkoulidis, Krome ve Ludlow, 2005). Crawley(2009)'nin yapmış olduğu çalışmada da, yüksek eğitim düzeyine sahip kişilerin daha olumlu tutum sergiledikleri belirtilmektedir. Ancak Crawley(2009, s. 4) aynı çalışmasında Birleşik Krallık'ta yüksek eğitim düzeyine sahip olanların da düşmanca tavırlarının yükseldiğine dair kanıtlar olduğuna değinmiştir.

Tablo 24: Eğitim Yerine Göre Suriyeli Mültecilere Yönelik Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi

Eğitim Yeri	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Almanya	47	75.27	23.62	2.324	0.102
Türkiye	50	66.70	18.94		
Türkiye ve Yurt Dışı	31	67.51	19.74		
Toplam	128	70.04	21.18		

Yapılan F testi analizi sonucunda, Eğitim Yeri ($p=0.102 > \alpha=0.05$) ile toplam ölçek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 25: Almanya'da yaşanan süreye göre Suriyeli Mültecilere Yönelik Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi

Almanya Yılı	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
--------------	---	----------	----------------	---	---

5-10	8	70.37	24.39	0.654	0.582
11-15	7	60.42	15.86		
16-20	10	66.30	23.23		
21 ve üzeri	104	70.99	21.04		
Toplam	129	70.01	21.10		

Yapılan F testi analizi sonucunda, katılımcıların Almanya’da yaşadıkları süre ($p=0.582 > \alpha=0.05$) ile toplam ölçek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Katılımcıların Almanya’da yaşadıkları süre ile Suriyeli mültecilere bakış açıları arasında fark olup olmadığına bakıldığında, istatistiki açıdan anlamlı bir fark bulunamadığı görülmektedir. Almanya’da yaşanan sürelerin ortalama puanları dikkate alındığında en fazla olumsuz tutum sergileyen grubun 21 yıl ve üzeri süredir Almanya’da yaşayanlar olduğu görülmektedir. Bunu 5-10 yıl aralığı takip etmekte, ardından 16-20 ve son olarak 11-15 yıl gelmektedir. En olumsuz tutuma sahip olanların 21 yıl ve üzeri süredir Almanya’da yaşayan kişiler olmasının altında, bu kişilerin çoğunluğunun Almanya’ya çalışmak için gelen 1. ve 2. kuşak göçmenler olması ve kendilerinin verdiği emek karşısında, mültecilerin çalışmadığını düşünmeleri yatmakta olabilir. Derinlemesine görüşmeler esnasında 1. kuşak göçmenlerden G-3-K-68-44 bu durumu kendi düşünceleri çerçevesinde açıklamıştır. Kendisinin emek verdiğini, uzun yıllar Almanya için çalıştığını ancak şu an mültecilerin çalışmıyor ve devletten yardım alıyor oluşunun haksızlık olarak değerlendirdiğini belirterek bu veriyle paralellik gösterir nitelikte bir yorumda bulunmuştur.

Tablo 26: Aylık Gelire göre Suriyeli Mültecilere Yönelik Bakış Açısı Ölçeğinin Analizi

Aylık Gelir	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
0-1000	37	72.21	23.35	0.478	0.698

1001-2000	46	69.52	21.98		
2001-3000	18	66.00	18.66		
3001 ve üzeri	7	75.57	21.71		
Toplam	108	70.25	21.79		

Yapılan F testi analizi sonucunda, Aylık Gelir ($p=0.698 > \alpha=0.05$) ile toplam ölçek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

4.1.3. Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeği Maddelerinin Cinsiyet ve Eğitim Düzeyi Değişkenleri Açısından Analizi

Tablo 27: Cinsiyet Değişkeninin Ölçek Maddeleri Üzerine Etkisine İlişkin T Testi

Madde	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	T	df	p
1: Şehir merkezinde Suriyeli mülteci görmek beni rahatsız eder	Kadın	69	2.0435	1.33323	-0.25	127	.980
	Erkek	60	2.0500	1.58836			
2: Suriyeli mülteciler Alman kültürüne uyum sağlamalıdır.	Kadın	69	3.7536	1.40802	-1.80	127	.857
	Erkek	60	3.8000	1.51602			
3: Suriyeli mültecilerle komşu olmaktan rahatsızlık duymam.	Kadın	69	2.8696	1.66197	0.752	127	.453
	Erkek	60	2.6500	1.64497			

4: <i>Suriyeli mültecilere önümüzdeki seçimlerde oy hakkı verilmesini desteklerim.</i>	Kadın	69	3.4203	1.63964	-.445	127	.657
	Erkek	60	3.5500	1.64497			
5: <i>Suriyeli mültecilerin bulaşıcı hastalık taşıma olasılığı beni tedirgin eder.</i>	Kadın	69	2.5072	1.64158	-0.31	127	.975
	Erkek	60	2.5167	1.76108			
6: <i>Suriyeli bir mülteci ile arkadaş olmaktan kaçınıyorum.</i>	Kadın	69	1.8841	1.34532	-1.296	127	.197
	Erkek	60	2.2333	1.71105			
7: <i>Suriyeli mültecilerin Almanya'daki çalışanların iş olanaklarını kısıtladıklarını düşünüyorum.</i>	Kadın	69	2.5217	1.65039	-.729	127	.467
	Erkek	60	2.7333	1.63507			
8: <i>Suriyeli mültecilerin Almanca öğrenmeleri</i>	Kadın	69	4.3913	1.35275	-.255	127	.799
	Erkek	60	4.4500	1.24090			

<i>gerektiğini düşünüyorum.</i>							
9: <i>Suriyeli mültecilerin suç oranını arttırdıklarını düşünüyorum.</i>	Kadın	69	2.8841	1.41978	-1.800	127	.074
	Erkek	60	3.3667	1.62571			
10: <i>Suriyeli mültecilere vatandaşlık hakkı tanınması beni rahatsız eder.</i>	Kadın	69	2.5362	1.55847	-385	127	.701
	Erkek	60	2.6500	1.80231			
11: <i>Suriyeli mültecilerin yararına düzenlenen sosyal sorumluluk projelerine gönüllü olmak isterim.</i>	Kadın	69	2.7536	1.45931	-1.467	127	.145
	Erkek	60	3.1667	1.73856			
12: <i>Suriyeli mültecilerin vergi vermemelerini yanlış buluyorum.</i>	Kadın	69	3.6957	1.54638	.155	127	-877
	Erkek	60	3.6500	1.80231			
13: <i>Oturduğum mahallede veya yakın çevresinde</i>	Kadın	69	2.4493	1.49052	-535	127	.594
	Erkek	60	2.6000	1.70940			

<i>Suriyeli mültecilerin ikamet etmesini istemem.</i>							
14: <i>Suriyeli mülteciler sınır dışı edilmelidir.</i>	Kadın	69	1.8906	1.27905	-1.346	127	.181
	Erkek	60	2.1833	1.61026			
15: <i>Suriyeli mülteciler belli bir süre için toplu taşıma araçlarında ücretsiz yararlanmalarında bir sakınca görmüyorum.</i>	Kadın	69	2.8696	1.70564	-0.257	127	.798
	Erkek	60	2.9500	1.85422			
16: <i>Suriyeli mültecilerin kullandığı tuvaleti kullanmaktan rahatsızlık duyarım.</i>	Kadın	69	1.8841	1.32328	-1.616	127	.109
	Erkek	60	2.3167	1.71229			
17: <i>Suriyeli mültecilerin Almanya sınırlarında doğan çocuklarının Alman vatandaşı olmaları gerektiğini</i>	Kadın	69	3.1449	1.65632	1.609	127	.110
	Erkek	60	2.6667	1.71402			

<i>düşünüyorum.</i>							
18: <i>Otobüste Suriyeli mülteci gördüğüm zaman yanına oturmayı tercih etmem.</i>	Kadın Erkek	69 60	1.5942 2.0167	1.15452 1.61026	-1.728	127	.086
19: <i>Çocuğumu her zaman götürdüğüm parkta Suriyeli mültecilerin bulunması beni tedirgin eder.</i>	Kadın Erkek	69 60	1.9565 2.3000	1.31098 1.63955	-1.321	127	.189
20: <i>Suriyeli mülteciler bir suçla karıştıklarında Alman vatandaşlarından daha fazla ceza almalıdırlar.</i>	Kadın Erkek	69 60	1.3768 1.8333	1.07240 1.50892	-1.999	127	0.48

21: <i>Suriyeli mülteciler Alman vatandaşlarıyla aynı sağlık hizmetlerinden faydalanmalıdırlar.</i>	Kadın	69	2.0145	1.68464	.462	127	.645
	Erkek	60	1.8833	1.51927			
22: <i>Suriyeli mültecilerin Almanya'ya sığınması beni rahatsız etmez.</i>	Kadın	69	2.2174	1.50362	-.522	127	.603
	Erkek	60	2.3667	1.74634			
23: <i>Suriyeli mültecilerin sokaklarda dilenmeleri vatandaşların iyi duygularını suiistimal etmektedir.</i>	Kadın	69	3.6957	1.64768	-1.371	127	.173
	Erkek	60	4.0667	1.38841			
24: <i>Suriyeli mültecilerin Almanya'ya girişlerinin zorlaştırılması gerektiğini düşünüyorum.</i>	Kadın	69	2.2899	1.51562	-1.609	127	.110
	Erkek	60	2.7500	1.73327			

25: Çocuğumun Suriyeli mülteci çocuklarla arkadaş olmasından rahatsız olmam.	Kadın	69	2.3768	1.58208	-0.23	127	.982
	Erkek	60	2.3833	1.61656			
26: Suriyeli mülteciler ile Türkiyeli göçmenlerin çoğunluğun inandığı dinin aynı olması bir güven ortamı oluşturur.	Kadın	69	3.1884	1.44787	.595	127	.553
	Erkek	60	3.0167	1.82721			

Yapılan t testi sonucunda ölçek maddeleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı fark bulunamamıştır.

Tablo 28: Eğitim Düzeyi Değişkeninin Ölçek Maddeleri Üzerindeki Etkisine İlişkin F Testi

Madde	Eğitim Düzeyi	N	X	SS	F	P
1: Şehir merkezinde Suriyeli mülteci görmek beni rahatsız eder	Düşük	37	2.070	1.481	.029	.972
	Orta	55	2.027	1.513		
	Yüksek	36	2.000	1.373		
2: Suriyeli mülteciler Alman kültürüne uyum sağlamalıdır.	Düşük	37	3.973	1.322	.615	.542
	Orta	55	3.636	1.567		
	Yüksek	36	3.833	1.404		
3: Suriyeli mültecilerle komşu	Düşük	37	2.891	1.594	.899	.410
	Orta	55	2.827	1.732		
	Yüksek	36	2.444	1.593		

<i>olmaktan rahatsızlık duymam.</i>						
4: <i>Suriyeli mültecilere önümüzdeki seçimlerde oy hakkı verilmesini desteklerim.</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	3.351 3.581 3.500	1.767 1.618 1.594	.215	.807
5: <i>Suriyeli mültecilerin bulaşıcı hastalık taşıma olasılığı beni tedirgin eder.</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	2.756 2.418 2.361	1.920 1.685 1.457	.607	.547
6: <i>Suriyeli bir mülteci ile arkadaş olmaktan kaçınıyorum.</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	2.596 1.718 1.861	1.786 1.396 1.334	3.582	*.031
7: <i>Suriyeli mültecilerin Almanya'daki çalışanların iş olanaklarını kısıtladıklarını düşünüyorum.</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	2.756 2.690 2.388	1.706 1.585 1.695	.529	.590
8: <i>Suriyeli</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	3.973 4.490 4.805	1.674 1.203 0.709	4.058	*.020

<i>mültecilerin Almanca öğrenmeleri gerektiğini düşünüyorum.</i>						
9: <i>Suriyeli mültecilerin suç oranını arttırdıklarını düşünüyorum.</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	3.162 3.400 2.611	1.708 1.408 1.459	2.983	.054
10: <i>Suriyeli mültecilere vatandaşlık hakkı tanınması beni rahatsız eder.</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	2.621 2.581 2.527	1.705 1.750 1.558	.029	.972
11: <i>Suriyeli mültecilerin yararına düzenlenen sosyal sorumluluk projelerine gönüllü olmak isterim.</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	3.297 3.000 2.500	1.613 1.610 1.539	2.346	.100
12: <i>Suriyeli mültecilerin vergi vermemelerini yanlış buluyorum.</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	4.054 3.436 3.638	1.632 1.761 1.533	1.536	.219
13:	Düşük Orta	37 55	2.729 2.454	1.677 1.642	.482	.619

<i>Oturduğum mahallede veya yakın çevresinde Suriyeli mültecilerin ikamet etmesini istemem.</i>	Yüksek	36	2.388	1.459		
14: <i>Suriyeli mülteciler sınır dışı edilmelidir.</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	2.108 1.963 1.916	1.594 1.452 1.317	.175	.839
15: <i>Suriyeli mülteciler belli bir süre için toplu taşıma araçlarında ücretsiz yararlanmalarında bir sakınca görmüyorum.</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	3.459 2.709 2.611	1.773 1.791 1.660	2.707	.071
16: <i>Suriyeli mültecilerin kullandığı tuvaleti kullanmaktan rahatsızlık duyarım.</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	2.378 2.018 1.833	1.621 1.649 1.158	1.230	.296
17: <i>Suriyeli mültecilerin Almanya sınırlarında doğan çocuklarının Alman</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	2.864 2.963 2.916	1.618 1.8251 1.627	.037	.964

<i>vatandaşı olmaları gerektiğini düşünüyorum.</i>						
18: <i>Otobüste Suriyeli mülteci gördüğüm zaman yanına oturmayı tercih etmem.</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	1.973 1.854 1.500	1.554 1.432 1.158	1.148	.321
19: <i>Çocuğumu her zaman götürdüğüm parkta Suriyeli mültecilerin bulunması beni tedirgin eder.</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	2.027 2.309 1.888	1.423 1.573 1.389	.956	.387
20: <i>Suriyeli mülteciler bir suçta karıştıklarında Alman vatandaşlarından daha fazla ceza almalıdırlar.</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	1.729 1.618 1.333	1.446 1.340 1.041	.918	.402
21: <i>Suriyeli mülteciler Alman vatandaşlarıyla aynı sağlık hizmetlerinden faydalanmalıdırlar.</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	1.918 2.290 1.444	1.516 1.824 1.157	3.120	*.048

22: <i>Suriyeli mültecilerin Almanya'ya sığınması beni rahatsız etmez.</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	2.324 2.418 2.027	1.650 1.707 1.463	.645	.526
23: <i>Suriyeli mültecilerin sokaklarda dilenmeleri vatandaşların iyi duygularını suiistimal etmektedir.</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	3.738 3.827 4.000	1.734 1.528 1.352	.181	.835
24: <i>Suriyeli mültecilerin Almanya'ya girişlerinin zorlaştırılması gerektiğini düşünüyorum.</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	2.540 2.563 2.361	1.608 1.674 1.641	.180	.835
25: <i>Çocuğumun Suriyeli mülteci çocuklarla arkadaş olmasından rahatsız olmam.</i>	Düşük Orta Yüksek	37 55 36	2.729 2.290 2.111	1.660 1.523 1.599	1.501	.227
26:	Düşük Orta	37 55	2.918 3.218	1.689 1.663	.367	.693

<i>Suriyeli mülteciler ile Türkiyeli göçmenlerin çoğunluğun inandığı dinin aynı olması bir güven ortamı oluşturur.</i>	Yüksek	36	3.111	1.563		
--	--------	----	-------	-------	--	--

*p<0.05

Ölçek maddeleri incelendiğinde, madde 6, madde 8, madde 9 ve madde 21 dışındaki diğer maddelerin eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmektedir.

Madde 6(Suriyeli bir mülteci ile arkadaş olmaktan kaçınırım) ‘ya göre, düşük ve orta eğitim düzeyi arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir(p<0.05). Ortalama puanlar incelendiğinde düşük eğitim düzeyine sahip kişilerin(2.594) orta eğitim düzeyine sahip kişilere(1.781) göre 6. Maddeye verdikleri yanıtların daha olumsuz olduğu söylenebilir. Mültecilere yönelik bakış açılarını inceleyen çalışmalara bakıldığında, genel anlamda yüksek eğitim düzeyine sahip kişilerin daha olumlu tutum sergiledikleri görülmektedir.

Madde 8(Suriyeli mültecilerin Almanca öğrenmeleri gerektiğini düşünüyorum)’e göre, yüksek ve düşük eğitim düzeyi arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir(p<0.05). Ortalama puanlar değerlendirildiğinde yüksek eğitim düzeyinden kişilerin(4.805), orta eğitim düzeyindeki kişilere(1.781) göre daha az olumlu yanıt verdikleri görülmektedir. Bu maddeye eğitim düzeyi yüksek olmayan kişilerin daha fazla katılması ile, bu kişilerin dil öğrenme konusunda problem yaşadıkları ve bu sebeple bu sorunun mülteciler açısından dil öğrenerek ortadan kalkacağını düşündükleri söylenebilir.

Son olarak madde 21(Suriyeli mülteciler Alman vatandaşlarıyla aynı sağlık hizmetlerinden faydalanmalıdırlar) incelendiğinde, orta ve yüksek eğitim düzeyine sahip kişiler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir(p<0.05). Ortalama puanlara bakıldığında orta eğitim düzeyine sahip kişilerin(2.290) yüksek eğitim düzeyinden kişilere(1.444) göre daha olumsuz yanıt verdikleri görülmektedir.

4.2. NİTEL BULGULAR

Yapılan analizler sonucunda Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin, Almanya’ya göç etmiş olan Suriyeli mültecilere yönelik görüşlerine ilişkin bulgular her soru 1 tema olacak şekilde 9 ana tema altında birleştirilmiştir. Bunlar; Türkiye kökenli göçmenlerin, Suriyeli mültecilerin Almanya’da yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri(tema-1), Suriyeli mültecilerin Almanya’da yaşadıkları sorunların ve Türkiye kökenli göçmenlerin deneyimledikleri sorunların benzer yanlarına ilişkin görüşleri(tema-2), Suriyeli mültecilerin Almanya’da yaşadıkları sorunların ve Türkiye kökenli göçmenlerin deneyimledikleri sorunların farklı yanlarına ilişkin görüşleri(tema-3), Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli mültecilerin uyum konusunda yaşadıklarını düşündükleri sorunlara ilişkin görüşleri(tema-4), Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli mültecilerin uyumu konusunda yapılması gerekenlere ilişkin görüşleri(tema-5), Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli mülteci göçü sonrası Almanların Türklere olan bakış açısında değişiklik olup olmadığına ilişkin görüşleri(tema-6), Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli mültecilerin Almanya’da kalıcı olmalarına ilişkin görüşleri(tema-7), Suriyeli mülteci sorununu nasıl değerlendirdiklerine ilişkin görüşleri(tema-8) ve Almanya’nın göçmen politikalarını nasıl değerlendirdiklerine ilişkin görüşleri(tema-9)dir. Bu bağlamda, her ana temada görüşme yapılan kişilerin görüşleri ele alınarak alt kodlar oluşturulmuştur. Aşağıda görüşmeler esnasında en sık kullanılan kelimelere ait kelime bulutu, görüşmecilere ilişkin demografik bilgiler ve ardından görüşme kayıtlarından elde edilen doğrudan alıntılara ve yorumlara yer verilmiştir.

Şekil 1: Görüşmelerden en çok kullanılan kelimelere ilişkin istatistiksel kelime bulutu

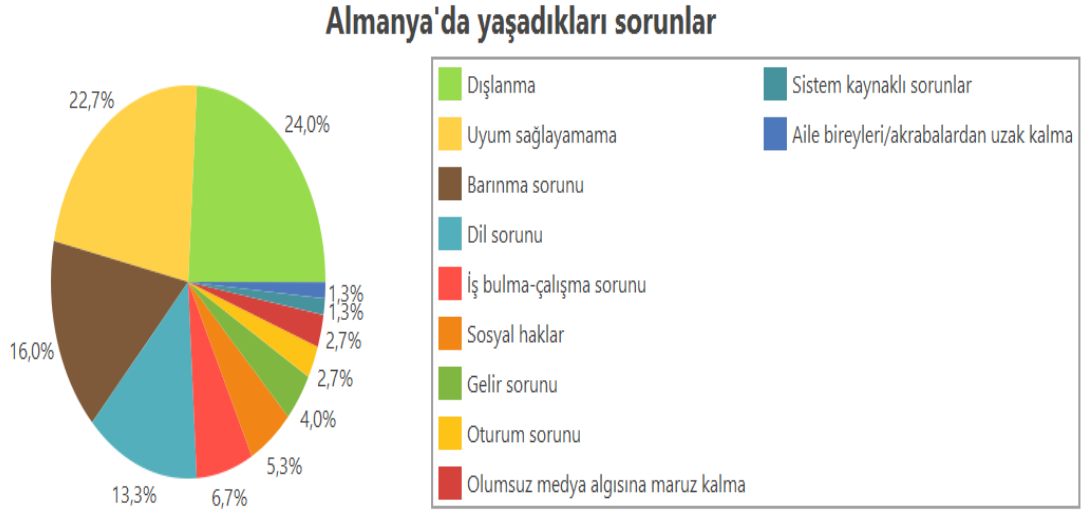
Kelime bulutu incelendiğinde, görüşmelerde en fazla bahsi geçen kelimelerin istatistiki olarak biz, onlar, burada, Suriyeli, uyum, dil, mülteci, iş, sorun, problem, Almanca, eğitim, Almanya, Türkler, insan gibi kelimeler olduğu görülmektedir. Yukarıda görülen kelimelerin, bu çalışma kapsamında göç kavramıyla bağlantılı kelimeleri ifade ettiği söylenebilir.

Tablo 29: Nitel görüşmecilere ilişkin demografik bilgiler

Görüşmeci	Cinsiyet	Yaş	Almanya'da bulunma süresi	Almanya'da bulunma nedeni	Eğitim düzeyi
G-1	K	36	18	Evlilik	Lise
G-2	K	48	34	Evlilik	Ortaokul
G-3	K	68	44	Evlilik	Ortaokul
G-4	K	44	44	Doğum yeri	Üniversite
G-5	E	78	49	İş	Okur-yazar
G-6	K	70	48	İş	İlkokul
G-7	E	46	39	Aile birleşimi	Lise
G-8	K	51	39	Aile birleşimi	Ortaokul
G-9	E	52	48	Aile birleşimi	Lise

4.2.1. Suriyeli Mültecilerin Problemlerine İlişkin Görüşler

Şekil 2: Almanya’da yaşadıkları sorunlar

Bu temada Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli mültecilerin Almanya’da yaşadığını düşündükleri problemlere ilişkin görüşleri incelenmiştir.

Uyum, göç kavramı içerisinde değerlendirildiğinde son derece önemli bir yere sahip olan bir kavramdır. Yeni yerleşilen yer ve dâhil olunan toplumla daha az çatışma yaşamak ve göç sonrası doğal olarak meydana gelen problemlerle en az zararla başa çıkmak adına uyum sağlamak, birey ve gruplar açısından elzemdir. Uyum konusunda yaşanan problemler, toplumla bütünleşmenin önünde engel oluşturmakla birlikte makro düzeyde problemlere de zemin hazırlar. Aşağıda Türkiyeli göçmenlerin Suriyeli mültecilerin yaşadıklarını düşündükleri sorunlardan uyum sorununa ilişkin görüşleri verilmiş ve yorumlanmıştır.

“Eğer onların gözüyle bakarsam buraya uyum sağlamaları lazım. Uyum sağlayabildiklerini de çok düşünmüyorum. Yani yüzde elli- yüzde elli. Bazıları çok güzel uyum sağlıyor. Bazıları Suriye’deki yaşantılarını devam ettirmek istiyor. Ya kendi yurdun değil, evin değil, her şey yabancı.”(G-1-K-36-18)

“En başta uyum yok. U-Bahnlarda(metro) görüyorum ben onları. Açıkçası bazalarına çok kızıyorum. Ne biliyim. Bağırıyorlar. Genç çocuklar bağırıyorlar çağırıyorlar. Almanlar bakıyor. Böyle yapmayın ne olur. Geldiniz buraya bak size bakıyorlar. Ne güzel. Bilmem ne, bilmem yani. Yapmayın şunları. Bakıyorlar böyle

ben de bakıyorum. Alman diye demiyorum. Benim de hoşuma gitmiyor. Ne yalan söyleyeyim.”(G-3-K-68-44)

Yukarıdaki ifadeler değerlendirildiğinde, mültecilerin uyum sağlamaları gerektiği, bir kısmının uyum sağlamaya ilişkin daha başarılı olduğu ancak mültecilerin büyük kısmının bu konuda henüz yeterli düzeyde olmadıkları ve kültürel anlamda Alman toplumunda kabul görece davranış kalıplarını sergilemedikleri söylenebilir.

“Bence onların yaşadıkları en büyük sorun tabii ki uyum. Çok değişik bir kültürden, ortamdaki gelip de burada her şeyi arkalarında bırakmalarının sendromu, belki de onların kafasında bir otorite boşluğu da doğurabilir. (...)Çünkü bir baskıdan, bir savaş ortamından gelip de doğal yaşamın ne olduklarını, sınırlarının nerede başlayıp nerede bitmelerini kestirememeleri ve oradaki gibi güç dengesi üzerine kurulmuş bir hilega ortamdan buradaki çok katılımcı bir ortama geçişte kendi sınırlarının nerede başlayıp nerede bittiğini bilememelerinden doğan büyük bir uyum sorunudur.(...) Bir de Avrupa'nın siyasi ortamında artan bir de milliyetçilik var. Bu Almanya'ya özel değil. Amerika'da da öyle, Avrupa'nın diğer şehirlerinde de öyle. Her yerde olduğu için bu sorunların yumağındalar şimdi ve dışarıdan geliyorlar, uyum sağlamıyorlar. Uyum sağlamaları zaman alacak. Sağlamıyorlar derken genelleştirmiş olacağım. Kolay olmayacak onlar için.” (G-9-E-52-48)

Görüşmecilerden G-9'un ifadesi incelendiğinde, farklı siyasi altyapılardan gelen iki farklı toplum yapısının, uyum bağlamında büyük problemlere yol açacağı, bu sorunu tetikleyen bir başka faktörün ise son zamanlarda artan milliyetçilik ve siyasi anlamda sağa olan eğilim olduğu söylenebilir. Ratković (2017), mülteci krizi ve Avrupa Birliği'nde sağ partilerin güç kazanmasına ilişkin makalesinde, Avrupa'yı bir süredir sallayan mülteci krizinin aşırı sağcı partilere olan desteği artırdığını, bu partilerin aşırı düzeyde milliyetçi, islamofobi, yabancı düşmanlığı, ırkçılık, -özellikle Avrupalı olmayan ve Roman- göçmenlere karşı nefret gibi ilkeleri paylaştıklarını belirtmektedir.

Yukarıda da değinildiği gibi, mültecilerin uyum sağlaması kolay bir süreç değildir. Bunda etkili bir diğer faktör olarak, göç sürecinde bireylerin geride bıraktıkları ve kayıplarına ilişkin kaygılarıdır. G-01 aşağıda bu konuya ilişkin görüşünü şu şekilde ifade etmiştir;

“Orada evlatlarını bırakan, eşlerini orada bırakan, her türlü annesini babasını senelerdir görmeyen insanlar var. Çünkü kopmuşlar ya artık. Herkes de mülteci olarak her yere gidemedi. Çoğu daha orada. Çünkü onlara ulaşmaları da zor. Ve burada da böyle bir baskı var. Dil öğrenmeleri lazım. Buraya uyum sağlamaları lazım. Ama insanların kafası orada, burada yapmaları gereken şeyler var. Bu ikilem de işte bilmiyorum çok zor.” (G-1-K-36-18)

İşkence ve savaştan kaçan birçok insan ailesinden ayrı düşmektedir. Hatta aile üyelerinin güvende olup olmadığından dahi habersiz, onları geride bırakmak zorunda kalmaktadırlar(Nicholson, 2018, s.1). Bu sebeple, her ne kadar yeni bir yaşam kurmaya ve bu yeni yaşamlarına adapte olmaya çalışsalar da, geride bıraktıkları veya kayıpları nedeniyle bu süreç onlar açısından zorlaşmaktadır.

G-2 ise uyum sorununa kültür ekseninde yaklaşmıştır. Yeşil(2013, s. 53) kültüre ilişkin yapılmış çalışmaların, kültürün değerler bağlamında ülkeden ülkeye değişiklik gösterdiği bulgusunu ortaya koyduğunu ifade etmiştir. Yapılmış bu çalışmalar, G-2'nin kültürel örüntülerden dolayı özellikle ailelerin toplumda var olmaya ilişkin tutumlarının çocukların uyumu konusunda problem oluşturabileceği şeklindeki ifadesini destekler niteliktedir;

“Aileler, kültür sorunu olduğu için çocuğa mesela açık gönderme, açık değil de mesela yüzmeye olsun veya spor yapmaya olsun belki şey yapmazlar. Adapte olamazlar, bir Almanın evine belki yollamazlar.” (G-2-K-48-34)

Berry(1997, s.9) tarafından kullanılan ve göçmenlerin yeni topluma adaptasyonlarını anlamaya çalışan, kültürlenme bağlamındaki teorik çerçeve 4 strateji içermektedir; bunlardan ilki, bireylerin kendi kültürel kimliklerini sürdürmek istemediği ve diğer kültürlerle etkileşim arayışında olmasını ifade eden asimilasyon, ikincisi, bireylerin kendi kültürlerine tutundukları ve diğerleriyle etkileşimden kaçınmasını ifade eden ayrılma, üçüncüsü, kültürün az miktarda sürdürülmesi ve diğerleriyle etkileşim içinde olunmasını ifade eden marjinalleşme ve sonuncusu ise bireyin kendi kültürünü diğer gruplarla günlük etkileşim içerisindeyken de sürdürmesini ifade eden entegrasyondur. Berry'nin kültürlenme ekseninde bahsettiği çerçeveye göre entegrasyon, yani uyum, kişinin kendi kültürünü sürdürürken diğerleriyle de bağını koparmadan günlük yaşama dahil olmasıyla sağlanmaktadır. Bu bağlamda yukarıdaki ifadeye göre, Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli mülteciler özelinde algıladıkları uyum sorununun Berry'nin modellemesindeki entegrasyon stratejisi ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Göçmenlerden elde edilen veriler ışığında, göç sürecinin beraberinde getirdiği problemlerden bir diğerinin de dışlanma problemi olduğunu görmekteyiz. Göçmenler yeni yerleştikleri yerlerde ciddi sorunlarla karşılaşmaktadırlar(Türker ve Yıldız, 2015, s. 23). Göç süreci, bireysel ve toplumsal anlamda doğurduğu sıkıntılarla birlikte ilerleyen

bir süreçtir. Özellikle göç eden bireyler ve aileleri bu problemlerle doğrudan yüzleşmektedirler.

Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli mültecilerin yaşadıklarını düşündüğü problemlerden en çok bahsi geçen dışlanma sorunu olmuştur. Sosyal dışlanma, bireyler ve grupların eğitim, istihdam, sağlık ve barınma gibi sosyal alanlarda dezavantajlı olmalarını ifade eder(Castles, 2002, s.18; akt. Heyns, 2011, s.5). Avrupa Birliği ise bu kavramı göçmen grupları ele alarak, göç sonrasında kişilerin veya grupların, yaşadıkları topluma entegrasyonunu engelleyen süreçler olarak tanımlar(Dedeoğlu ve Gökmen, 2011, s.19; akt. Küçükşen, 2017, s. 2401). Görüşmeciler, Suriyeli mültecilerin dışlanma konusunda yaşadıkları problemlere ilişkin şu ifadeleri kullanmışlardır;

“...tam böyle bu eski Almanlar var mesela eski kafalı. Onların gözünde hep ikinci sınıf olmaları beni çok üzüyor. Gerçi bütün Ausländerlerin(yabancılar) problemi o da. (...)Ben onu görüyorum, gözümle görüyorum. Eğer bir kadının çevresinde 4-5 tane çocuk varsa, bir U-bahında(metro), hiç kimse onlara, başlarına bir iş gelse yardım etmez. Yani bilmiyorum ben öyle görüyorum.(...)Ama bir ikinci sınıf muamelesi gördüklerine yüzde yüz eminim. Bence dışlanmalara, yani bizler de öyleyiz. Eğer başında bir başörtü varsa, bilmiyorum yanında çocuk sayısı çoksa, bence dışlandıklarını düşünüyorum ben. Yani..” (G-1-K-36-18)

Sosyal dışlanma, Avrupa Birliği tanımıyla; birey veya grupların yaşadıkları topluma uyumlarını kısmi veya tam olarak engelleyen süreçlerdir(Dedeoğlu, 2011 s.3). Bu tanımlamadan yola çıkarak yukarıda belirtilen görüşün mültecilerin toplumda dışlanmaya maruz kaldığını ifade ettiği söylenebilir.

Bir diğer görüşmecinin cümlelerinde ise mültecilere yönelik tutumun nasıl olduğu ve mültecilerin dışlanma açısından birtakım olumsuz süreçlere maruz kaldıklarını belirten şu ifade yer almaktadır:

“Mültecilerin rahat etmediklerini düşünüyorum burada. Yani eziyetler -kulağımıza geldiği kadar yani bazı eziyetler içine girdiklerini- kulağımıza geliyor. Tabi eğer Müslüman olanları, bunların aralarında Müslüman olanları zaten çekiyorlar. (...)Biraz, birkaç şeyler televizyonda izlediğim kadarıyla veyahut da kendi gözlemim açısından diyelim, sahip çıkmaya çalışıyorlar gibi görünüyorlar ama tabi onlara da bazı eziyetlerde bulunuyorlar. Ya benim bildiğim bu kadar yani. Bu, -daha fazlasını araştırmadım ama- bildiğim tecrübem, şimdiye kadar olan tecrübem. Avrupa'nın yaptığı hiçbir şey büyütülüyor. Yaptığı her şey doğru bulunuyor. Ama Türkiye'ye geldiğimiz zaman, mademki konumuz, şimdi oraya kadar konuştuk ama Türkiye'ye geldiğimiz zaman, Türkiye'de yapılan her şeyi tabi ki takip içinde ve de yapılan her şey göze batıyor, konuşuluyor, konu oluyor, işte en ufak şey büyütülüyor. Ama Avrupa'nın yaptığı hiçbir şey tartışılmıyor. Burada mültecilerin çektiğini, yani burada aslında yabancılar uzun zamandır burada

olduğu için, 40-50 senedir buradalar onun için fazla bir mesele olmuyor ama yeni gelen kişilere yani ayıptır söylemesi burnundan getirene kadar uğraşıyorlar.” (G-7-E-46-39)

Dikkat çeken diğer bir ifadede ise, Suriyeli mültecileri de içine alarak birçok farklı millet ve birçok farklı etnik gruptan göçmen, sığınmacı ve mültecinin yaşadığı dışlanma ve Almanya’da istenmemelerine ilişkin bakanlık aracılığıyla yürütülen çalışma doğrudan görülmektedir. Dönüş yaptıkları takdirde 1 yıllık masraflarının Alman devleti tarafından karşılanacağını belirterek geri dönüşü teşvik eden bu çalışma birçok kişiden ve sivil toplum örgütünden tepki almış ve kısa süre sonra reklamlardan kaldırılmıştır. Aşağıdaki ifadeler ve ardından eklenen görselin durumu özetlediği düşünülmektedir.

“G-4-K-44-44- Ya geçmişte şimdi bizim babamgilin ilk jenerasyonu diyorsun. Geçmişte mesela Schmidt vardı. Schmidt şey demişti; Müslümanlar o kadar kötü insanlar ki Müslümanları geriye yollayalım, kalmassınlar burada. Hatta o dönem para verildi.

ARŞ- Geri dönüş için.

G-4-K-44-44- Çoğu, ilk gelenler geri dönüş parası aldılar.

ARŞ- Hatırlıyorum böyle bir şey duymuştum.

G-4-K-44-44- Aynen. Ama bu Müslümanlara surf geçerliydi.

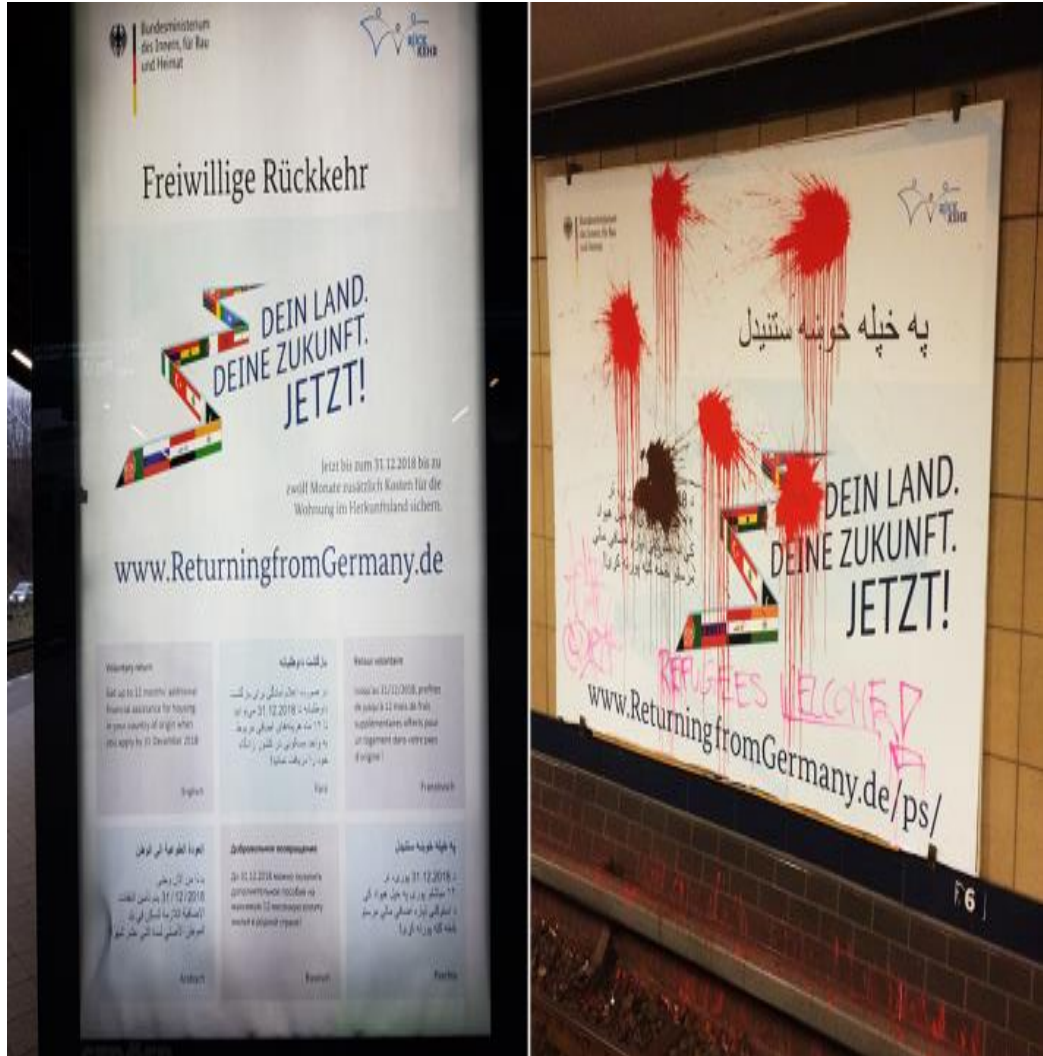
ARŞ- Türkler için?

G-4-K-44-44- Türkler için geçerliydi aynen. Müslüman derken Türkleri zaten kast ediyorum. Bu onlar için geçerliydi. Mültecilere yönelik geçen sene on ikinci ayda, hatta telefonumda var yollayım ben sana sen onu da şey yap. Kocaman Bundesamt für Heimat, Ministerium(Bakanlık)tarafından bir Plakart yapıldı. Plakart'ta yazıyor ki “Dein Land braucht dich”. “Senin ülkenin sana ihtiyacı var”. Geriye dönersen bir senelik masrafını Almanya karşılıyor.

ARŞ- Geçen sene mi yaptılar bunu?

G-4-K-44-44- Geçen sene. İnşallah silmemişimdir de yollayım sana. Yani öyle bir propaganda yapıyorlar, öyle şey yapıyorlar ki, reklam yapıyorlar ki hani geriye dönün. Ne olursa olsun dönün.(...)Ama ondan sonra o kadar çok tepki aldı ki onlar direkmen hepsini şey yaptılar. Hiç bir yerde daha göremezsün çünkü çok kişi ayağa kalktı o Plakarttan sonra. Farsça yazılıydı, Arapça yazılıydı, Polonyaca, Rusça- o Çeçenlere geçerliydi. Ondandan sonra Kosovalılara geçerliydi, Suriyelilere geçerliydi, Afganlara geçerliydi. Bilmiyorum şimdi bir dil daha vardı şimdi yanlış bir şey söylemeyim. Yani çaktırmadan gizlice, sinsice böyle işlemeye çalışıyorlar. Hani geriye dönün.”

(rbb24.de, 2018)

Mültecilerin yaşadığı diğer bir sorunun ise iş-çalışma sorunu olduğu düşünülmektedir. G-1, mültecilerin göç koşulları sebebiyle yanlarına alamadıkları veya ulaşamadıkları resmi belgelerin eksikliği sebebiyle mültecilerin iş bulmada problem yaşadıklarını belirtmektedir;

“Şimdi ben ne kadar ilerlemeye de çalışsalar bilmiyorum. Ve onların meslek sorunlarının da çok olduklarını da çok düşünüyorum. Mesela biz camide falan karşılaşmıştık. Onlar böyle patır kütür buraya geliyorlar. Eşyalarını toplayamadan geliyorlar ablacığım(diploma, sertifika gibi iş bulma konusunda önemli belgeleri ima ediyor). Çünkü ben şimdi bir sakin sakin evden çıkmam var, bir de hemen bir grup gidiyormuş, hemen onlara takılalım diye çıkıyorlar mesela.” (G-1-K-36-18)

Diğer bir ifadede ise oturma konusundaki problemlerin işgücüne katılımda problemlere yol açması üzerindeki etkisine değinilmiş ve uzun süreli oturma alamayan mültecilerin çalışma yasağı olduğu belirtilmiştir;

“Duldung olanların çoğunda çalışma yasağı var. Duldung, kalabilir. Hani oturum değil ama üç ay mesela kalabilir. Üç ay üç ay veriyorlar veya altı ay veriyorlar.” (G-4-K-44-44)

Mültecilerin yaşadığı bir diğer problem olarak dil sorunu gösterilmiştir. Dil, bir topluma uyum sağlama sürecindeki en önemli araçlardan biridir(Kalaycı, 2007, s. 106). Bu konuda görüşmecilerin çoğunluğu mültecilerin dil sorunu yaşadıklarını belirtmiştir.

“Ya ben bizzat hani kendim şahit olmadım. Ama görünüşte zannedersen ilk etapta dil sorunu.” (G-8-K-51-39)

“Dil sorunu bence birinci sorunları.” (G-2-K-48-34)

“(…)Buna tabi ki dil sorunu da ekleniyor.” (G-9-E-52-48)

Dil konusunda problemin olduğunu ancak süreç içerisinde ilerleme kaydedildiğini ise G-4 şu şekilde ifade etmiştir;

“Dille ilgili aslında yavaş yavaş düzeldi diyebilirim ben. Çünkü ilk geldikleri dönem bunlara direkmen Almanca kurslarına yönlendirildiler.” (G-4-K-44-44)

Ancak görüşmecilerden 1. kuşak göçmen olan G-5, Suriyeli mültecilerin dil konusunda problem yaşamadıklarını düşündüğünü şu cümlelerle açıklamıştır;

“Onların hiç dil problemi yok. Suriyelilerin dil problemi yok çünkü onların İngilizcesi var. Bizim gibi sadece Türkçe değil. Çünkü Suriye’de onlar hem kendi lisanını öğrenmiş, hem İngilizce öğrenmiş, hem Fransızca öğrenmiş. Bizim gibi burada zorluk çekmemiş. Dil sorunu yok onların. Bayaktan dediğim gibi, dil sorunun olmazsa sana hiçbir şey olmaz. Problem olan dil sorunu.” (G-5-E-78-49)

Yukarıdaki ifadeye göre, özellikle 1. kuşak Türkiye kökenli göçmenlerin dil problemi yaşadığı, Türkçe dışında başka bir dil bilmedikleri ve yoğun çalışma koşullarından veya topluma entegre olma konusunda sorun yaşadıklarından dolayı Almanca öğrenmenin onlar için güç olduğu ve bu sebeple dil sorununu anadili dışında başka bir dil bilmeyenler açısından önemli bir sorun olarak gördükleri söylenebilir.

Suriyeli mültecilerin Almanya’da yaşadıkları düşünülen diğer bir sorun olan barınmaya ilişkin görüşler, görüşmeciler tarafından şu şekilde ifade edilmiştir;

“Düşünebiliyor musun 40-50 kişinin bir arada kaldığını? Ranzaların içinde yattıklarını, aynı tuvaleti, aynı mutfağı kullandıklarını. Yani çok kabul edilecek bir şey değil aslında. Ama birden bire geldikleri için onlara yer ayarlamak da çok.. Zaten Almanya hükümeti de bunu zorla kabul etti. Hazır değildi yani.” (G-6-K-70-48)

Yukarıdaki ifadede, mültecilerin ilk gelişleriyle birlikte başlayan barınma sorununa değinilmiştir. Mülteci akınının bir anda olmasının ve yeterli barınma koşulları oluşmadan mültecilerin ülke sınırlarına girmiş olmalarının bu soruna yol açtığı söylenebilir.

“Esir, esir. Kampta yaşıyorlar. Ekmek verirken yiyorlar, su verirken içiyorlar. Esir. Kampta yaşayan insan nasıl olabilir. Soruyum.” (G-5-E-78-49)

Yukarıdaki görüş dikkate alındığında ise kampların kısıtlayıcı olduğu söylenebilir.

“Ne gibi sorunlarla? Mesela şehirden uzak yerlere koyuluyorlar, köylere koyuluyorlar, genelde yabancıların düşman görüldüğü yerlere koyuluyorlar. Bu gözlemim içinde. Ve de orada bazı şartlar koyuyorlar, hapisane hayatı yaşattırmaya çalışıyorlar ki bunları siz de görüyorsunuz, televizyonda, bazen röportajlarda veyahut da dile getiriyorlar aslında ama büyütme istemiyorlar. Çünkü Avrupa. Avrupa’nın yaptığı hiçbir şey büyütülüyor. Yaptığı her şey doğru bulunuyor.” (G-7-E-46-39)

The Washington Post’un haberine göre mülteciler Alman toplumundan uzak yerlere yerleştirilmekte ve uyum sağlamları için fırsat tanınmadığı belirtilmektedir(2018). Bu haber doğrultusunda, G-7’nin ifadelerinin desteklendiği söylenebilir.

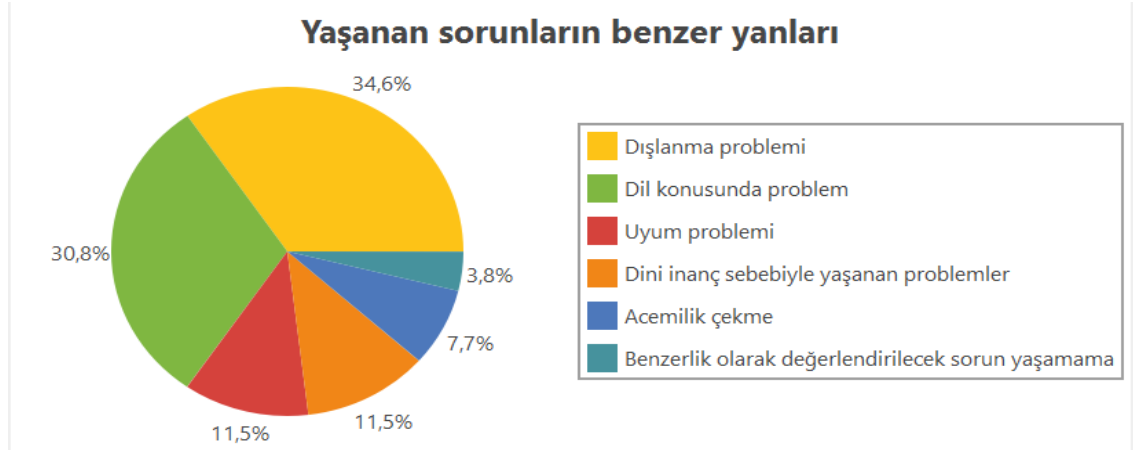
Barınmaya ilişkin diğer bir ifade ise Berlin açısından genel bir ev bulma sorununun varlığı ve mültecilerin gelmesiyle bu sorunun büyümesi üzerinedir.

“Ev sorun. Zaten ev, bu genel bir sorunu yani sırf mültecilere yönelik değil. Burada, Almanya’da yaşayan yabancıların sorunu diyeyim ben size. Çünkü zaten yabancı olduğun zaman zordu. 2015’ten sonra da çok sayıda mülteci gelince daha da zorlaştı. Çünkü bizim Türkler veya Araplar Almanların kafasında 3, 4, 5 çocukları var. Almanlar 1 tane yapar, en fazla 2. (gülerek) Yani 2’den fazla çocuğu olan nadir Almanlarda. O yüzden ev sorunu çok büyük sorun ama bu genelleme herkese geçerli. Yani sırf mültecilere değil.” (G-4-K-44-44)

Reuters(2018)’in haberine göre, Almanya’da özellikle büyük şehirlerde ev bulma sorunu bulunmaktadır. Yine aynı haberin devamında, ev sahiplerinin “uygun Alman bir çift/aile” ye ev kiralamak istedikleri, ev arayışında olan birçok insan olduğu için mültecilerin bu konuda hiç şansı olmadığı belirtilmektedir.

4.2.2. Yaşanan Sorunların Benzer Yanlarına İlişkin Görüşler

Şekil 3: Yaşanan sorunların benzer yanları

Bu tema altında Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin, deneyimlenen problemler bağlamında Suriyeli mültecilerle benzer süreçlerden geçip geçmediklerine dair görüşleri incelenmiştir. Göç deneyimleri belirli noktalarda farklılaşsa dahi, iki grubun ortak sorunlar yaşadıkları söylenebilir. Alışılmış ve bilinenden tamamen farklı bir sosyal yapıya geçiş, beraberinde muhakkak sorunlara yol açacaktır.

Deneyimlendiği düşünülen ortak sorunlardan biri şüphesiz dil sorunudur. İnsan yaşamının eğitim, çalışma, günlük aktiviteleri içeren her alanında önemli bir faktör olan dil, yeni bir ülkeye göç edildiği zaman, insanın en temel ihtiyaçlarından biri olan iletişimi etkilemesi sebebiyle önem arz etmektedir.

“Sadece ben buraya geldiğimde, biz buraya geldiğimizde ilk etapta Almanca sorunu yaşadık. Çünkü Almancası olmayan, yol yolak bilmeyen insan çok zorlanıyor. İlk işimiz onları öğrenmek, kavramak oldu. Biz işçi geldik zaten işsizlik problemi çekmedik. İlk etapta heimlarda kaldık, sonra işte kısa zamanda evlere çıktık. Ama Almanca öğrenmeye de kitaplar elimizde, lügatlerle alışverişlere gittiğimizi çok iyi biliyorum yani. Onlar da aynı problemi yaşıyordu muhakkak, yaşıyordu.” (G-6-K-70-48)

“Ben geldim. Bir 10 sene falan ilk geldikten sonra çalıştım zaten. Çalışırken daha çabuk öğreniyorsun. Ama şu an ne yapmaya çalışıyorum? Grammatik ne oluyor ablacığım? Dil bilgisi oluyor galiba. Sen onları düzgün yapmadığın zaman, konuşarak verdim ama yazarak veremedim. O tür zorluklar işte diyorum ya her yerde karşına çıkıyor. Burada büyüyüp burada öğrenmediğim için Almancayı ben, hani kulaktan duyma Almanca yani. Ve ne kadar iyi konuşsanız da yazamadığınız sürece hiçbir şey yapamıyorsunuz Almancada, Almanya’da. Ben- ben öyle düşünüyorum.” (G-1-K-36-18)

Yukarıdaki söylemler Almanya'ya göç deneyimini doğrudan yaşamış olan göçmenlere aittir. Bu söylemler incelendiğinde dili sonradan öğrenmeye çalışmanın ve o dilin konuşulduğu yerde doğmamış olmanın dezavantajları olduğu görülmektedir.

Göçmenlerin üzerinde durduğu diğer bir ortak problem dini görüş açısından yaşanan problemlerdir.

“Din. Tamam özgürlük adı altında herkes özgürüz, ya adı öyle bak. Almanya, Demokratische Land (Demokratik ülke) yani. Ama öyle değil. Hani kâğıtlarda geçenler, sokaklarda, sokakların üzerinde öyle yaşanmıyor ablacığım işte. Hani o Almanya'ya anlatırken işte fikir özgürlüğü var, işte din özgürlüğü var. Yok işte bence.” (G-1-K-36-18)

Yasalar önünde herkesin eşit olduğu kabul edilse de, gündelik hayatta ‘din’ bağlamında bu durumun göçmenlerce farklı hissedildiği sonucuna ulaşılabilir.

“Çünkü siyasi ortam dünyadaki buna müsait değil çünkü her şeyden evvel Avrupa'da tartışılmaz bir islamofobi var. Yıllardır bizim hiçbir zaman aklımıza gelmeyen tartışmalar, Almanya'da bir başörtüsü tartışması var takılsın mı takılmasın mı diye. Burada geçen 16 yaşında bir kızın kafasından eşarbi sıyırmaya kalkanlar oldu. Benim hayatım boyunca böyle bir şeyi yaşamadım, duymadım burada. Ama son dönemin Avrupası'nda bunlar güncelleşiyor. Bir de Avrupa'nın siyasi ortamında artan bir de milliyetçilik var. Bu Almanya'ya özel değil. Amerika'da da öyle, Avrupa'nın diğer şehirlerinde de öyle.” (G-9-E-52-48)

Özellikle son zamanlarda artan göçlerin-çoğunlukla Müslüman topluluklardan olan-, göç alan ülkelerdeki korkuyu tetiklediği ve islamofobiyi beslediği söylenebilir.

Göçmenlerin belirttiği bir diğer ortak sorun ise yaşadıkları dışlanma sorunudur.

“Zaten Müslüman olunca seni şey zannediyorlar. Ortadoğu ülkesi, bilmem ne. Bir kere bir ayırım zaten var. Bir Fransız falan bu kadar dışlanmıyor Avrupa ülkesi olduğu için.” (G-2-K-48-34)

“Ben burada doğan büyüyen biri olarak yabancı düşmanlığına çocukluğumdan beri maruz kaldığım için hani aynı şeyleri onlar da yaşıyor.” (G-4-K-44-44)

G-04 ayrıca şunları belirtmiştir;

“Üniversiteyi okumuşum, hani benim biraz daha farklı pozisyonum var deyim. Ama dışarı çıktığım zaman hani sokakta o farklı pozisyonu tabii ki kimse görmüyor. Yabancı olarak görüldüğüm için ben de böyle tür saldırılara karşı karşıya gelebiliyorum ne yazık ki. Hani bu son dönem birkaç kere olan bir şey. Mülteciler de çok karşı karşıya geliyor bu sağ düşünenlerle ne yazık ki. Ve dediğim gibi istemediklerini veyahut da okullarda çok sorun var, sınıflar yetersiz bütün yabancı çocukları bir okula, bir sınıfa atıyorlar.” (G-4-K-44-44)

“Hani bir kurallar vardır. Bir okulun kuralları vardır. İlk önce okullar açılınca size verirler. Ama aslında hiç o şeyler uygulanmaz. Hani rassistisch(ırkçı) mi oluyor o? Çoğu okulda da var o mesela. Çocukların gruplandırılmaları, böyle biraz onların bir araya falan toplandıklarını da düşünüyorum. Mesela benim oğlum Oberschulede, lisede. Onları biraz böyle bir araya toplamışlar da, böyle bir, o sırf onlarla ilgilenen pedagoglar falan var mesela. O sınıfta hepsi ausländer(yabancı) mesela. Hiç Alman yok. Neden? Hani bir de böyle bir şey de biliyorum ben. Ama söz konusu olunca yok onların ders notuna göre ayrıldılar. Veyahut da başka bir şeye göre toplandılar.” (G-1-K-36-18)

Yukarıdaki ifadeler değerlendirildiğinde, günlük hayatın yanı sıra eğitim hayatında da dışlanma yaşandığı, farklı bir milletten olmanın kişileri, bir takım bahaneler çerçevesinde Almanlardan ayrıştırılmaya ittiği, yani dışlanmaya maruz bırakıldığı söylenebilir.

Çalışma kapsamında daha önce de belirtildiği üzere, farklı bir toplumsal yapıya dâhil olan göçmenler/ mülteciler, yeni yaşam alanlarına adapte olana kadarki süre zarfında sorun yaşamaktadırlar.

“Acemilik çekmiş olabilirler buraya ilk geldiklerinde. Sokak, yani sosyal yaşantılarında nerede sosyal güvence var, nerede yardım alabilirler, nereden sağlık konusunda yardım alabilirler. Ben ilk geldiğimde öyleydim. Hani böyle sudan kediyi çıkartırsın da böyle atarsın ya böyle şaşalar böyle ne oldu, öyle oluyorsun zaten.” (G-1-K-36-18)

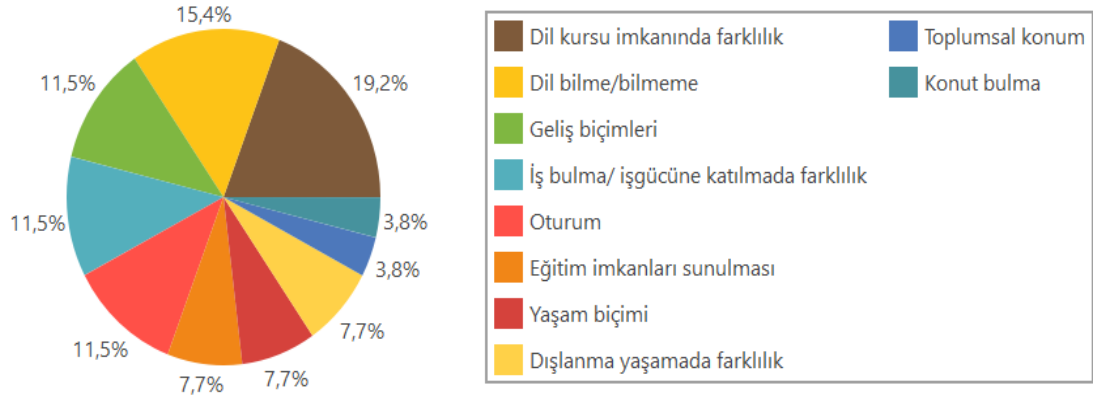
“Ondan sonra yol bilmeme, yani sağı solu bilmeme, Türkler nasıl ilk geldiği zamanlar, gerçi burada şu anda şey olarak, alışveriş imkânı daha güzel. O zamanlar geldiğimiz zamanlar ilk bizim eskiler anlatıyor ki ne Türk bakkalı vardı, ne doğru dürüst bir yer biliyorlardı, ne alışveriş yerleri vardı. Tuhaftı. Tuvaletleri bile affedersin dışarıdaydı yani.” (G-7-E-46-39)

Yukarıdaki ifadelere göre, Türkiye kökenli göçmenlerin Almanya'ya ilk gelişlerinde hizmet kaynaklarına ulaşma, çevreyi tanımama gibi konular değerlendirildiğinde problemler yaşadıkları ve Suriyeli mültecilerin de aynı problemlerle yüzleştiğini düşündükleri yorumu yapılabilir.

4.2.3. Yaşanan Sorunların Farklı Yanlarına İlişkin Görüşler

Şekil 4: Yaşanan sorunların farklı yanları

Yaşanan sorunların farklı yanları

Bu alt temada Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenler ve Suriyeli mültecilerin yaşadıkları problemlerin farklı yanlarına ilişkin göçmen görüşlerine yer verilmiştir. Göç süreci ve koşulları ile sonrasında başlayan yeni hayat şartları bireyden bireye veya gruptan gruba değişiklik gösterebilmektedir. Bu alt temada göçmenler tarafından algılanan farklı yanlar şu şekilde ifade edilmiştir;

Yaşam biçimlerinin farklılığı açısından,

“Ben burada okula gittim, burada yaşadım, buranın insanlarıyla haşır neşir, burada ticaret yaptım, burada çalışıyorum, çocuğum burada okula gidiyor. O yüzden yani ben Alman toplumunun en iyi en kötü yanlarını bildiğim ve Türk kültürünü de bildiğim için ben çok iyi bir sentez olduğumu düşünüyorum. Ama oradan gelen bir insan benim yıllar içinde edindiğim tecrübemi edinmesi bugünden yarına olacak bir şey değil.” (G-9-E-52-48)

“Ya şimdi benim açımdan (sorun) yok. Ben çünkü dediğim gibi ailemin yanına geldiğim için benim farklıydı yani. Benim durumum çok farklıydı. Ben rahattım, okuluma gidiyordum, geliyordum öyle. Sonra da evlendim. İşim oldu. Öyle yani.” (G-8-K-51-39)

Yukarıdaki ifadelerle göre, hayatının büyük bir bölümünü- özellikle çocukluk çağından itibaren- Almanya’da geçirmiş olan göçmenlerin Suriyeli mültecilerle kendileri arasında yaşam stilleri açısından fark gördükleri söylenebilir. Bir yerde doğmak veya küçük yaşta gelmek ve yaşamın daha ileriki dönemlerde o topluma dâhil olmanın, kişinin yaşam biçimi üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

“Ben mesela deminki anlattığım gibi bir savaş ortamından gelmediğim için benim hürriyetimin sizin hürriyetinizin başladığı yerde bittiğini bilen bir insan olarak böyle bir sorun yaşayamam.” (G-9-E-52-48)

“Normal yollardan geldik, onlar kaçak yollardan geldi. Halince onlarınki daha zor. Dünyanın neresine gidersen git daha zor. Yani Böyle.” (G-5-E-78-49)

Gerek geliş şartları, gerekse gelme sebepleri açısından ayrı özellikler taşıyan iki grup arasında bu anlamda farklılık olduğu görülmektedir. Türkiye ile Almanya arasında yapılan işgücü göçüne ilişkin anlaşma, Türkiye kökenli göçmenleri Suriyeli mültecilerden ayıran etkenler arasındadır.

Her iki grup da dil açısından problemler yaşamışlardır. Ancak günümüz mültecilerinin Alman toplumuna uyumu açısından Alman hükümeti dil konusuna büyük önem vermektedir. Geçmişte de dil kursları mevcut olmakla birlikte günümüzdeki kadar yaygın olmaması ve aynı zamanda Türkiye kökenli göçmenlerin yoğun çalışma hayatları sebebiyle bu sorunun üzerine yeterli düzeyde gidilememiştir. Ancak bugün, dil kursu imkânları çoğalmış ve devlet tarafından desteklenir hale gelmiştir. Bu sebeple aşağıdaki görüşler bize geçmişte Türkiye kökenli göçmenlerin dil öğrenme fırsatları açısından yaşadıkları sorunları günümüz mültecilerinin aynı şekilde deneyimlemediğini gösterebilir.

“Valla işin doğrusunu söyleyeyim benim Almancam hala çok güzel değil. Doğrusunu söyleyeyim şimdi. Biz buraya geldiğimiz zaman hiçbir yerde ne Almanca kursu vardı ne bir şey vardı. Ben çocuğumu hani bir serbest olayım biraz kendime zaman ayırayım diye yuvaya yazdırdım. Benim çocuğum ilkokula başladı. Hala yuvadan bana haber gelmedi. Öyle kısıtlı. Öyle biz günler geçirdik, günler yaşadık. Ama şimdi adım başı Almanca kursu. Gitsinler öğrensinler. Gitsinler. Evet, gitsinler öğrensinler. Orada gerçekten bir problem yok. Ben oturup kesinlikle şimdi Almanları kötüleyemem. Bizim zamanımızda yoktu. Bir de ben hep Türk kızları ile çalıştığım için hani benim arkadaşım gidiyor Siemens de çalıştı, sıkır sıkır başladı konuşmaya. Almanlarla beraber çünkü ama ben 15 sene Türklerle beraber, Türk kızlarıyla beraber çalıştım. O zamanlar yoktu. Şimdi adım başı Almanca kursu. Para da istemiyorlar, hiçbir şey istemiyorlar. Gitsinler öğrensinler. Başka bir şey yok yani.” (G-3-K-68-44)

“Hani şu daha iyi oldu sırf şu yönden diyebilirim, Almanca öğrenme yönünden. Çünkü bizi, hani annemgilin zamanı önemsizdi Almanca biliyor mu bilmiyor mu. Yeter ki benim işimi yapsın hani o niyetle zaten getirildiler. Birkaç sene çalışıp gidecek diye. Ama şimdi mültecilerde farklı olduğu için durum, sırf dil yönünden onların şanslı olduğunu düşünüyorum.(...)ilk geldikleri dönem bunlara direkmen Almanca kurslarına yönlendirildiler. Mesela bizim ilk gelen Türklerde böyle bir şey yoktu. Direkmen fabrikalara soktular ve bunları, bunları derken yani mültecileri Suriye'den olsun Irak'tan olsun Afganistan'dan, Bangladeş'ten olsun onları direkmen Almanca kurslarına yönlendirildiler. Ve çok fazla Almanca kursu açtılar ki buraya daha kolay entegre olabilsinler diye.” (G-4-K-44-44)

“Onlara işte Almanca öğretmeye çalışıyorlar. Onları Almanca yerlerine, kurslara falan götürüyorlar. Gençlerini, talebelerini okula yazdırıyorlar. İhtiyaçlarını karşılıyorlar. Yani o imkânlar bize verilmedi zamanında.” (G-6-K-70-48)

Statü ve geliş biçimlerinin farklı olmasından kaynaklı Türkler oturma konusunda problem yaşamadıklarını ancak Suriyeli mültecilerin oturma alma konusunda sıkıntı çektiklerini şu şekilde belirtmişlerdir;

“Onların hepsinin oturumu yoktu. Onların- ve çoğunun ben kaçak geldiğini düşünüyorum. Çünkü o insanlar buralara gelmek için denizlerden mi geçmiyorlar, boğulmuyorlar mı? Bizler uçaklara bindik geldik ablacığım. Ama hani kaçak gelen çok insan tanıyorum. Çok arkadaşım var. Hani gözle temas kurduğumuz insanlar bile var. Ama dediğim gibi bizler onlara göre daha rahat geldik, daha rahat yaşıyoruz diye düşünüyorum. Çünkü onların ikamet almaları falan çok zor. Çünkü oturma izinlerini almaları çok zor.” (G-1-K-36-18)

“Oturma yüzünden, oturma olarak yaşamadım çünkü bir ailem olduğu için. İşçi ailesi geldiğim için.” (G-8-K-51-39)

Bazı görüşmeciler yaşanan dışlanma açısından farklılık olduğunu düşünmektedirler.

“Ben o kadar dışlanmamıştım diyebilirim. Çünkü ben biraz da mavi gözlü falan olduğum için, çünkü benim kızım da çok yaşıyor çünkü o siyah saçlı falan olduğu için. Ama ben yaşamadığım için beni Almanya benzetmeseler bile belki bir Rusa falan benzettikleri için belki de hiç konuşmadığım zaman mesela bana hiç ters şeyle bakan veya hiç ben bir sorun yaşamadım ama kızımda falan yetişkin olduktan sonra böyle şeyler ondan duydum daha çok. Ya ayrımcılıkla ilgili ben yaşamadım pek fazla. Onlar yaşamışlardır muhtemelen hele işte kara kafalı işte zaten sevmiyorlar Almanlar öyle. Çoğu da sevmiyor yani istemiyorlar ülkelerinde zaten çok da olduğu için belki de. Belki benim zamanımda o kadar şey yoktu ki göçmen. Onunla da ilgili olabilir. Biraz da Türkleri el üstünde falan tutuyorlar da hani bu kadar dışlanmıyordu.” (G-2-K-48-34)

Yukarıdaki ifade bize dış görünüşün dışlanma yaşama üzerindeki etkisini görmemiz açısından önemli bir bakış açısı sunmaktadır. Daha az ‘Türk’ veya ‘Suriyeli’ görünmenin ve daha çok ‘Avrupalı’ veya ‘Batılı’ görünmenin, insanların uğradığını hissettiği ayrımcılık düzeyi üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

Farklı özellikler taşıdığı düşünülen bir diğer sorun ise eğitim imkanlarına ilişkindir.

“Eğitime önem vermedi ve Almanca öğrenmelerine önem vermedi. Değer verilmedi. Hani okula gidiyorlar ama o da mecburi olduğu için okula gidiliyordu. Hani bir şey öğrenmek veya öğretmek için değildi(Türkler açısından yapılan bir yorum). Mültecilere evet değer veriliyor. Çünkü bu görünürde gidilecek gibi değil. Hani geri ülkelere dönecek gibi değil. Çünkü Suriye’nin gidişatı bitecek gibi değil savaş. Bitecek gibi olmadığı için bunu da anladılar. O yüzden okul sistemini onlara göre biraz değiştirmeye çalışıyorlar.” (G-4-K-44-44)

Almanya ve Türkiye arasında anlaşma yapıldığı zaman göçmenlerin bu denli kalıcı olacağı düşünülmemişti ve göçmenler de çalışıp, para kazanıp dönmek üzere Almanya'ya gelmişlerdi. Bu durumun zaman içinde değişmesi beklenen bir durum olmamasından dolayı ve 'misafir işçi'lerin yakın zamanda döneceği düşüncesinin hem siyasi hem de toplumsal düzeyde benimsenmiş olmasının, göçmenler için eğitim politikaları yapılmasının önünde engel oluşturduğu söylenebilir.

Türkiye kökenli göçmenlerin yukarıda da bahsi geçtiği üzere Almanya-Türkiye arasındaki işgücü göçüne ilişkin anlaşma sebebiyle iş bulma anlamında Suriyeli mültecilerden farklılaştığı söylenebilir.

“Ne diyeyim mesela rahatlık, ben işçi olabildim rahatlıkla ama onlarda oturma müsaadesi, işçi müsaadesi yani bunlar tabii ki farklılık.” (G-8-K-51-39)

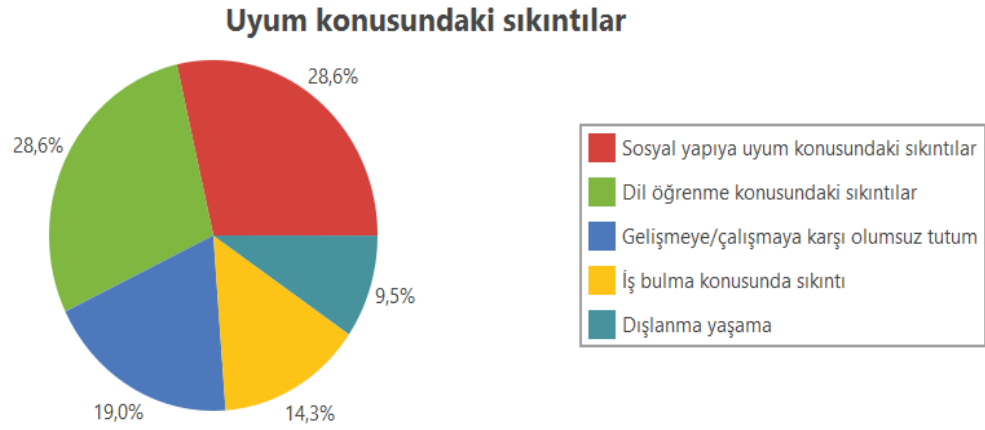
“Biz hemen geldik ama buraya hemen iş güç çabuk şey olduk. Ama onlar...” (G-1-K-36-18)

“Farklılaşan yanları nasıl anlatıyorum ben? Yani onlar bence bizden daha rahatlar. Ne gibi mesela? Biz yıllardır çalıştık, vergimizi ödedik, her şeyi yaptık. Ama onlar bir gün çalışmadan, beş kuruş vergi vermeden gayet güzel yaşıyorlar şimdi. Her şeyin doğrusunu. Kıskanmıyorum sakın ama.. Azıcık haksızlık gibi geliyor bana. Çünkü ben yıllarca çalıştım, iki çocukla kurs verdim. Biri arabada, biri elimde, biri arabada. Öyle gittim geldim ben işe, kursa. Ondan sonra da emekli oldum. Bir sürü çektikten sonra emekli oldum. Ama şimdi bunlar geliyorlar yalnız ama Suriyeliler değil. Buraya gelen mesela Afrika insanları geliyor. Mesela ben Almanca kursuna gitmiştim. İran'dan çok gelen vardı. Bunlar bir gün çalışmadan maaş alıyorlar Alman hükümetinden. Ama biz yıllarımızı verdik. Benim eşim yıllarını verdi. Azıcık haksızlık gibi geliyor bana ama durum buyusa bunu yapmak zorundalar. Öyle diyorum. Durum bu şimdi.” (G-3-K-68-44)

İlk kuşak göçmenlerden G-3'ün yapmış olduğu yorum değerlendirildiğinde ise, Türkiye kökenli göçmenlerin uzun yıllardır Almanya'da çalışıyor oldukları göz önünde bulundurulmuştur. Buna karşılık çalışma hayatına aktif olarak katılmayan Suriyeli mültecilerin ekonomik anlamda bir tehdit olarak görüldüğü söylenebilir.

4.2.4. Suriyeli Mültecilerin Uyum Sorununa İlişkin Görüşler

Şekil 5: Uyum konusundaki sıkıntılar

Bu temada Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli mültecilerin Almanya’ya uyumları konusunda yaşadıkları sıkıntılara ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Uyum, bireylerin dâhil oldukları yeni kültürle ve bu kültürel çevreyle uzlaşabilme becerisini ortaya koyarak bazı davranışları kazanması olarak tanımlanmaktadır (Şeker, 2015, s. 16). Uyum aynı zamanda yerli olmayanların misafir toplumla sabit ve dengeli bir ilişki kurmayı başarabilmesi durumu olarak da tanımlanabilir (Venchiarutti, 2001; Akt. Solivetti, 2010, s. 133). Bu tanımlardan yola çıkarak, bir bireyin veya grubun topluma uyum sağlamasının ekonomik, kültürel, sosyal, bilişsel açılar gibi farklı örüntüler çerçevesinde gelişebileceği söylenebilir. Bu bağlamda, uyum konusunda Suriyeli mültecilerin özellikle sosyal yapıya uyum açısından problem yaşadıkları Türkiye kökenli göçmenler tarafından gözlenmiş ve şu şekilde ifade edilmiştir;

“Biraz komşularla işte problemleri, biraz böyle sosyal yaşantılarında da uyum sağlayamadıklarını düşünüyorum.” (G-1-K-36-18)

“Yani çok saygısızlar çok sesli konuşuyorlar. Çok sesliler bir kere. O şeyle ilgili belki dille ilgili bir şey o. Mesela ben kızımınla metrodaydım, biz kızımınla sohbet ediyoruz ayakta zaten oturacak yer yok. 3 genç onlar da ayakta ve öpücük falan atıyorlar dibimde duruyorlar ve çok ahlaksızca hareketleri oluyor hiç güzel değil mesela.” (G-2-K48-34)

“Hakikaten Berlin, ben yalnız Berlin için konuşuyorum, hiç bu kadar pis olmamıştı. Hiç bu kadar yerler, U-bahımlar, bilmem neler hiç bu kadar pis olmamıştı. O kadar alışmışlar ki yediklerini böyle, böyle yapıyorlar. Bir otobüs biletini bile çöp kutusuna atıyoruz biz böyle. Artık alıştık böyle şeylere. Türkiye’de öyle yapmıyordum. Ben buraya geldiğimde ben de atıyordum ama inşallah onlar da alışırlar diyorum. Bilmiyorum.” (G-3-K-68-44)

Uyum, zaman alan bir süreçtir. Hiçbir birey veya grup, yeni bir topluluğa girdiğinde, duygu, düşünce, kültür, dini öğreti, dil ve yetişme çevresinden bağımsız düşünülemez ve bu kavramların etkisinden bütünüyle vazgeçmesi beklenemez Aksi takdirde bu uyum kavramı çerçevesinde değerlendirilemez. Bu sebeple, göç eden bütün gruplar gibi, mültecilerin de uyum konusunda problem yaşamaları kaçınılmazdır. Ancak göçmenlerin ifadeleri, uyum bağlamında mültecilerin yeterli düzeyde olmadıklarını ve yeterli çabayı göstermediklerini ifade etmektedir.

“Uyum konusunda Suriyelilerin aslında çok aşırı dindar olmadıkları sürece pek fazla zorluk çektiklerini görmüyorum ama aşırı dindar olanları baya bir sorun yaşıyorlar çünkü kendilerini geriye çekiyorlar. Kendi çevrelerinde kalıyorlar. Topluma entegre olmuyorlar. O yönden yani problem olduğunu düşünüyorum. Mesela çarşafı olanlarımız çok var Suriyelilerden. Bazen insan kendi bile yani ürperdiğini fark ediyor.” (G-4-K-44-44)

Yukarıdaki ifade değerlendirildiğinde, özellikle dini bakış açısının uyum gösterme üzerindeki etkisine değinilmiştir. Mülteciler içinde din konusunda aşırıya kaçanların, çoğunluğunu başka dinden kişilerin oluşturduğu Alman toplumu ve yaşam biçimlerine uyum anlamında problem yaşadığı söylenebilir.

Mültecilerin uyum konusunda sıkıntı yaşamalarına sebep olan bir diğer etken olarak işgücüne katılamamak gösterilmiştir.

“Dil ve meslek söyleyebilirim sana. Çünkü orada yaptıkları mesleği burada, Almanya’da yapamadıklarını da düşünüyorum ben. Çünkü insanlar bir spor salonlarına kapatıldı hani bilmiyorum.” (G-1-K-36-18)

“...Ondan sonra bilmiyorum çalışmak istiyorlar mı istemiyorlar mı? İş bulma açısından olabilir.” (G-3-K-68-44)

İstihdam, genel olarak göçmenlerin entegrasyonu açısından son derece önemli bir faktör olarak addedilmektedir. İstihdam, birey açısından yalnızca bir gelir kaynağı değil, aynı zamanda dil, kültür ve işgücü piyasası hakkındaki bilgisini artıran ve entegrasyon sürecini kolaylaştıran ağlar oluşturur(Lundborg, 2013, s. 219). Dolayısıyla işgücüne katılım, uyum konusunda olumlu etkileşimler sunar ve entegrasyon sürecini hızlandırır.

Uyum konusunda problem yaşanmasına ilişkin vurgulanan bir diğer faktör mültecilerin gelişmeye/ çalışmaya karşı olumsuz tutuma sahip olmaları olarak belirtilmektedir:

“Uyum konusunda, kimisi çalışmak istemiyor. Kimi Suriyeli çalışmak istemiyor. Bilmiyorum ne kadar doğru. Televizyonda gördüğümüz kadarıyla gençleri işe koyuyorlar, gençler işe gitmiyor, hatta kendim bile yaşadım. Lüks takılanlar var.”

Normalde 7’de iş başı alması gerekiyor. Geç geliyor. 8’de geliyor, 9’da geliyor. E biraz keyfi yaşantıları da var. Onlarda da tabii bu şekilde olduğu zaman onlar da düzene uyum sağlayamıyorlar. Demek ki yaşadıkları yerler daha farklıydı. Şimdi buraya gelip de burada yaşamaya çalışıyorlar ama kendi belki geldikleri yere göre mi çalışmaya çalışıyorlar, yaşamaya diye düşünüyorum ama zor tabii ki kolay değil yani o yaşantı.” (G-7-E-46-39)

Devletin sunduğu yardımlar ve imkânların varlığını, özellikle gençlerin bir nevi ‘kullanarak’ çalışma konusunda mesafeli olmasına sebep olduğu görülmektedir;

“Onlar da bazen çok abartmış olabiliyorlar bazı şeyleri. Mesela o gençlerin, burada mesela bir tane Suriyeli genç suç işlediyse bütün hepsine şey oluyor mesela, mal ediliyor. Biraz tembel olduklarını da düşünüyorum açıkçası. Gerçi bu bizim Türklere de var. Çok açık söyleyeyim. Yani burada nasıl olsa jobcenter var ablacığım. Devlete sırtımızı dayayalım ohh hani.” (G-1-K-36-18)

“İnsanlar ne düşünüyor? Ya biz sabahtan akşama kadar 10 saat çalışıyoruz. Bu insanlar hani, onlar- vergimizi veriyoruz, şey onları beslemek için görebiliyorlar işte o zaman. Biraz daha dil öğrenmeye, meslek yapmaya yatkın olmuyorlar işte. Ben öyle düşünüyorum.” (G-1-K-36-18)

Entegrasyonun gerçekleşebilmesi yalnızca devlet politikaları ve/veya misafir ülke vatandaşlarının içerleyici tutum sergilemeleri ile sağlanamamakta, aynı zamanda göç eden birey veya grupların da bireysel veya kolektif çabalarını gerektirmektedir. Yukarıdaki ifadelerle bakıldığında, uyum konusundaki sıkıntılardan biri olarak değerlendirilen çalışmaya karşı olumsuz tutum sergilenmesinin, uyum sürecinin önünde engel oluşturduğu söylenebilir.

Son olarak dışlanmanın da mültecilerin topluma uyum sağlamasında sorunlara yol açtığı görülmektedir;

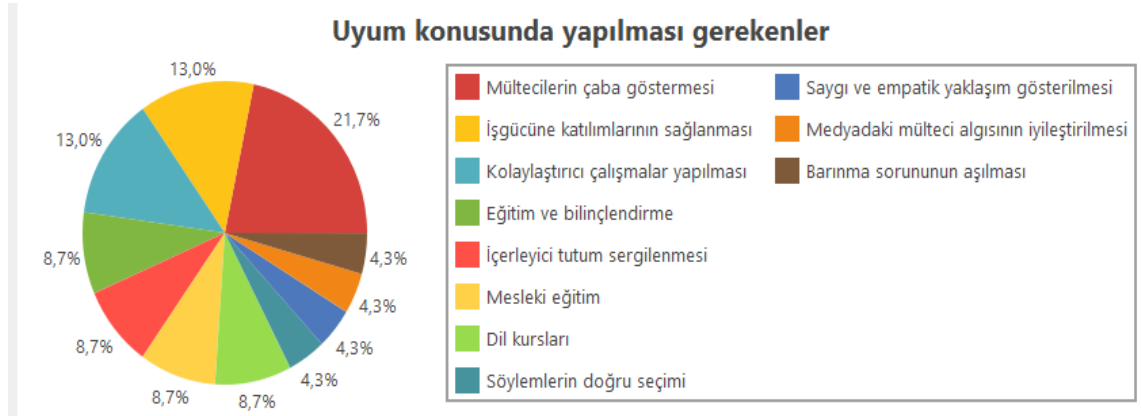
“Alman toplumu onları kabul etmiyor zaten. Biz de kabul etmiyoruz. Yani çünkü onun dili ayrı benim dilim ayrı. Beraber sohbetimiz hiç olmuyor.” (G-6-K-70-48)

Yukarıda da lafzı geçtiği üzere, uyum tek taraflı uygulamalar ve çabalarla gerçekleşebilen bir olgu değildir. Sosyal dışlanma, bireylerin ekonomik, sosyal, politik ve kültürel hayata tam olarak katılamadıkları bir durumu ve böyle bir duruma yol açan ve sürdüren süreci tanımlar(UN, 2016, s.18). Dolayısıyla, sosyal, politik ve kültürel anlamda yaşanan bu katılamama durumunun, entegrasyon açısından problemler doğurduğu söylenebilir.

Ayrıca G-6’nın ifadesi Türkiye kökenli göçmenler içinde de farklılıklar çerçevesinde Suriyeli mültecileri dışlayanlar olduğunu düşündürmektedir.

4.2.5. Suriyeli Mültecilerin Uyum Sorunu Çerçevesinde Yapılması Gerekenlere İlişkin Görüşler

Şekil 6: Uyum konusunda yapılması gerekenler

Bu temada Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli mültecilerin uyum konusunda yaşadığı problemlere ilişkin yapılması gerekenlerin neler olduğuna dair görüşlerine yer verilmiştir. Uyum probleminin aşılmasında eğitim ve bilinçlendirme önemli birtakım etkenlerdir. Aşağıdaki görüş bu konu hakkında anlamlı bir analiz sunmaktadır;

“Suriyelilerin demeyeyim ben buna. Bütün insanların, değişik bir ülkeden de değil, değişik bir kültürden gelip, bugün bir Hollandalının veyahut da bir Fransızın Paris’ten veyahut da Brüksel’den kalkıp Almanya’ya gelmesi bir uyum sorunu getirmez. Çünkü zaten Angelsächsisch(Anglo-sakson) denilen bir lisan dan geldikleri için, aynı lisanı, aynı dini, aynı değerleri paylaşıyorlar. O yüzden onlarda sorun olmaz. Ama bir Afrika’dan bir Rusya’dan veyahut da efendime söyleyeyim Orta Asya’dan, Arap yarımadasından gelen insanlar çok değişik bir kültürden, çok değişik bir dinamiği olan bir dinden, aile yapılanmasından ve bir savaş ortamından, açlık ortamından geldikleri için onların bir kere geldikleri durumu hazmedebilmeleri lazım. Yani önce onların bilinçlenmesi lazım. Değişik bir topluma geldiler. Bu toplum içinde her insan hürriyetini yaşıyorken bu hürriyetlerin sınırsız olmadığını, bir başkasının başladığı yerde kendi hürriyetlerinin bittiğini, katılımcı bir toplum, örneğin mesela kadınların araba dahi kullanmadığı bir Suudi Arabistan’dan gelen bir aile karısına istediğini yaptıramayacağını, o kadının burada kocasından veya oğlundan hiçbir farkının olmadığını bilincinin ona öğretilmesi lazım. Yani aslında insanları neredeyse baştan yaratmaları, bu topluma uyum sağlamalarını öğretmek lazım. Bunu öğretirken de benim için zorluk, kişi olarak herkes bunu öğrenebilir. Ben herhangi birisiyle konuşsam ona hak verebilirim. Hak vermekle iş bitmiyor. Bir de onların yaşadıkları, kendi aralarında paralel toplum dediğimiz aile bağları var. Onun

içinde aile baskısı ve bunlar geldikleri zaman kendi insanlarıyla yaşadıkları bir ortam var. O insanların birbirlerine zorladıkları hayat şartlarıyla, yani bu bağdaşı- Almanya kültürüyle kendi kültürü arasında, asimilasyon mu, entegrasyon mu, uyum mu bu kavramların içinden sıyrılabilmeleri lazım. Yoksa yani herkes biliyor ki hiç kimse kolay kolay kızını karısını toplum baskısı olmasa bu kadar sert cezalandırmaya kalkmaz. O hakkın olmadığını biliyor ama o toplum baskısı insanları çoğu zaman istemediği şeyler yaptırabiliyor. Onu bu kadar ileri gitmiyor ki. Bir aile içinde de mesela adam akşam eve geliyor, kaynanayla gelin kavga etmiş. Anne oğlunun üzerinde öyle bir baskı kuruyor ki oğlan annesinin baskısından kurtulmak için karısını dövüyor. Yani bu karısını istediği için değil sırf annenin baskısından kaçabilmek için. Yani bu toplum baskısı, aile baskısını kırarak kendilerinin bir fert olduklarını öğrenebilmeleri, buna karşı koymalarına, bunun bir Almanya'nın, Avrupa'nın bir yaşam tarzı olduğunu, bireyin hakkının çok özel olduğunu öğrenebilmeleri, benimseyebilmeleri ve toplum baskısını kırabilme cesaretini onlara aşılammamız lazım. Bu yani bugünden yarına olacak bir süreç değil. Bu uzun yıllar alacak bir süreç. İnşallah Almanya'nın bu vakti vardır.” (G-9-E-52-48)

Suriyeli mültecilerin uyumu konusunda yapılması gereken bir diğer çalışma ise içerleyici tutum sergilenmesi gerektiği şeklindedir.

“Öncelikle dışlanmamaları ve teşvik amaçlı, daha çok böyle teşvik amaçlı şey olmalı. Sınıflandırılmamalı bence insanlar. Ben onu her zaman söylüyorum hani. Sen Türk'sün, sen Almansın, sen Suriyelisin değil de bence sınıflandırılmamalı öncelikle.” (G-1-K-36-18)

“Biz zaten burada ilçe olarak yeterli şeyler yaptığımızı aslında düşünüyoruz. Belirli konuşma gruplarımız var, ondan sonra bu dikiş gruplarımız var. Hep biz o bayanları da zaten birlikte entegre ediyoruz. Hep mesela kafede, hani kafede oturduğumuz zaman herkes birbiriyle konuşur. Türk olsun Arap olsun mesela bugün karşı tarafta da yine mülteciler var. Herkes birbiriyle konuşur. Hiç kimse kimseyle hani konuşmamazlık yapmaz veyahut da dışlamaz bizim burada(görüşmenin yapıldığı aile merkezinden bahsediliyor).” (G-4-K-44-44)

Diğer bir çalışma ise mültecilere özel alanlar oluşturmak ve kolaylaştırıcı tutum sergilemek olarak belirtilmiştir.

“Dil kurslarında onlara daha yönelik daha-daha farklı sınıflar açılmalı bence çünkü o insanlar hani bizler gibi değil. Onlar kafasına bomba düşen insanlar mesela. Benim Almanca kursunda bir arkadaş vardı. 7 yaşındaki kızı mesela ölmüştü. Tamam, kızını gömdü geldi ama mesela biliyor ki bir daha o mezara gidemeyecek. Hani onun konsantre olması mümkün değil. Anlatabiliyor muyum? Hani öğretmen de istiyor ki o şeyleri geçeceksin. Prüfung(sınav) ne oluyor? Sınavları. Ama o-o kadın artık bitmiş yani ablacığım. Onu oraya göndermişler ki oturum alsın, bilmem ne alsın diye. Hani hepsi böyle zincirleme. Ya sadece onlara ait bir sınıf olabilir mesela. Bilmiyorum. Daha farklı düşünülebilir, daha böyle ince düşünülebilir. Yani Allah korusun ben çok zor bir şeyden gelmişim zaten. Ben orada ölen insanlar görmüşüm. Allah korusun evladımı gömmüşüm, şey yapmışım ama buraya geldim zor güç. Burada da yapmam gerek çok, işte üstüme çok yük yükleniyor. E ben oturum alamıyorum. Almanca öğrenmem lazım. Ya hani böyle

farklı ortamlar oluşturulabilir mesela sığınaklar için, böyle sığınak acısı olanlar için mi diyeyim. Nasıl olacak bilmiyorum ama.” (G-1-K-36-18)

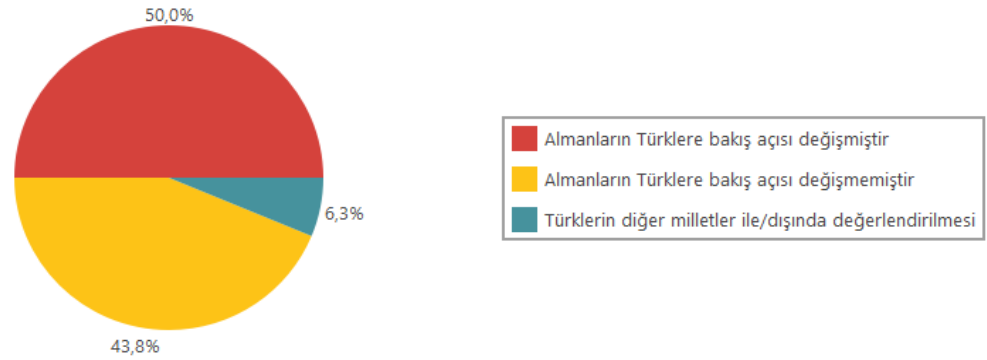
Medyadaki olumsuz mülteci algısıyla mücadele etmek bahsi geçen diğer bir uygulamadır.

“Toplum olarak daha ne yapılabilir devlet tarafından bence en, en basiti medyada kötü göstermemesi çünkü insanların içine korkuyu salıyorlar. O korku zaten bir girdi miydi insan ister istemez sağa(politik görüşten bahsediliyor) kayıyor. Zaten hani bir Tendenzin(eğilim) varsa o yöne, oraya kayma ihtimalin daha yüksek.” (G-4-K-44-44)

4.2.6. Suriyeli Mültecilerin Geri Dönüşüne İlişkin Görüşler

Şekil 7: Almanların Türklere bakış açısında değişme olup olmaması

Almanların Türklere bakış açısında değişme olup olmaması

Bu temada Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli mültecilerin ülkelerindeki karışlık bitse dahi dönmeyi tercih etmeyip Almanya’da kalmaları konusunda nasıl düşündükleri tartışılmıştır. Günümüzde Suriye krizi, yerinden edilmelerde artış ve bölgedeki vahim insani durumun ortaya çıkışının ana sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çatışmalar yakın gelecek açısından herhangi bir azalma göstermediği için, evlerini terk eden Suriyeli mültecilerin sayısında da sürekli bir artış yaşanmaktadır(Yazgan, Utku ve Sirkeci, 2015).

Göçmenleri Suriyeli mültecilerin geri dönüp dönmemelerine ilişkin farklı görüşler sunmuşlardır. Bu görüşlerden biri mültecilerin geri döneceklerinin düşünülmemesidir.

“G-09-E-52-48- Şimdi Suriye’deki kriz ortamı bugünden yarına bitse bile ben zannetmiyorum ki büyük bir çoğunluğun geriye döneceğini. Geriye dönen insanlar burada uyum sağlayamamış, bir ortam kuramamış, bir boşlukta olan insanlar olacak. Ama bu süreç içinde burada ev bark sahibi olmuş, iş sahibi olmuş insanlar yani artık karnımızın, doğduğumuz yer değil doyduğumuz yer diyerek geri döneceklerine inanmıyorum. Hele bunlar kaliteli işçiyse, orada yeniden yapılanma sürecindeki çekekleri zorlukları bildikleri için, zaten bir zorluk çektik, artık burada kalıcıyız diyeceklerini tahmin ediyorum.

ARŞ- Peki siz nasıl düşünüyorsunuz yani burada kalmaları konusunda?

G-09-E-52-48- Valla bunlar şimdi çok kişisel duygulardır. Ben onların yerinde olsam ne yapardım. Onu da bilemiyorum çünkü başkalarının acıları üzerinden ahkâm kesmek kolay değil. Çünkü yaşadıkları coğrafya her zaman için kolonyal güçlerin, emperyalist güçlerin yaşadığı bir ülke. Bence 3. Dünya savaşı var o coğrafyada, adı konulmamış ama. 1. Dünya Savaşında savaşan bütün ülkelerin orada vekâlet savaşları yürüttüğü bir ülke o topraklar. Bugün Suriye’deki problem biter ama bunun yarın Ürdün’e yansımayaacağını kim garanti edebilir? Lübnan’da tekrar örneğin İsrail, kafasına göre Lübnan’ı bombalayan. Suriye’nin olan bölgesini bombalayan bir ülke. Yarın öbür gün İran’la tekrar bir savaş yapılmayacağını, Amerika’nın güncel siyasetinden dolayı kim garanti verebilir? Ben onların yerinde olsam bu sıkıntıları çektiysem galiba geriye dönmezdim. Çünkü orada Suriye olayı bitse bile o coğrafyadaki problemin biteceğinin en ufak bir emaresi yok ortada.” (G-9-E-52-48)

Yukarıdaki ifadeye göre, zorlu koşullarda göç sürecinden geçmiş ve yeni yerleşim yerlerinde, yeni hayatlar kurmuş olan Suriyeli mültecilerin, bu süreçte çekilen zorlukları yakından tanıdıkları ve benzer problemleri yaşamaya karşı mesafeli olacaklarının ve dolayısıyla geriye dönmelerinin yeni problemleri doğuracağını düşünülüyor söylenebilir.

“Her millet. Almanlarda yok mu? Onların da iyisi var kötüsü var. Bunların da iyisi var kötüsü var. İnşallah uyum sağlarlar. ...Onların ben buraya artık uyum sağladıktan sonra onların döneceğini de sanmıyorum.” (G-3-K-68-44)

“Artık güvenli bölge oluştu, biz gidelim diye hani gidenler var Türkiye’de ama buradan gideceklerini ben hiç zannetmiyorum.” (G-3-K-68-44)

Literatürde Türkiye’de yapılan diğer çalışmalarda da Türk vatandaşlarının aynı tepkiyi verdikleri görülmektedir. Gözübüyük Tamer(2016)’in Trabzon kamuoyunun Suriyelilere bakış açısını araştırdığı çalışmasında, katılımcıların yarısından fazlasının (%58), Suriye’de savaş bitse dahi Suriyelilerin ülkelerine dönmeyeceklerini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Yine Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin de buna paralel düşüncede oldukları söylenebilir.

“Kalmasınlar gitsinler. Ja gitmelerini isterim. Evet, evet niye mi? Çünkü o, oraya, yaşamına alışmış. O kültürü burada devam ettiremez. Ettirmeye kalkarsa hor görülür.” (G-6-K-70-48)

Yukarıdaki ifade değerlendirildiğinde, kültürel farklılıkların uyum problemlerine sebep olacağını düşünüldüğü ve dolayısıyla Suriyeli mültecilerin kalmaları yerine gitmelerinin istendiği söylenebilir.

“G-07-E-46-39- Hata olur. Şimdi insan-bir kişi geliyorsun buraya veyahut da iki kişi geliyorsun. Karı koca geldin. Şimdi öyle bir duruma geliyor ki bizim Türklerin buraya geldiğinde, ben şimdi dedeme kızıyorum. Buraya geldin 1-2 seneliğine. Burada 1-2 sene kazanıyım, gideyim hesabına gittin. Geçmiş aradan 50-60 sene. E şimdi bizim günahımız ne?(Gülerek) Yani memleketimizde de yiyeceğimiz bir lokma ekmek, yani buradan neden vatan sevgisi, vatan hasreti çekelim ki? O zamanlar başta eğer iş bozulmuş olsaydı bizim durumumuz daha farklı olurdu. Burada şimdi nesil üstüne nesil yetişmiş. Bir anda da hepsini koparıp gidemezsin, çoluk çocuk sahibi oluyorsun, işte torun sahibi oluyorlar. Onun için eğer savaş-öyle bir şey olursa, savaş bitmiş olmuş olursa, benim kendi fikrim burada daha fazla durup geleceği sakata atmamak, öyle derim yani.

ARŞ- Kalıcı olurlarsa hani nasıl düşünürsünüz?

G-07-E-46-39- Burada bir şey diyemem. Yani kalıcı olursalar Allah kurtarsın ne diyeyim(gülerek).”

“Ya şimdi ben ona ahmak derim. Diyeceksin seninki ne, niye sen dönmedin? Problem çıktı, engel çıktı dönemedim. Bak ben anlatıyorum problem yüzünden. Ahmak derim. Çünkü niye? O Suriye'nin toprakları o zeytinleri var ya dünyada ikinci. Bak dünyada. Siz okumuşsunuz bunları daha iyi bilirsin. Dünyada 2. Suriye'nin zeytini. O topraklar hiç bulunmaz. Anamız da toprak, babamız da toprak. Suriye'nin toprağı var ya altın, altın. Dönmeyenlere ben ahmak derim. Ama dönenlere... Dönmelerini tavsiye ederim. Burada kaldığı müddetçe boynun eğik kalacak.” (G-5-E-78-49)

Görüşmecilerin ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, Suriyeli mültecilerin Almanya'da kalmalarının mülteciler açısından olumsuz görüldüğü, farklı bir kültür, dil, din ve ortam içerisinde yaşamının Türkiye kökenli göçmenlerce problem olarak değerlendirildiği ve bu doğrultuda Suriyeli mültecilerin Almanya'da kalmalarının Suriyeli mülteciler açısından negatif etkiler getireceğinin düşünüldüğü söylenebilir.

Diğer bir görüş ise mültecilerin Almanya'da kalmalarında sakınca olmadığı yönündedir. Aşağıdaki ifade incelendiğinde, göç sürecinin halen Türkler açısından da devam ettiği, durumun normal görüldüğü ve toplumda tedirginlik oluşturacak düzeyde olmadığı sürece Suriyelilerin de kalmaya hakkı olduğu düşünülmektedir.

“Biz de burada kalıyoruz. Biz de memleketimizde oturabiliriz ama bak hiç giden yok. Daha da çok göç alıyor. Daha da çok Türkler evlenip geliyor. Daha yeni yeni evlenenler, Türkiye'den damat gelin ithal gelen hala devam ediyor. Demek ki bir şeyler yolunda gitmiyor. Benim için bir sorun olmaz(Suriyelilerin kalması) zaten Almanya belirli miktarda insan falan alıyor yani politikacılar o kadar şey

yapmıyor ki hani milyonlarca doldurup da bizim canımızı ya da malımızı tehdit edecek bir durumda değil ki.” (G-2-K-48-34)

Almanya yaklaşık 1 milyon mülteciyi kabul etmiştir. Bu rakamlar Almanya nüfusuyla birlikte değerlendirildiğinde, az bir oran gibi görülmekte ve göçmenler tarafından sayının az olması sebebiyle büyük bir problem olarak değerlendirilmemektedir.

Bir diğer görüş bize mültecilerin Almanya açısından olumlu olacağını düşünülüğünü göstermektedir.

G-04-K-44-44- “Suriye, zaten Suriye tekrar Suriye olabilmesi için savaş bittikten sonra 10-15 sene herhalde bir zaman alır. O zamana kadar da gelenlerin çocukları büyümüş oluyor, okula başlamış oluyor. Aynı bizim babamgilin yaşadığı dönem yani mesela babamgıl derdi biz döneceğiz. Biz hep hayır hayır derdik hani orda ne yapacağız, dil bilmiyoruz, şey yapmıyoruz çünkü burada doğma büyümeyiz. Aynı öyle olacağı için anlayabiliyorum, anlarım. Kalıcı olmalarının sıkıntı olacağını düşünmüyorum. Hatta daha iyi olacağını, Almanya için daha iyi olacağını düşünüyorum.

ARŞ- Ne açıdan, yani nasıl?

G-04-K-44-44- Wirtschaft.

ARŞ- İş gücü?

G-04-K-44-44- İş gücü yönünden çünkü Almanya'nın çok çok büyük sorunu var. Almanya'nın çok yaşlanan grubu var. Çok aşırı yaşlanan nüfusu olduğu için Almanya'nın gençlere çok ihtiyaç var. Bunu da çok güzel mülteciler karşılıyor.”

Akın(2017, s. 88), Almanya'nın demografik faktörlerinden yaşlanan nüfusu düşünülüğünde, göçmenlerin birçoğunun 35 yaşın altında olmasından dolayı bir denge sağlayacağını belirtmiş ve bunun aynı zamanda, özellikle Suriyeli mülteciler özelinde yalnızca genç değil aynı zamanda eğitilmiş de olmalarından sebep, işgücü açısından olumlu bir etki anlamına geldiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla yukarıdaki ifadenin bahsedilen çalışmayla eşdeğer bir yorum sunmakta olduğu söylenebilir.

Bir diğer ifade değerlendirildiğinde, uyum sağlanmasının veya uyum çabasının mültecilerin Almanya'da kalmaları konusundaki görüşler üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

“Ya uyum sağladığı müddetçe herkes, bir Suriyeliler için geçerli değil bu genelde bütün yabancılar için. Uyum sağladığı müddetçe, yani bu ne biliyim hani yaşadığımız bölgeye bir zarar vermediğimiz müddetçe benim için fark etmiyor. Kalabilirler yani. Yani kalsın. Yani zarar olmadığı müddetçe, birlik beraberlik yaşadığımız müddetçe kalabilirler.” (G-8-K-51-39)

Görüşmecilerden G-1, diğer ifadelerden farklı bir yaklaşım sergilemiş ve mültecilerin topluma renk kattıklarını ve varlıklarının korunmasının olumlu olacağını belirtmiştir.

“Orada her şeyleri yıkıldı, bütün umutları bitti, buraya bir yeni düzen kurdu. O zaman kalsınlar ne yapalım. Anlatabiliyor muyum çünkü orada her şey paramparça olmuş. Tamam, her şey yoluna girdi ama yeni bir ev de dikilmedi benim için oraya. Aa bu H... şeyden oraya gitti, H... gelecekmış, onun evini tamir edelim de o geliyor diye öyle bir hazırlık, öyle bir ortam yok. Çünkü o insanlar buraya bir düzen kurdu. İşte maddi güçleri varsa bilmiyorum. Ve ben gelen Suriyelilerin çok hepsinin çok fakir olduğunu da düşünmüyorum. Çok zenginlerin bu tarafa geldiğini de çok biliyorum ablacığım. Güçleri, kendine güveniyorlarsa şey ama insanların kendi şeyine bırakılmalı bence. Benim için hiçbir şeyi yok. Bir kusuru, yani bir negatif bir şey olacak diye düşünmüyorum ben onların buradan varlığından. Bence hani renk de kattılar gibi. Bilmiyorum hani tamam mesela Berlin’de sırf Almanların olduğunu düşünsene. Ne kadar soğuk? Sadece Almanlar. Bu Bayern tarafında falan biraz öyle mesela. Düşünsene sırf Alman ama. Hiç kimse yok. Mesela bu Rezidensstrasse’yi belki gezmişsindir. Mesela orada Türklerin kahvaltı evi de var, kuruyemişçisi var, dönercisi var, sebzecisi var, meyvecisi var, Türk bakkalı var. İnan bana onlar olmasa kap kahverengi bir sokak. Hiçbir şey. Türkler olmasa, Araplar olmasa o vicir vicir.. Mesela o schnellladenlar olmasa çok solgun olur bence. Mesela bu Neukölln, Kreuzberg tarafında bu Arapların da, Suriyeli insanların da çok restoranları var. Onlar da çok güzel mesela. Ben onların renk kattığını düşünüyorum. Ama bir Ost(doğu) tarafına gittiğin zaman her istediğin yemeği yiyemezsin ablacığım. Bu taraf biraz West(batı) böyle biraz şey oluyor. Ama bak vaktin olursa oraya bir git. Her istediğini yiyemezsin. Bulamasın orada. Ama benim canım makarna mı istiyor? Giderim İtalyan restoranına giderim. Ama İtalyan da bir ausländer(yabancı). Canım döner mi istiyor? Dönerlandına giderim. Hani çok solgun olurdu. Bence-bence olmalılar.” (G-01-K-36-18)

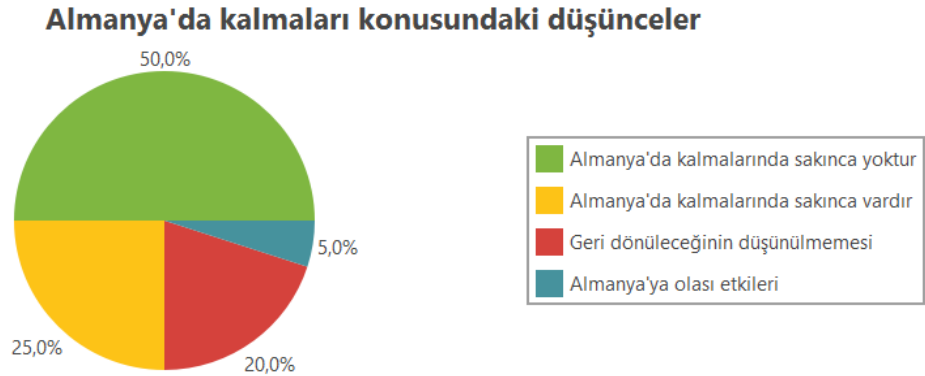
Günümüzde birçok toplum, coğrafi hareketlilik, savaşlar ve insani krizler sonucu küreselleşmenin de etkisiyle artık çok kültürlü olarak tanımlanmaktadır(Crisp ve Turner, 2011, s.244). Almanya’nın ve özellikle birçok farklı milletten kişiyi barındıran Berlin’in de çok kültürlü bir toplum olduğunu söylemek yanlış olmaz. Farklı kültürlerin birlikte yaşadığı toplumlarda çatışma gözlenebileceği gibi daha ileri düzey anlayış ve hoşgörü de gözlenebilir.

Sürecin Almanya üzerindeki olası etkisi ise aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

“Bence geri dönmemelerinin problemini zaten yaşıyoruz yani. Ekstra dönmemelerinin bir problemi olmaz. Ha şöyle, bizim güncel hayatımızda bir problem olur. Geçici mülteci statüsünde olanların, artık oradaki savaş bitti oraya geri dönecekler diye siyasi olarak zorlanmalarından dolayı yani gündemi meşgul eden siyasi bir problem olur. Ama gündelik hayatta burada yaşayan zaten yaşıyor yani. Sadece aaa yarın bakacaksın komşunu göndermişler. O olabilir. Yani ama Alman toplumunun da son yıllarda bütün refleksini kaybetmiş bir toplum olarak yaşadığını düşünürsek hiçbir şey olacağını zannetmiyorum.” (G-9-E-52-48)

4.2.7. Mülteci Krizi Sonrası Almanların Türkiyeli Göçmenlere Bakış Açısındaki Değişimlere İlişkin Görüşler

Şekil 8: Almanya’da kalmaları konusundaki düşünceler

Bu tema altında Suriyeli mültecilerin Almanya’ya gelmesiyle, Almanların Türkiye kökenli göçmenlere ilişkin bakış açılarındaki değişiklik olup olmadığına dair göçmen görüşleri incelenmiştir. Bazı söylemler Almanların Türklere bakış açısında değişiklik olduğunu ifade ederken, bazıları ise tam tersi durumu veya hiç değişiklik olmadığını ifade etmektedir.

Almanların Türklere Bakış Açısının Değiştiğine ilişkin söylemler aşağıdaki gibi ifade edilmiştir.

“İşte Türkler geldi bizi şey yaptı, yerimizden etti diye düşünebilir. Şimdi bir de mülteciler geldi(gülerek). Bilmiyorum ablacığım.” (G-1-K-36-18)

“Tabi ki. Suriyeliler de geldi işte zaten Türkler de vardı. Bunlar hiçbir zaman sevmiyorlar ki zaten böyle Müslümanlara karşı zaten bir şeyleri var hani ne bileyim ben. Kaç yüz senedir olan bir şey yani istemiyorlar, kara kafalıyı hiç istemiyorlar adamlar.” (G-2-K-48-34)

Bu ifadelerle bakılarak Almanların Türklerin gelişinden hâlihazırda memnun olmadığı ve ardından mültecilerin gelişinin daha olumsuz tutuma yol açtığı söylenebilir.

“Belki demişlerdir. Ya işte Türkler o kadar da kötü değil demiş olabilirler. Bilmiyorum. Bu şekil bunu duymadım ama Bulgarlar için bunu duydum yani. Bulgarlar için duymuştum. Türkler gene iyiymiş hani bunlar daha şey ya da Romenler için falan çünkü bizden daha kolay gelebiliyorlardı ve hemen para

bağlanıyordu falan böyle iş çok sıkıntı olmuyordu. Sonradan şey çıktı, kanunlar falan çıktı, çok rahat gelmeleri falan çok rahat oluyordu onlar da hemen yığıldılar falan. “ (G-2-K48-34)

“Şöyle düşünüyorum. Evvelden, hani hemen böyle yüzeysel söyleyeceğim. Evvelden bizi beğenmiyorlardı. Şimdi de onların gözünde kraliçe olduk. Öyle şimdi. Hani biz kıymete bindik onu demek istiyorum.” (G-3-K-68-44)

Yukarıdaki ifadelerden yola çıkarak, önceden olumsuz tutum sergilenen Türkiye kökenli göçmenlerin, Suriyeli mültecilerin Almanya'ya gelmeleriyle birlikte, mülteci gruba kıyasla daha olumlu bakılan bir hal aldığı, Türkiye kökenlilerin Suriyeli mültecilerden daha kabul edilir düzeyde algılandıkları söylenebilir.

“Ya şöyle zaten bu konu, bu problem hep vardı zaten. Hep vardı. Şimdi bir örnek verebilsem mesela bir Türk'le, Türklerle işte Romanyalılar o zaman duvarların açıldığında falan burada Avrupa birliği ülkeleri geldiklerinde, mesela en şey Bulgarlar olsun, Romanlar olsun, ondan sonra ne bileyim Yugoslavlar olsun bizler birbirimize hemen hemen, üç aşağı beş yukarı benzediğimiz için herhangi bir şey olunca 'a a Türkler' misal. Hani bir kazanın içinde hepimizi de kaynatıyorlardı. O misal yani. Ondan sonra şimdi de muhakkak vardır yani. Ya işte geldiler bizim şehre, şey yaptılar, uyum sağlamıyorlar falan filan diye farklı açı yapıyorlardır yani. Bakış açısı değişiyordur.” (G-8-K-51-39)

Almanların Türklere bakış açısı değişmediğine dair görüşler aşağıdaki gibi ifade edilmiştir.

“Belirli kısmın değiştiğine inanıyorum. Belirli kısmın aynı veyahut da daha negatif olduğuna da inanıyorum. Belirli bir kısım dediğim zaman hani bunun okumuşu, okumuşlarını kastediyorum. Hani onu ayırt edebiliyorlar. 'Bunlar Suriye'den geldi, bunlar Türkler tee kaç senedir buradalar hani onlar biliyorlar nasıl, hangi, nasıl bir düzen var burada. Ötekiler daha öğrenmesi lazım.' Onu ayırt edebildiklerini biliyorum. Gördüm, birebir de tanışım. Ve belirli kısım var. Siyah saçlıysan hepsi aynı çekmecedem. Hani onun iki üç katı yok. O çekmecenin içinde hepimiziz.” (G-4-K-44-44)

Yukarıdaki ifadeye göre eğitim ve özellikle ayırt etme düzeyi yüksek kişilerin gruplar arasındaki farkın bilincinde oldukları için bakış açısında herhangi bir değişim olmadığı düşünülmektedir.

“Yanlış insanlarımız yok diyemem. Var. Onlar hepimizin ismini karartıyor. Onun için ama gene de şu anda biz Bulgarlara göre, Suriyelilere göre, Macar- şeylere Polonyalılara göre, Polonyalılar demeyeyim de onlar yarı Alman zaten, Romanyalılara göre biz daha... Yukarıdayız. Tabi daha iyi görüyoruz. En azından bizde elini açan yok sokaklarda.” (G-6-K-70-48)

“Almanların hiç sevmediğini biliyorum. Çünkü birkaç Alman kişilerle konuşuyoruz değil mi? Veyahut da burada yaşayan kendi memleketin vatandaşlarıyla konuşuyoruz. Suriyelileri istemediklerini dile getiriyorlar. Hadi diyorlar, eskiler

neyse diyorlar, eskiler geldi yerleşti, onları kabullendik. Kabul ettirmişiz çok şükür(gülerek).” (G-7-E-46-39)

Yukarıdaki ifadede Almanların önceden gelmiş olan göçmenleri kabullendiği, ancak yeni gelen mülteciler açısından aynı kabul düzeyine sahip olmadıkları söylenebilir. Bu bağlamda, Almanların Türklere olan bakış açıları değişmemekle birlikte, Suriyeli mültecilere olumlu bakmadıkları sonucuna gidilebilir.

“Benim Alman müşterilerim de vardı. Tamam benim kendi açımdan yani mesela çoğu Almanlar bana iyi yaklaşıyordu. Şöyle ki ben onlara şey yapıyordum. Hatta bana soru bile yöneltiyorlardı. Ya diyorlardı bazıları. Bizim kültürümüz ‘sen açıksın işte niye onlar kapalı?’ falan filan böyle sorular bana çok yönelttiler. Ben cevaplıyordum. Onlar dini konudan işte onlar öyle. Benim görüş açım farklı, bakış açım farklı. O şekilde cevap veriyordum. Ama böyle bir şey olarak hani eksi olarak hiç şey yapmıyorlardı hani bana karşı. Bilmiyorum.” (G-8-K-51-39)

“Yok zannetmiyorum. Değiştirmiş olabileceğini zannetmiyorum. Çünkü olaylar çok taze. Araplarla Türklerin arasındaki farkı görmek isteyen zaten görüyor. Bunlara kafa yormayan, zaten hepsi işte onların Müslümandır deyip de belli bir ideolojinin peşine gidenler bu farkı görmek için zahmete katlanmaları lazım. Bunu Türkiye içinde de yani, insanlar bütün Suriyelileri bir kalıptan geçen bir Afganlı Suriyeli hiçbirini ayırt etmeyen Türkiye içinde de mevcut. Yani insanlar bir konuda aynıdır yani.. Değiştirdiğini zannetmiyorum ben. Bilen zaten biliyor. Bilmeyen de öğrenme zahmetine katlanmıyor. Çünkü insanlar hep basit cevaplarla tatmin olan insanlardır.” (G-9-E-52-48)

Yukarıdaki ifade değerlendirildiğinde, ‘yabancı’ kavramını çeşitlendirmeden, tamamen aynı kalıba yerleştiren belirli kesim Almanların, farklı gruplar arasında ayrıma gitmediğinden ötürü Türklere yönelik bakış açılarındaki belirgin bir değişim olmayacağı söylenebilir.

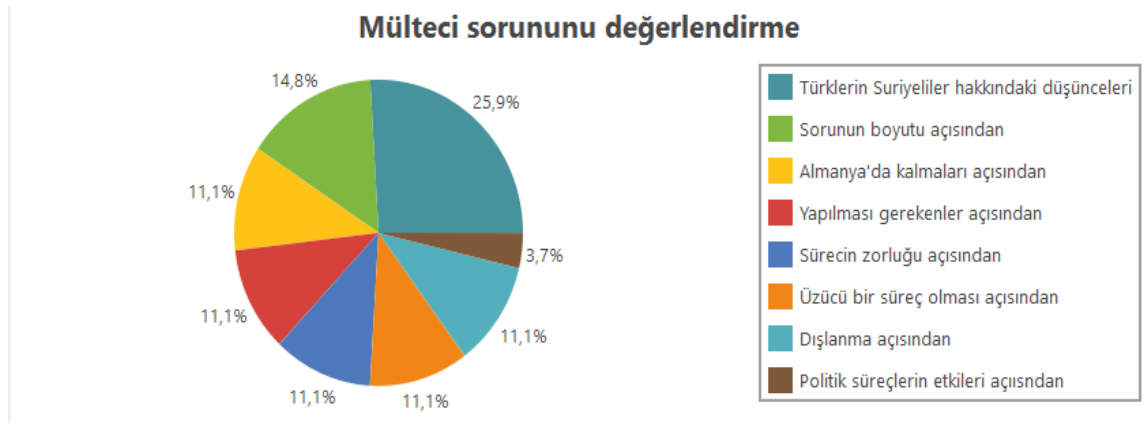
Türklerin diğer milletler ile veya onların dışında değerlendirilmesine ilişkin görüş bildiren aşağıdaki ifadede, insanların eğitim ve bilinç düzeyleri ile gündem hakkındaki güncel bilgilerinin bakış açıları üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

“Evet. Türklerin Araplardan farklı olduklarını zaten biliyorlar. Türklerin Müslümanlar içindeki tek demokratik sivil toplum olduklarını biliyorlar ama Türklerin bir de Müslüman geçmişi olduklarından dolayı ve Avrupa’da bilhassa Erdoğan üzerinden, cumhurbaşkanımız üzerinden yürütülen bir karalama kampanyası yapıldığını, algılama operasyonu yapıldığını, yani sanki Türkiye’de insanlar, dinciler, ellerinde silahlarla bir emir bekleyip sokaklara dökülecekmiş gibi bir algı yaratılıyor burada. Yani 20 yıldır bugün yarın insanlar, sanki kadınlar başörtüsüz sokağa çıkamayacakmış gibi bir algı yaratılıyor insanlarda. Ve insanlar buraya geldikleri zaman, bu Türkiye’ye gidenler mesela bana söyledikleri şu: ya Türkiye hiç öyle değilmiş, insanlar istediği gibi gezebiliyor. Yani Avrupalının basından duyduğu, Erdoğan düşmanlığını körükleyen bir algılamasından dolayı sanki Türkiye’nin İran olmuş gibi bir izlenim var. O yüzden

yani Türkiye'yle kafa yormayan sadece alışagelmış basından takip eden insan Türkiye'yle Suriye arasında bir fark göremez. Biraz entelektüel olan bir insan, biraz araştırmacı olan bir kişi zaten bunu biliyor. Bence Türklerin ve Suriyelilere bakış açısındaki- Türkler için tek negatif bakış açısı bizim de onlar gibi Müslüman olduğumuzu- bizi de onlar gibi bir kefeye koymaları. Ama bu toplumun hepsi için geçerli değil ama Müslümanlığın dışında değişik bir kültür, değişik bir demokrasi, değişik bir tarih bilincinde olan bir Türkiye olduğunu bilenler açısından da böyle bir sorun yok. Hani şu böyle, öyle demek biraz zor. Toplumun yapıyı- yüzdeye vuracak olursak bence %20 si hiç ayırt etmiyordur. %30- %40 ı tamamen ayırıyordur. Öbürleri ise rüzgar nereden esiyorsa oraya kapılıyordur büyük çoğunluk her zaman olduğu gibi. Manipülasyonlara açık büyük çoğunluk.” (G-9-E-52-48)

4.2.8. Suriyeli Mülteci Krizinin Değerlendirilmesine İlişkin Görüşler

Şekil 9: Mülteci sorununu değerlendirme

Bu tema altında Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin Almanya'daki Suriyeli mülteci sorununu nasıl değerlendirdiklerine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Bu bağlamda Türk göçmenlerin bu sorunu farklı açılardan değerlendirdikleri görülmüş ve aşağıda yorumlanmıştır.

2011 krizi sonrası yerinden olan milyonlarca Suriyelinin bir kısmı Almanya'ya iltica etmiş ve Almanya'da bir hayat kurmaya çalışmışlardır. Yakın zamanda bitmesi öngörülmeyen bu kriz, dünya gündeminin merkez konularından biri haline gelmiştir. Dolayısıyla Avrupa'da en çok mülteci kabul eden ülke konumunda olan Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin düşünceleri, kendi göçmenlik deneyimlerinin de etkisiyle önem kazanmaktadır.

Görüşmeler sırasında elde edilen veriler doğrultusunda, mülteci konusunun önem arz eden ve üzerine düşülmesi gereken bir konu olduğunu ancak mültecilere ilişkin çalışmalar yapılırken Almanya'nın kendi vatandaşları ve diğer göçmenlerin durumunu da göz önünde bulundurması gerektiğini belirten ifadelere ulaşılmıştır. Bu anlamda, Türkiye kökenli göçmenlerin, mülteci konusunun ehemmiyetinin farkında oldukları ancak bu problemin kendi yaşamlarında olumsuz durumlara yol açmasından da endişe duydukları yorumu yapılabilir.

“Uğraşılması lazım. İllaki. Ne bileyim hani onlara bir bütçe ayırmaları lazım. Ondan sonra ama bütçe ayırırken de şey diye düşünmeleri lazım yani bizleri de düşünmeleri lazım. Kolay değil. Yani her iki taraftan da kolay değil diye düşünüyorum.” (G-8-K-51-39)

Mülteci sorununu boyutu açısından değerlendiren görüşmeciler farklı bakış açıları sunmuşlardır. Kimisi sorunun ciddi boyutlarda olduğunu belirtirken, kimisi de büyük bir sorun haline getirilmemesi gerektiğine değinmiştir.

“Hu problem büyük. Tabi ki büyük. Hani kolay bir şey değil ya. Onlar buraya gelmiş. Hani her açıdan bir şeyden, -nasıl- sıfırdan başlayacaklar. Tabi ki kolay değil yani. Uyum sağlamak, dil öğrenmek, bir yerlere varabilmek.” (G-8-K-51-39)

“Ben kendi açımdan normal görüyorum. Savaşları var, yani memleketlerinde savaş yaşanıyor. Buraya gelmeleri doğal olarak normaldir yani veyahut da yani onlar da kismetin peşinde, nasibin peşinde. Avrupa sevdası varmış ki koşa koşa geldiler öyle diyeyim. O kadar yolu teptiler. Ona bakarsanız Türkiye’de 3,5 milyon değil mi?” (G-7-E-46-39)

Suriyeli mültecilerin problemlerle karşılaştıkları ancak içinde buldukları durum sebebiyle Almanya’ya göç etmelerinin normal karşılandığı söylenebilir.

“Aslında Almanya'nın mülteci sorunu yok diye ben düşünüyorum. Çünkü eğer gerçekten açık olsalar, Almanya açık olsa kesinlikle bir sorunu olduğunu düşünmüyorum. Almanya yeterli açık değil mültecileri alma konusunda. Kendini öyle gösteriyor ama içe kapalı, elinden gelen engelleri mültecilere sunuyorlar. Ben buna birebir şahidim. Çünkü bir şey, Behördeye gittiğin zaman, Türkçesi ne? Devlet dairesine gittiğin zaman belirli bir kâğıtların eksik. Eksik olduğu zaman o kâğıtları zaten hani ulaşman mümkün değil. Biliniyor hani ulaşamazsın. Suriye’de devlet yok hani, Değil mi? Onları bir sana taş olarak önüne koyuyorlar. Ondan sonra ne bileyim çalışamaz yasağı koyuyorlar. Ondan sonra Berlin dışına çıkamaz yasağı koyuyorlar ki mesela ailesi Hamburg’da, ailesinin yanına gidemiyor, yaşayamıyor orada. Devamlı olarak taş koyuyor Almanya. Ama devlet tarafından koyuyor. Ve yani aslında devlet tarafından istenmiyor ama mecbur kaldıkları için mültecileri aldılar. Ve elinden gelen de aslında her şeyi yapıyorlar ki zor, Almanya da yaşamak çok zor. Hani geriye gidebilirseniz nereye istiyorsanız gidin demeye. Benim gördüğüm gözlemlediğim bu.” (G-4-K-44-44)

Yukarıdaki ifadesinde Almanya’da büyük bir mülteci sorunu görmediğini belirten G-4, devlet tarafından sürecin zorlaştırıldığını ve asıl sorunun bu durum olduğunu belirtmektedir.

Göç etme, insan yaşamında zorlu ve travmalara yol açabilecek bir süreç olması sebebiyle önemli etkiler bırakmaktadır. Değişim kararının, insanlar tarafından hâlihazırda kolay alınan bir karar olmadığı göz önünde bulundurulursa, özellikle insanın kendi iradesi dışında, yani zorla yapmış olduğu yer değiştirme ve sonrasında maruz kalınan olumsuz koşullar ve zorluklar haksız ve üzücü bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuya ilişkin göçmen görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Onlara üzülüyorum. Yani yazık evlerinden yurtlarından olmuş insanlar, geliyorlar burada iklimi iklimine uymuyor. Ne kadar uyum sağlayabilir, biz bile sağlayamadık. Üzmekten başka bir şey yapamıyorum yani ne yapayım yapacak bir şey yok. Üzücü bir olay tabi nasıl değerlendireyim ben, üzücü bir olay. Keşke herkes evinde rahat rahat yaşasa ama hiç kimseyi hiçbir yerde rahat koymuyorlar yapacak bir şey yok yani elimizden bir şey gelmiyor. İnşallah uyum sağlar mutlu olur insanlar da.” (G-2-K-48-34)

“Valla ne diyelim, valla ben şimdi ne diyeyim buna şimdi. Üzülüyorum yani. Memleketinden ayrıldığı için üzülüyorum. Çünkü istediği zaman memleketine dönemeyecek. Çünkü iltica. Yani Türkçesi iltica. Almancası Asyl oluyor. Memleketine dönemeyecek üzülüyorum. Ama ben serbestim evelallah. Türk milleti serbest. İsteddiği zaman gidebilir, istediği zaman gelebilir. Ceketimiz sırtımızda. Buyur, allahısma marladık. Bitti. Ama onların o şeyi yok.” (G-5-E-78-49)

Bir diğer görüş ise politik süreçlerin mülteci sorununa etkisi açısından değerlendirilmiştir. Mülteci sorununa yol açan sebep olarak, Suriye’deki savaşı desteklediği düşünülen birtakım ülkelerin varlığı gösterilmiştir.

“Bence bu bir yani sorun olmaktan çıkmış artık bu bir, ne bileyim bir hayat tarzı gibi bir şey, yani Suriye’deki savaşı destekleyen ülkeler sonuçta batı olsun, Amerikası olsun Rusu. Hepsi orada ülkeyi mahveden kendileri bunun da ceremesini çecekler biraz ne diyim yani yazık yani yazık oldu yani ülkeye. Para uğruna dünyada her zaman böyle halklar her zaman böyle eziliyor olan küçük insanlara oluyor yöneticilere hiç bir şey olduğu yok yapanlar da çocuk gibi hep erkekler ne diyeyim artık.” (G-2-K-48-34)

Görüşme sürecinde mültecilere yönelik uygulamaların, söylemlerden veya gerçekte yapılması gerektiğinden farklı olduğuna çoğu noktada değinen G-1, aşağıdaki ifadesinde de aynı konu üzerine şunları söylemiştir.

“İşte hep yardım ediyorlar. Flüchtlinge(mülteci)lerin hepsi dört dörtlük bakılıyor. Değil mi? Öyle görünüyor. Hepsi her yere yerleştirildi, hepsinin çocuklarına sahip çıkıldı işte hayatları.. Öyle değil ama. Buraya gelen bir arkadaş var hatta o da

belki gelmiştir bugün bilemiyorum. Üç tane çocuğu var, bir odalı evin içinde. Ama niye o insan beş kişi şu odanın içinde olduğumuzu düşünsene. Niye ama? Orada onun 4 odalı evi vardı. Ve kendi eviydi. Bu aradaki şeyi anlatabiliyor muyum? (...)Bence kısıtlandıklarını çok düşünüyorum. Ve bunun git gide de artacağını da düşünüyorum ben. Eskiye göre şimdi daha da artıyor. Çünkü bunun biraz böyle Flüchtlingelerin(mültecilerin) çok gelmesinin şeyi de olmuş olabilir işte.” (G-1-K-36-18)

Mültecilerin dışlanması açısından yapılan bir yorum da aşağıdaki gibidir.

“Bütün dünya, hani o ülke ona atıyor, o ülke ona atıyor. Hani böyle tövbe haşa hani böyle köpek yavrusu gibi hani ne, nereye gideceklerini bilemedi insanlar.”(G-1-K-36-18)

Özellikle Avrupa Birliği ülkelerinin mültecileri kabul ederken sergilediği çekimser tutum, mültecilerin istenmemesi şeklinde yorumlanarak, bu durumun mülteci sorununun Avrupa’daki boyutuna ilişkin fikir sunduğu söylenebilir.

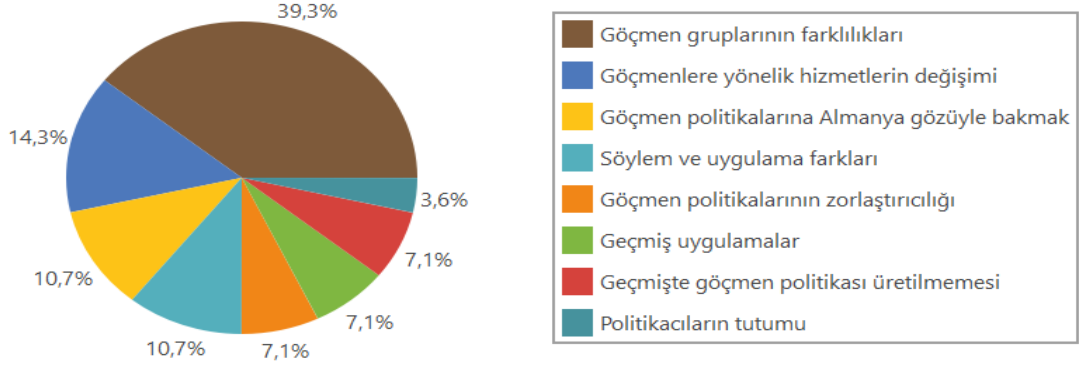
“Sanki benim ilk geldiğim zamanlarda bundan bir 20 sene öncesi falan, bu kadar dışlanma yoktu diye düşünüyorum. Sanki böyle gitgide azalacağı yerde tam tersine çoğaldığını düşünüyorum ablacığım. Bu dışlanma problemini nasıl aşacaklar bilmiyorum. Ha ama dilde, kâğıtlarda, broşürlerde, kitaplarda bu yazmaz. Asla hiçbir yerde göremezsin. (...)“Dışlandıklarını çok düşünüyorum ablacığım, bu bir gerçek. Sen bir sıra beklerken bir yerde, bir doktorda, bir markette en küçük sesini çıkartamazsın. Bir Flüchtlingeler(mülteciler) orada bir-bir şey söylesin bütün hepsi şey olur. Almanların hepsi kümeleşirler. Hep böyle alttan almak zorundasın. Ama neden? Ben kendi ülkemde olsam, ben Konya’ya, İstanbul’a gittiğim zaman her şeyimi söyleyebiliyorum. Ama burada, bir de dediğim gibi peşinde 5-6 tane, genelde onların çok bebekleri oluyor, 5-6 tane çocukla bir kadın, bir yerde bir, çok bekleysin veyahut da yanlış bir şey yaparsın, oo kıyamet kopar orada.” (G-1-K-36-18)

Yine aynı göçmenin ifadeleri değerlendirildiğinde, özellikle ‘dışlanma’ söz konusu olduğunda yabancıların buna direk maruz kaldığı, son dönem mülteci krizi sonrası bu durumda artış gözleendiği ve her ne kadar mültecileri kabul eden politikalar uygulanmaya çalışılsa da gerçek hayatta durumun tam tersini yansıttığı söylenebilir.

4.2.9. Göçmen Politikasının Değerlendirilmesine İlişkin Görüşler

Şekil 10: Göçmen politikalarını değerlendirme

Göçmen politikalarını değerlendirme

Bu temada Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin Almanya’nın geçmişteki ve günümüzdeki göçmen politikalarını kendi göçmenlik süreçlerini de düşünerek nasıl değerlendirdikleri incelenmiştir. Devletler, farklı dönemlerde göçmenlere yönelik çeşitli politikalar uygulamışlardır. Bu politikalar göçmen grupların ihtiyaçlarına göre şekillendiği gibi aynı zamanda devletlerin karar mekanizmaları çerçevesinde oluşturulmuştur. Bir göçmen gruptan beklentiler ve grubun özellikleri de bu politikaların oluşturulmasında etkilidir.

Göçmen politikalarını geçmiş ve günümüz şartlarında değerlendiren göçmenler şu yorumları yapmışlardır:

G-5, değerlendirmesini yaparken politikacı tutumlarına değinmiş, göçmenlerin kendi içinde veya yerel halkla doğan problemlerini bu tutumlara bağlamıştır.

“Ya şimdi eski politikacı şimdi burada rahmetlik oldu bak. Yeri gelirse deriz ki Hristiyan deriz değil mi? Burada Biz geldiğimiz zaman Willy Brandt vardı. Almanya’yı yöneten başbakan. Bu adam dini ne olursa olsun Almansın, sen Türk’sün, sen Arap’sın sen bilmem nesin demezdi. Bizi böyle birbirimize takan politikacılar oliyi. İnsanlarla bir sorunumuz yok bizim. Hiç benim olsun, Suriyelinin olsun. Hiçbir kimsenin birbiriyle sorunu yok. Politikacılar yapıy bunu. Almanı kalkiy yabancıya karşı şey ediyi, kıskırtiyi. Yani parti içinde-içinde, kıskırtan şeyler var, partiler var biliyor musun yani.. “ (G-5-E-78-49)

Göçmenler geçmişte yeterli göçmen politikası üretilmemesine ilişkin yorumlarda bulunmuşlardır. Misafir işçi olarak Almanya’ya göç eden Türklerin kısa süre çalıştıktan sonra geri döneceklerinin düşünülmesinin, bu politikaların yapılması ve uygulanması konusunda adım atılmamasına sebep olduğu söylenebilir.

“İşte fark bu. Bize göre bir siyaset üretilmedi çünkü biz gidiciydik. Kalıcı olduktan sonra da zaten, anlaşıldıktan sonra, çalışan değil insan geldiğimizi anladıktan sonra onlar, geriye gitmedikten sonra artık yani bize sonradan bir plan uygulamaya kalktı. Ama biz bu arada kendi paralel toplumumuzu oluşturduk. Bu Kreuzberglerde, Neuköllnlerde, Weddinglerdeki kendi içimizde yaşadığımız, kendi marketlerimizden, kendi televizyonlarımızdan, radyolarımızdan faydalanmaya başlamıştık. Ve şimdi ise bizi bu kendi toplumuna entegreyi nasıl ederler diye zorlanıyorlar. Yıllarca göz ardı ettikleri bir problemi yaşıyorlar. Suriyelilerde olsun, Afganlarda olsun, Afrikalılarda olsun bu problemleri yaşamamak için baştan onların dil bilmeleri gerektiğini, toplumun şartı olduğunu, onlara daha bir katılımcı yaptırım zorluyorlar. Bizde onu yapmadılar çünkü kalacağımızı hiç düşünmediler.” (G-9-E-52-48)

Göçmen politikalarının zaman içerisindeki değişimine bakıldığında, olumsuz anlamda göçmenlerin şu an daha zor koşullarda kabul edildikleri, göçmen politikalarının uygulanışında devletin motive olmuş bir tutum sergilemediği söylenebilir. Bu görüşe ilişkin ifadeler aşağıdaki gibidir.

“İsteksizlik var. Şimdi eskiden kendi istekleri doğrultusunda göçmenler geldi. Ama bugünkü göçmenler, isteksizlik var. Çünkü çıkarılan bütün kanunlar şu andaki gelen göçmenlerle ilgili çıkarılan kanunlar hiç istekli görünmüyor. O zamanlar(Türkiye’den misafir işçi kabul edilen dönemler) daha kolaydı(Almanya’ya gelmekten bahsediyor), o zamanlar Almanya’nın işçiyeye ihtiyacı vardı ve de belliydi, nereden alacakları belliydi. İstek de vardı. Ama şimdiki durum daha farklı. Şimdi elinden gelse kovma peşinde. Tabi o biraz zor. (gülerek)(...) Kısıtlayıcı hale geldi, evet yani o konuyla ilgili burada verecek olduğum bir yorum bu kadar yani.” (G-7-E-46-39)

Aynı görüşmeci politikaların olumlu anlamda değişmesine ise şu şekilde yorum yapmış, günümüz koşullarındaki uygulamaların mülteciler açısından daha kolay süreçler çerçevesinde oluştuğunu belirtmiştir.

“Tabi şimdi daha iyi.(...)O günkü göçmenlerin yaşadığı sıkıntıları bugünkü göçmenler yaşamıyor. O gün şartlar daha farklıydı, daha zordu. Ama bugünkü şartlar daha farklı, daha kolay. Neden? Çünkü gelen göçmenin burada Almanca bilip, yani Dolmetscher diyoruz, Dolmetscherliğini(tercümanlık) yapan kişiler var. Ama o zamanki şartlar daha zordu. Dolmetscher bulmak bile zordu yani. Onun için onların kolay, tabi avantajları var o konuyla ilgili.” (G-7-E-46-39)

“Evet. Mesela en ufak örnek burası mesela (görüşmenin yürütüldüğü aile merkezinden bahsediyor) benim zamanımda yoktu. Benim çocuklarımda zamanında yoktu. (...)Bu bir avantaj. Benim çocuklarımda zamanında gerçekten böyle bir devletin açtığı evler falan yoktu. Olsa ne kadar güzel ki burası gerçekten çok amaçlı bir yer. Hem aile yönünden, hem çocuklar yönünden. Yani gerçekten Alman devleti buna yönelik çok şeyler yapıyor yani.” (G-8-K-51-39)

Mesleki eğitim sunulup sunulmamasıyla ilgili G-5’in yorumu aşağıdaki şekildedir;

“Yeterli değildi ama vardı. Bizleri şey, iş kursuna saldılar. İnkâr edemem. Zanaata yani. Bir zanaata, bir okula, bir şeye. Ama biz yalan söylemeyelim, kırsaldan geldiğimiz için çalışsak, para kazanak, çabuklamadan memleketimize dönek. Yani biz böyle düşündük. Ama ki bu memlekete geldim. Bir alman kursuna gitmedim, bir de şoförlük kursuna gitmedim. Bu ikiyi yapmadım. Bu ikiyi yapmam lazımmış. Bunda hata yaptım. Bu kursların hepsi vardı ama yeterli değildi.” (G-5-E-78-49)

Geçmiş uygulamalara bakıldığında, günümüz kadar fazla olmasa da göçmenlere yönelik imkanlar sunulduğu ancak bu imkanların iyi değerlendirildiği takdirde faydalı olacağı söylenebilir.

“Şöyle bir şey. Benim geldiğim zamanlar böyle Almanca kursları var mıydı? Vardı. Okullarda dediğim gibi Türk hazırlık sınıfları Almanca öğrenebilmemiz için vardı. Ondan sonra mesela fabrikalara da geliyor, yani duyduğum kadarıyla fabrikalarda da Almanca kursları oluyormuş yabancılara yönelik. Yani bilmiyorum yani Alman devleti yine de bütün her şeye rağmen başarabiliyor, şey yapabiliyor. Yani imkânlar sunuyor. Hani güzel değerlendirdikten sonra. Ama karşı tarafta bunu dediğim gibi az önce, değerlendirmesi lazım. Çaba göstermesi lazım. Yoksa yapıyor yani.” (G-8-K-51-39)

“Ama bunları değerlendirmek lazım. Evet. Gelişti yani. Hiç kimse diyemez ya işte o yoktu. İş tamam iş yönünden tamam herkes okuduğu branşın, okuduğu mesleğin karşılığını birebir alamıyor ama yine de iş var yani çalışana veyahut da dediğim gibi Almanca öğrenmek isteyene. Eğer gerçekten burada kalacağım, ondan sonra ben burada yaşayacağım, ben bu ülkeye adapte olacağım dersen imkânlar çok. Değerlendirmek lazım.” (G-8-K-51-39)

Göçmen politikalarının zorlaştırıcılığına ilişkin aşağıdaki ifade ise bunun nasıl gerçekleştiğine dair fikir sunmaktadır.

“Göçmen politikasında çok açık noktalar var diye düşünüyorum ben. Çok eksik düşünülen noktalar var. Geçmişten hiçbir ders almamışlar diye düşünüyorum ne yazık ki. Aynı sistemi göçmenlere de uygulamaya çalışıyorlar. Veyahut da daha farklı, daha çok zorlaştırıyorlar. Mesela oturum. Oturum hakkı, çalışmama kararı, üç ay üç ay oturum. Hani o politika olarak orada sorunlar olduğunu gösterir.(...)Ne yazık ki gerçekten de çok fazla ders alınmadı veyahut da alınmak istenmiyor. Hani istenmiyor, öğrenmek istenmiyor çünkü belirli bir taşları önlerine koyuyorlar ki hani kalıcı olmasınlar diye. Ben onu görüyorum. Ve gerçekten de bunu görüyorum. Yani sırf ben görmüyorum, çevremdekiler de bunu gözlemliyor.”(G-4-K-44-44)

Yukarıdaki ifade incelendiğinde, Alman devletinin göç-göçmen politikalarının yeterli imkânı veya kolaylaştırıcılığı sunmaması açısından yeterli olmadığı söylenebilir. Büyük orandaki Türk nüfusa ilişkin politikalar üretilmemesi ve bu durumdan ders alınmadığının düşünülmesi, Almanya'nın mülteciler açısından kalıcı olmalarına ilişkin olumsuz tutuma sahip olduğu, bu ifadeden çıkarılabilecek başka bir sonuçtur.

BÖLÜM 5: SONUÇ VE ÖNERİLER

Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin iç savaş krizi sonrası Almanya’ya göç etmiş olan Suriyeli mültecilere yönelik bakış açıları ve görüşlerine ulaşmak amacıyla Berlin’de yürütülen araştırmanın bu bölümünde araştırmadan elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlar ışığında oluşturulan önerilere yer verilmiştir.

5.1. NİCEL BULGULARA İLİŞKİN SONUÇLAR

5.1.1. Suriyeli mültecilere bakış açısı ölçeği çalışmasına katılan Türkiye kökenli göçmenlerin Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan ve Berlin’de ikamet eden Türkiye kökenli göçmenlerin sosyodemografik özelliklerine bakıldığında, 129 katılımcıdan %53.48’i kadın, %46.52’si erkek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların yaş aralıkları incelendiğinde, %15,51’i 25-35 yaş arasında, %27,13’ü 36-45 yaş arasında , %34,11’i 46-55 yaş arasında ve %23.25’i 56 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların medeni durumları incelendiğinde, %13,95’inin bekar, %79,07’sinin evli, %6,20’sinin ise eşinden ayrılmış olduğu veya eşinin vefat etmiş olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların eğitim düzeylerine bakıldığında, %28,68’inin düşük eğitim düzeyine, %42,64’ünün orta eğitim düzeyine ve %27,91’inin yüksek eğitim düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Eğitim düzeyleri sınıflandırılırken ilkokul ve ortaokul olarak verilen cevaplar düşük eğitim düzeyi, lise ve ön lisans olarak verilen cevaplar orta eğitim düzeyi, lisans ve lisansüstü olarak verilen cevaplar ise yüksek eğitim düzeyi olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların doğum yerlerine bakıldığında, katılımcıların %77,52’sinin doğum yeri Türkiye iken, %22,48’inin doğum yerinin Almanya olduğu görülmektedir.

Katılımcıların Almanya’da yaşadıkları süreler incelendiğinde, %6,20’si 5-10 yıl arası, %5,43’ü 11-15 yıl arası, %7,75’i 16-20 yıl arası ve %80,62’sinin ise 21 yıl ve üzeri süredir Almanya’da yaşadıklarını belirlenmiştir.

Katılımcıların eğitimlerini aldıkları yer bilgisi incelendiğinde, %36,43’ünün Almanya’da, %38,76’sının Türkiye’de ve %24,03’ünün ise hem Türkiye hem de yurtdışında eğitim aldığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların Almanya’daki vatandaşlık durumlarına bakıldığında, %53,49’unun Türk vatandaşı, %24,81’inin Alman vatandaşı ve %21,71’inin ise çifte vatandaş olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların Almanya’da bulunma nedenleri incelendiğinde, %2,33’ünün eğitim, %25,58’inin iş, %25,58’inin eş durumu, %7,75’inin Alman vatandaşı olma, %19,38’inin Almanya’da doğma, %14,73’ünün aile birleşimi, %3,88’inin ise diğer sebeplerle Almanya’da bulduklarını belirlenmiştir.

5.1.2. Suriyeli mültecilere bakış açısı ölçeği çalışmasına katılan Türkiye kökenli göçmenlerin Dil Yeterliliklerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan katılımcıların günlük hayatta ağırlıklı olarak kullandıkları dile ilişkin veriler incelendiğinde, %58,14’ünün Türkçeyi, %8,53’ünün Almancayı, %33,33’ünün ise her iki dili de birbirine eş düzeyde kullanmakta oldukları saptanmıştır.

Katılımcıların aile ve akrabalarıyla ağırlıklı olarak iletişim kurdukları dile ilişkin verilere bakıldığında, %75,19’unun Türkçeyi, %2,33’ünün Almancayı ve %22,48’inin her iki dili birbirine eş düzeyde kullanmakta olduklarını belirlenmiştir.

Katılımcıların yazışma dilinde ağırlıklı olarak kullandıkları dile ilişkin veriler incelendiğinde, %45,74’ünün yazışma dilinde ağırlıklı olarak Türkçeyi, %20,16’sının Almancayı ve %31,78’inin her iki dili birbirine eş düzeyde kullanmakta oldukları tespit edilmiştir.

5.1.4. Bazı Demografik Değişkenlerle Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Arasındaki İlişkiye Dair Sonuçlar

Almanya’da ikamet eden Türkiye kökenli göçmenlerin demografik özellikleri ve Suriyeli mültecilere bakış açıları arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. ($p>0.05$)

5.1.5. Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeği Maddeleri ve Cinsiyet ve Eğitim Düzeyi Değişkenleri Arasındaki İlişkiye Dair Sonuçlar

Almanya’da ikamet eden Türkiye kökenli göçmenlerin cinsiyet değişkeni ve Suriyeli mültecilere bakış açısı ölçeği maddeleri arasında anlamlı fark bulunamamıştır. ($p>0.05$)

Almanya’da ikamet eden Türkiye kökenli göçmenlerin eğitim düzeyi değişkeni ve Suriyeli mültecilere bakış açısı ölçeğine ait 6, 8 ve 21. maddeleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. ($p<0.05$)

Madde 6(Suriyeli bir mülteci ile arkadaş olmaktan kaçınırım) ‘ya göre, düşük ve orta eğitim düzeyi arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Ortalama puanlar incelendiğinde düşük eğitim düzeyine sahip kişilerin(2.594) orta eğitim düzeyine sahip kişilere(1.781) göre daha olumsuz yanıtlar verdikleri görülmektedir.

Madde 9(Suriyeli mültecilerin suç oranını artırdıklarını düşünüyorum)’a bakıldığında orta ve yüksek eğitim düzeyine sahip kişiler arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Ortalama puanlar dikkate alındığında, yüksek eğitim düzeyine sahip kişilerin(2.611) orta eğitim düzeyine sahip kişilere(3.400) göre daha olumlu yanıtlar verdikleri görülmektedir.

Son olarak madde 21(Suriyeli mülteciler Alman vatandaşlarıyla aynı sağlık hizmetlerinden faydalanmalıdırlar) incelendiğinde, orta ve yüksek eğitim düzeyine sahip kişiler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Ortalama puanlara incelendiğinde orta eğitim düzeyine sahip kişilerin(2.290) yüksek eğitim düzeyinden kişilere(1.444) göre daha olumsuz düşündükleri tespit edilmiştir.

5.2. NİTEL BULGULARA İLİŞKİN SONUÇLAR

5.2.1. Nitel Çalışmaya Katılan Görüşmecilerin Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Sonuçlar

Araştırma kapsamında nitel çalışmaya katılan 9 görüşmeciden 6'sı kadın, 3'ü ise erkektir.

Görüşmecilerin yaşlarına bakıldığında sırasıyla 36, 48, 68, 44, 78, 70, 46, 51 ve 52'dir.

Görüşmecilerin Almanya'da yaşadıkları süreler incelendiğinde sırasıyla 18, 34, 44, 44, 49, 48, 39, 39 ve 48 yıl şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

Görüşmecilerin Almanya'ya gelme sebepleri incelendiğinde, görüşmecilerden 3'ünün evlilik, 2'sinin iş, 3'ünün aile birleşimi sebebiyle Almanya'da bulunduğu, görüşmecilerden 1'inin ise doğum yeri olması sebebiyle Almanya'da bulunduğu saptanmıştır.

Görüşmecilerin eğitim durumları incelendiğinde ise, görüşmecilerden 1'inin üniversite mezunu, 4'ünün lise mezunu, 2'sinin ortaokul mezunu, 1'inin ilkokul mezunu olduğu ve 1'inin formel eğitim almadığı ancak okur-yazar olduğu belirlenmiştir.

5.2.2. Görüşmecilerin Yarı Yapılandırılmış Mülakat Sorularına Verdikleri Yanıtlara İlişkin Sonuçlar

Görüşmecilere nitel çalışma aşamasında yarı-yapılandırılmış mülakat formunda yer alan 9 soru yöneltilmiştir. Görüşmecilerin verdikleri yanıtlara ilişkin sonuçlar aşağıda belirtilmiştir.

5.2.2.1. Almanya'da ikamet eden Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli Mültecilerin Almanya'da yaşadığını düşündüğü problemlere yönelik görüşlerine ilişkin sonuçlar

Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli mültecilerin Almanya'da yaşadığını düşündükleri sorunlar açısından verdikleri yanıtlar incelendiğinde, farklı kaynaklardan bilgi edinmeleri dışında kendi tecrübelerinin de etkisiyle cevap verdikleri, görüşmeler sırasında kendi deneyimlerinden de örnekler vererek yaşanmış problemlere değindikleri görülmüştür

Görüşmecilerin en çok değindiği problemlerin dışlanma, uyum, barınma ve dil problemi olduğu belirlenmiştir.

5.2.2.2. Almanya’da ikamet eden Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli Mültecilerin Yaşadığı Problemler ve Kendi Deneyimlerinin Benzer ve Farklı Yanlarına yönelik görüşlerine ilişkin sonuçlar

Göçmenlerin yaşanan problemler bağlamında Suriyeli mültecilerle benzer ve farklı yönlerini belirttikleri yanıtlarında, kendileri ve diğer grubun göç koşullarını, Almanya’daki statülerini ve Almanya deneyimlerini göz önünde bulundurarak yorumladıkları görülmüştür.

Benzer olduğunu düşündükleri problemlerin başında dışlanma problemi, dil problemi ve uyum problemi geldiği görülürken, farklı olduğunu düşündükleri problemlerin başında eğitim ve dil kursu imkanlarında farklılık, iş bulma konusunda farklılık, oturma konusunda farklılıklara değindikleri görülmüştür.

5.2.2.3. Almanya’da Yaşayan Türkiye Kökenli Göçmenlerin Suriyeli Mültecilerin Uyum Sorununa Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Görüşmecilerin Suriyeli Mültecilerin yaşadığı uyum sorununa ilişkin görüşlerine bakıldığında, sosyal yapıya adaptasyon konusunda, dil öğrenme konusunda, iş bulma konularında sorun yaşadıkları belirlenmiştir.

5.2.2.4. Almanya’da Yaşayan Türkiye Kökenli Göçmenlerin Suriyeli Mültecilerin Uyum Sorununun Çözümüne Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Suriyeli mültecilerin uyumu çerçevesinde yapılması gereken çalışmalara ilişkin görüşler incelendiğinde, mültecilerin uyum gösterme konusunda çaba göstermesi gerektiği, iş gücüne katılımlarının sağlanması gerektiği, eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yürütülmesi gerektiği saptanmıştır.

5.2.2.5. Almanya’da Yaşayan Türkiye Kökenli Göçmenlerin Suriyeli Mültecilerin Savaş Bitse Dahi Dönmeyi Tercih Etmemelerine Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli mültecilerin ülkelerindeki karışıklık bitse dahi dönmeyip Almanya’da kalıcı olmalarına ilişkin görüşlerine bakıldığında, kalıcı olmalarını büyük oranla sorun olarak değerlendirmedikleri, kendilerinin de Almanya’ya

giderek orada yaşamların sürdürdükleri ancak geri döneleceğini düşünmedikleri saptanmıştır.

Sonuçlar incelendiğinde çalışmak için gelen ve özellikle 1.kuşak göçmenlerin mültecilerin gitmesini daha doğru bulduğu görülmüştür.

5.2.2.6. Suriyeli Mültecilerin Gelmesiyle Almanların Türklere Yönelik Bakış Açılarındaki Değişikliğe İlişkin Sonuçlar

Uzun yıllardır Almanya’da bulunan Türkiye kökenli göçmenlerin, yoğun mülteci akını sonrası Alman toplumu tarafından algılanış biçimlerinde değişiklik olup olmadığına dair belirttikleri görüşlerinde, eğitilmiş ve farklılıkların farkında olan kişiler tarafından eskiye oranla ayrı bir tutum algılanmadığı, bazı kesimlerce zaten hiç ayrıma gidilmeyerek ‘yabancı’ kimliği altında herkesin aynı görüldüğü ve son olarak da Türkiye kökenli göçmenlerin Suriyeli mültecilere nazaran daha uyumlu olduklarının farkına varıldığı saptanmıştır.

5.2.2.7. Almanya’da Yaşayan Türkiye Kökenli Göçmenlerin Suriyeli Mülteci Sorununa Yönelik Değerlendirmelerine İlişkin Sonuçlar

Mülteci sorununu değerlendirmelerine ilişkin görüşler incelendiğinde, bazı görüşlerin sorunun boyutu açısından önem arz eden bir sorun olduğunu belirttiği görülmektedir. Bazı görüşler ise 82 milyon nüfuslu Almanya’nın görece çok daha az sayıda olan mülteciler bağlamında bir problem yaşamayacağı aksine işgücü açısından fayda göreceği belirlenmiştir.

Ayrıca mülteci sorununu değerlendirirken Türkiye kökenli göçmenlerin bir kısmının olaya insani açıdan baktığı, insan hakları bağlamında değerlendirildiğinde sürecin haksızlıklarla dolu olduğunu düşündükleri, ancak bir kısmının ise mültecilerin toplumda ciddi uyuşmazlıklara yol açacağından endişe duyduğu görülmüştür.

5.2.2.8. Almanya’da Yaşayan Türkiye Kökenli Göçmenlerin Almanya’daki Göçmen Politikalarına Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Türkiye kökenli göçmenlerin göçmen politikalarına yönelik görüşleri değerlendirildiğinde, eskiye nazaran uyuma önem veren politikaların varlığına dikkat çekilirken, yeni gelenleri daha da zorlayan, sıkı önlemler olduğu vurgulanmıştır.

Ayrıca özellikle eğitim ve dil öğretimi konusunda daha umut verici uygulamalara yer verildiği, geçmişte çalışma süresinin ardından geri dönecekleri düşünülen Türkiye kökenli göçmenler için yeterli politika uygulanmamasının ve bu durumun büyük problemlere yol açmış olmasının, günümüzdeki mülteciler çerçevesinde önemsenmesi ve bu doğrultuda önlemler alındığı belirlenmiştir.

5.3. ÖNERİLER

Araştırma sonuçları doğrultusunda sunulacak olan önerilerin mültecilerin yaşadıkları problemler, bu problemlerin ortadan kaldırılması adına yapılacak uygulamalar ve mültecilere yönelik olumsuz algıyla mücadele etmek adına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Önerilerimiz şu şekildedir:

- Mültecilere yönelik olumsuz bakış açısının değiştirilmesine yönelik, dışlanma ile mücadele etmek adına yerel halk ve diğer göçmen grupları kapsayan eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yürütülmelidir.
- Mültecilerin yaşadıkları problemlerin saptanması, çözüm üretilecek alanların belirlenmesi açısından önemli olduğundan bu problemlerin neler olduğuna ilişkin geniş kapsamlı araştırmalar yürütülmelidir.
- Mültecilerin dil ve eğitim fırsatlarından yararlanmaları sağlanmalıdır.
- Mültecilerin yaşadıkları barınma sorununa karşılık barınma koşulları iyileştirilmelidir.
- Mültecilerin uyum konusunda yaşadıkları problem ile başa çıkılması adına kendi çabalarını sürece dahil ederek süreci kolaylaştırmak adına motive edilmelidirler.
- Mültecilerin uyum anlamında yaşadıkları problemlerin neler olduğu belirlendikten sonra, bu problemleri ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar olarak iş gücüne katılımları sağlanmalıdır.

- Mültecilerin eğitimi konusunda çalışmalar yürütülmeli, göç süreci sonrası dahil oldukları toplum ve o topluma dair unsurlar hakkında bilinçlenmeleri sağlanmalıdır.
- Mültecilere sorununa yönelik korkuyu ve ayrımcılığı besleyen algıyla mücadele etmek adına medyanın çizdiği olumsuz algı değiştirilmeli, medyanın bu anlamda sorumluluk gösterir bir rol üstlenmesi sağlanmalıdır.
- Mültecilerin iş gücü ihtiyacını karşılayarak ekonomik anlamda sağlaması öngörülen avantajlı yanları değerlendirilerek hem mültecilerin uyumuna katkı sağlanmalı, hem göç alan ülkenin ekonomik kalkınması için adımlar atılmalı ve de bu kalkınmanın pozitif etkileriyle mültecilere yönelik negatif tutum aşılmalıdır.
- Göç politikaları mültecilerin uyumu, sosyal hakları, statüleri ve insan hakları kapsamında değerlendirilmeli ve politika açıkları üzerine uzun yıllardır Almanya'da yaşayan göçmenlerin deneyimlerinden edinilen tecrübe, yeni göç edenlerin muhtemel problemlerinin çözümüne zemin oluşturacağından, göçmen görüşlerini dikkate alan çalışmalara ağırlık verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. (2002). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Akın, Ş. (2017). The Effects of the Syrian Crisis on German Politics. *Turkish Journal of Middle Eastern Studies, Special Issue*, 81-103.
- Akıncı, B., Nergiz, A., & Gedik, E. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58-83.
- Aktaş, V., Kındap Tepe, Y., & Persson, R. S. (2018). Investigating Turkish university students' attitudes towards refugees in a time of Civil War in neighboring Syria. *Current Psychology*.
- Almontaser, E., & Baumann, S. L. (2017). The Syrian Refugee Crisis: What Nurses Need to Know. *Nursing Science Quarterly*, 30(2), 168-173.
- Ankaralı, H., Pasin, Ö., Karacan, B., Tokar, M., Künüroğlu, M., Çaça, M., . . . Şahinöz, N. B. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılara Bakış Açısı. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(3), 122-132.
- Arslan, İ., Bozgeyik, Y., & Alancıoğlu, E. (2016). Göçün Ekonomik Ve Toplumsal Yansımaları: Gaziantep'teki Suriyeli Göçmenler Örneği. *İlahiyat Akademisi Dergisi*, 3(4), 129-148.
- Arslanoğlu, İ. (2016). *Bilimsel Yöntem ve Araştırma Teknikleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Aziz, A. (2013). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri* (7. b.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bagdoshvili, S. (2010). *Turkish Migrants in Germany*. Master's Thesis. Institute for European Studies, Tbilisi.
- Berry, J. W. (1997). Lead Article: Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46(1), 5-68.

- Bohon, S. A., & Conley, M. (2015). *Immigration and Population*. Cambridge: Polity Press.
- Bretell, C. B., & Hollifield, J. F. (2015). *Migration Theory Talking Across Disciplines* (3. ed.). Oxon: Routledge.
- Carlier, M. (2016). Explaining Differences in the Canadian and American Response to the Syrian Refugee Crisis. *Virginia Policy Review*, 9(2), 56-82.
- Castles, S., Haas, H. D., & Miller, M. J. (2014). *The Age of Migration International Population Movements in the Modern World*. London: Palgrave MacMillan.
- Crawley, H. (2009). *Understanding and Changing Public Attitudes: A Review of Existing Evidence From Public Information and Communication Campaigns*. Swansea: Centre for Migration Policy Research Swansea University.
- Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches* (4. b.). California: Sage Publications.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. (S. B. Demir, Çev.) Ankara: Eğiten Kitap.
- Crisp, R. J., & Turner, R. N. (2011). Cognitive Adaptation to the Experience of Social and Cultural Diversity. *Psychological Bulletin*, 137(2), 242-266.
- Dedeoğlu, S. (2011). Türkiye'de Göçmenlerin Sosyal Dışlanması: İstanbul Hazır-Giyim Sanayinde Çalışan Azerbaycanla Göçmen Kadınlar Örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(1), 27-48.
- Durmuş, E. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Esen, E., & Yazıcı, Z. (2011). *Onlar Bizim Hemşehrimiz: Uluslararası Göç ve Hizmetlerin Kültürlerarası Açılımı*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gözübüyük Tamer, M. (2016). Trabzon Kamuoyunun Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilere Bakış Açısı. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 180-211.

- Grigorenko, E. L., & Takanishi, R. (2010). *Immigration, Diversity and Education*. New York: Taylor and Francis.
- Grüne, A.-J. F. (2017). *To What Extend Does The New Economics of Labour Migration Theory(NELM) Explain Refugee Remittances? A Case Study of the Cause of Migration and Remittances Sent by Somalis in Finland*. Master's Thesis. University of Helsinki, Helsinki.
- Güllüpnar, F. (2012). Göç Olgusunun Ekonomi-Politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 53-85.
- Güllüpnar, F. (2017). Suriyelilerin Eğitimine Suriyelilerin Gözünden Bakmak: Eskişehir’de Suriyelilerin Toplumla Bütünleşme Perspektifleri Üzerine Değerlendirmeler. A. Tilbe, S. Bosnalı, & Y. Topaloğlu içinde, *Göç Konferansı 2017 Seçilmiş Bildiriler* (s. 153-162). London: Transnational Press London.
- Haas, H. D. (2010). Migration and Development: A Theoretical Perspective. *International Migration Review*, 44(1), 227-264.
- Heyns, P. (2011). *The Dispersal and Social Exclusion of Asylum Seekers: Between Liminality and Belonging*. Bristol: The Policy Press.
- Hunter, N. (2011). *Immigration: Hot Topics*. London: Capstone Global Library Limited.
- International Organization for Migration. (2018). *World Migration Report 2018*. Geneva: The UN Migration Agency.
- IOM. (2011). *Glossary on Migration* (2. b.). (R. Perruchoud, & J. Redpath-Cross, Dü) Geneva: International Organization for Migration.
- Kabaklı Çimen, L., & Ersoy Quadir, S. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutumlarının Sivil Katılımları Bağlamında İncelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 1251-1273.
- Kalaycı, A. R. (Dü.). (2007). *Almanya’da Yaşayan Türklerin Aile Yapısı ve Sorunları Araştırması*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.

- Kaya, M. (2018). Avrupa'da İslamofobi ve Türkofobi: Gümölcine'de Yenicemahalle Camii'nin Kundaklanması Örneği. *Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür-Sanat-Mimarlık Dergisi*, 1(2), 131-149.
- Keleş, S. Ç., Aral, T., Yıldırım, M., Kurtoğlu, E., & Sunata, U. (2016). Attitudes of Turkish youth toward Syrian refugees in respect to youths' gender, income, education, and city: A Scale Development Study. *Turkish Migration Selected Papers*, 155-163.
- Kıncal, R. Y. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel.
- Kömürcü, E. (2011). *Almanya'da Yaşayan Türk Göçmenlerin Sosyo-Kültürel Sorunları: Bir Entegrasyon Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Küçükşen, K. (2017). Suriyeli Sığınmacı Kadınlarda Sosyal Dışlanma Algısı Üzerine Nitel Bir Çalışma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 2399-2413.
- Kurekova, L. (2011). *Theories of migration: Conceptual review and empirical testing in the context of the EU East- West flows*. Central European University.
- Lee, E. S. (1996). The Theory of Migration. *Demography*, 3(1), 47-57.
- LeMay, M. J. (2007). *Illegal Immigration*. Santa Barbara, California: ABC CLIO.
- Lodigiani, M. (2018). Turks in Germany: An Evaluation of Socioeconomic Integration. *Colloquium: The Political Science Journal of Boston College*, 2(1), 20-31.
- Lundborg, P. (2013). Refugees' Employment Integration in Sweden: Cultural Distance and Labor Market Performance. *Review of International Economics*, 21(2), 219-232.
- Martin, P., Abella, M., & Kuptsch, C. (2006). *Managing Labour Migration in the Twenty First Century*. Binghamton, New York: Yale University Press.
- Massey, D. S., & Taylor, J. E. (2004). *International Migration Prospects and Policies in a Global Market*. Oxford: Oxford University Press.

- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Edward, J. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431-466.
- Murray, K., & Marx, D. M. (2013). Attitudes Toward Unauthorized Immigrants, Authorized Immigrants, and Refugees. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 19(3), 332-341.
- Nassaji, H. (2015). Qualitative and descriptive Research: Data type versus Data Analysis. *Language Teaching Research*, 19(2), 129-132.
- Nicholson, F. (2018). Legal and Protection Policy Research Series. *The "Essential Right" to Family Unity of Refugees and Others in Need of International Protection in the Context of Family Reunification*. Geneva: UNHCR.
- O'Reilly, K. (2012). *International Migration and Social Theory*. Loughborough: Palgrave Macmillan.
- O'Reilly, K. (2015). *Migration theories: a critical overview*. Oxford: Routledge.
- Özcan, E. D. (2016). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. *İş ve Hayat*, 2(4), 183-215.
- Ratković, M. (2017). Migrant Crisis and Strengthening of The Right Wing In The European Union. *Megatrend Review*, 14(3), 47-60.
- Ravenstein, E. (1889). The Laws of Migration. *Journal of the Royal Statistical Society*, 52(2), 241-305.
- rbb24.de. (2018, Aralık 9). Mayıs 13, 2019 tarihinde <https://www.rbb24.de/politik/beitrag/2018/12/huebner-bmi-plakat-kampagne-migration-protest-berlin-.html> adresinden alındı
- Reuters. (2018, Ekim 22). Mayıs 2, 2019 tarihinde <https://www.reuters.com/article/us-germany-refugees-housing-feature/germanys-housing-crisis-fuels-black-market-for-refugees-idUSKCN1MW1H9> adresinden alındı

- Rittersberger-Tılıç, H., Özen, Y., & Çelik, K. (2016). Geriye Göçün Dinamikleri: Almanya'dan 'Ev'e Dönüş. S. G. Ihlamur-Öner, & N. Şirin Öner içinde, *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar* (s. 287-307). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Schonenboom, J., & Johnson, R. B. (2017). How to Construct a Mixed Methods Research Design. *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie*.
- Schweitzer, R., Perkoulidis, S. A., Krome, S. L., & Ludlow, C. L. (2005). Attitudes towards Refugees: The Dark Side of Prejudice in Australia. *Australian Journal of Psychology*, 57(3), 170-179.
- Şeker, B. D. (2015). Göç ve Uyum Süreci: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. B. D. Şeker, İ. Sirkeci, & M. M. Yüceşahin içinde, *Göç ve Uyum* (2. b., s. 9-21). London: Transnational Press London.
- Şeker, B. D., Sirkeci, İ., & Yüceşahin, M. M. (2015). *Göç ve Uyum*. London: Transnational Press London.
- Şeker, G., Tilbe, A., Ökmen, M., Yazgan, P., Eroğlu, D., & Sirkeci, İ. (2015). *Turkish Migration Conference 2015 Selected Proceedings*. London: Transnational Press London.
- Solivetti, L. M. (2010). *Immigration, Social Integration and Crime: A Cross-national Approach*. New York: Routledge.
- Takanishi, R. (2010). Immigration, Diversity and Education. E. L. Grigorenko, & R. Takanishi (Dü). içinde New York: Taylor and Francis.
- The Washington Post*. (2018). Mayıs 2, 2019 tarihinde https://www.washingtonpost.com/world/europe/migrants-say-these-mass-shelters-are-like-prisons-germany-wants-to-build-more/2018/05/17/f22799fe-587e-11e8-9889-07bcc1327f4b_story.html?noredirect=on&utm_term=.bb21a12e2634 adresinden alındı

- Todaro, M. P., & Smith, S. C. (2011). *Economic Development* (11. b.). Boston: Pearson Education.
- Türker, D., & Yıldız, A. (2015). Göçmenlerde Sosyo-Psikolojik Entegrasyon Analizi. D. Şeker, İ. Sirkeci, & M. Yüceşahin içinde, *Göç ve Uyum* (2. b., s. 23-34). Transnational Press London.
- United Nations. (2016). *Report on The World Social Situation, Leaving No One Behind: The Imperative of Inclusive Development*. New York: UN.
- Van Hear, N. (2010). Theories of Migration and Social Change. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(10), 1531-1536.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yazgan, P., Utku, D. E., & Sirkeci, İ. (2015). Syrian Crisis and Migration. *Migration Letters*, 12(3), 181-192.
- Yelpaze, İ., & Güler, D. (2018). The Relationship between Attitudes towards Asylum Seekers and Compassion Levels of University Students. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 5(3), 524-543.
- Yeşil, S. (2013). Kültür ve Kültürel Farklılıklar: Liderlik Açısından Teorik Bir Değerlendirme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(44), 52-81.
- Zeyneloğlu, S., & Sirkeci, İ. (2015). Türkiye'de Almanlar ve Almancılar. B. D. Şeker, İ. Sirkeci, & M. M. Yüceşahin içinde, *Göç ve Uyum* (2. b., s. 173-214). London: Transnational Press London.

EKLER

EK-1: BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü öğretim elemanı Prof. Dr. Yasemin ÖZKAN ve Hacettepe Üniversitesi Yüksek Lisans öğrencisi Şeyda AYVAZ tarafından yürütülmektedir.

Bu çalışmanın amacı nedir? Bu çalışmada Almanya’da yaşayan Türk göçmenlerin, son yıllarda Almanya’ya iltica eden Suriyeli mültecilere bakış açıları ve onlara karşı tutumlarının incelenmesi hedeflenmiştir. Bir göçmen grubun diğer bir göçmen gruba bakış açısını araştıran araştırmaların az sayıda olması sebebiyle, yapılan araştırma aracılığıyla literatüre akademik bir katkı sunulması hedeflenmektedir.

Katılımcı olarak ne yapmanızı istiyoruz? Bu amaç doğrultusunda, sizden demografik(kişisel) bilgi formu ve 26 maddelik “Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Ölçeği”ni doldurmanızı isteyeceğiz.

Sizden alınan bilgiler ne amaçla ve nasıl kullanılacak? Sizden alacağımız cevaplar tamamen gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Elde edilecek bilgiler sadece bilimsel amaçla (yayın, konferans sunumu, vb.) kullanılacak, isminiz ve kimlik bilgileriniz, hiçbir şekilde kimseyle paylaşılmayacaktır. Bu araştırma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu’ndan gerekli izinler alınmıştır.

Çalışmayı yarıda kesmek isterseniz ne yapmalısınız? Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katılım sırasında sorulan sorulardan ya da uygulama ile ilgili başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissettiğinizi belirtirseniz, çalışma sorular tamamlanmadan sonlandırılacaktır. Çalışmanın sonlandırılması size herhangi bir sorumluluk getirmeyecektir.

Bu çalışmayla ilgili daha fazla bilgi almak isterseniz: Çalışmaya başlamadan veya çalışma sırasında çalışmayla ilgili aklınıza gelen tüm sorulara uygulayıcı tarafından cevap verilecektir. Çalışmaya katılımınızın sonrasında ise, bu çalışmayla ve sonuçlarıyla ilgili sorularınız yazılı biçimde cevaplandırılacaktır. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Şeyda Ayvaz ile (e-posta: seydaayvaz@gmail.com) iletişim kurabilirsiniz. Bu çalışmaya katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Yukarıdaki bilgileri okudum ve bu çalışmada yer almak istiyorum (Lütfen alttaki iki seçenektten birini işaretleyiniz.

Evet, onaylıyorum _____

Hayır, onaylamıyorum _____

Katılımcının adı-soyadı: _____

Bugünün Tarihi: _____

(Formu doldurup imzaladıktan sonra araştırmacıya ulaştırınız)

EK-2: GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Sayın katılımcı,

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Almanya’da yaşayan göçmen kökenli Türklerin son dönemde Almanya’ya gelmiş olan Suriyeli mülteciler hakkındaki görüşlerine ulaşmak ve sizlerin geçmiş deneyimlerinizden faydalanarak yeni çözüm önerileri ortaya koymak amacıyla bir araştırma gerçekleştiriyorum. Araştırmadan elde edilen bulgular, göç ve beraberinde getirdiği sorunlara ışık tutacak ve etkili çözüm önerilerinin oluşturulmasını kolaylaştıracaktır. Bu araştırma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu’ndan gerekli izinler alınmıştır. Araştırma kapsamında sizinle yaklaşık bir saat sürecek bir görüşme yapacağız. Bu görüşmede, sizin Suriyeli mültecilere yönelik görüşlerinizi ölçmeye yönelik sorular sorulacaktır. Görüşmede özel sorular (politik görüş, cinsel yönelim, din vb.) sorulmayacaktır. Cevaplamak istemeyeceğiniz, özel olduğunu düşündüğünüz sorular olursa cevap vermeyebilirsiniz.

Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmadan istediğiniz zaman çekilebilirsiniz. Bu durum size hiçbir sorumluluk getirmeyecektir. Görüşmede sorulan sorulara vereceğiniz cevaplar, çalışmada yer alan iki araştırmacı dışında kimseyle paylaşılmayacaktır. Araştırma sonuçları eğitim ve bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Araştırmanın tüm süreçlerinde kişisel bilgileriniz özenle korunacaktır. Bu Gönüllü Katılım Formuna adınızı ve soyadınızı yazmanız isteğe bağlıdır. Görüşme anında konuşulanların not alınması zor olduğu için izin verdiğiniz takdirde ses kayıt cihazı kullanılacaktır. Bu gönüllü katılım formunu imzalamadan önce veya daha sonra aklınıza gelebilecek olan soruları istediğiniz zaman bize sorabilirsiniz. Telefon numaram ve e-posta adresim bu kâğıtta yazıyor. Bu görüşme ya da araştırma bittikten sonra da bana ulaşabilir ve araştırma ile ilgili soru sorabilirsiniz. Araştırmaya katılmayı tercih ediyorsanız, lütfen aşağıya imzanızı atınız. İmzaladıktan sonra size bu formun bir kopyasını vereceğim.

Katılımcının adı, soyadı:

İmzası:

Tarih:

Sorumlu araştırmacının adı, soyadı: Prof. Dr. Yasemin ÖZKAN

Araştırmanın yürütücüsünün adı, soyadı: Sosyal Hizmet Uzmanı Şeyda AYVAZ

Tel: [REDACTED]

E-posta: seydaayvaz@gmail.com

İmza:

Tarih:

10. Eğer Türkiye'den Almanya'ya göç ettiyseniz, göç ettiğiniz bölge/şehir?(ör: Karadeniz/ Trabzon).....

11. Kaç yıldır Almanya'da yaşıyorsunuz?

( ) 5-10   ( ) 11-15   ( ) 16-20   ( ) 20+

12. Eğitiminizi aldığınız yer?

( ) Almanya   ( ) Türkiye ve yurtdışı
( ) Türkiye   ( ) Diğer(belirtiniz).....

13. Almanya'daki vatandaşlık durumunuz nedir?

( ) Türk vatandaşı   ( ) Alman vatandaşı   ( ) Çifte vatandaş   ( ) Diğer(belirtiniz).....

14. Almanya'da bulunma nedeniniz aşağıdakilerden hangisidir?

( ) Eğitim   ( ) İş   ( ) Eş durumu   ( ) Alman vatandaşım
( ) Almanya'da doğdum   ( ) Siyasi nedenler   ( ) Diğer(belirtiniz).....

II. BÖLÜM

Lütfen aşağıdaki dil yetkinliğini ölçen soruları cevaplandırınız.

1. Ana diliniz nedir?

( ) Türkçe   ( ) Almanca   ( ) Diğer(belirtiniz).....

2. Günlük hayatınızda hangi dili ağırlıklı olarak kullanmaktasınız?

( ) Türkçe   ( ) Almanca   ( ) Diğer(belirtiniz).....

3. Aileniz ve akrabalarınızla hangi dilde iletişim kurmaktasınız?

( ) Türkçe   ( ) Almanca   ( ) Diğer(belirtiniz).....

4. Yazışmalarda kullandığınız dil hangisidir?

( ) Türkçe   ( ) Almanca   ( ) Diğer(belirtiniz).....

5. Almancayı ne kadar iyi:

		Hiç	Biraz	Orta Düzeyde	İyi	Çok İyi
1	Anlıyorsunuz?					
2	Konuşuyorsunuz?					
3	Okuyorsunuz?					
4	Yazıyorsunuz?					

EK-4: SURIYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ

Aşağıda Suriyeli mültecilere yönelik düşüncelerinizi ölçen bazı ifadelere yer verilmiştir. Her cümleyi okuduktan sonra size en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz. Cümlelerin size uygunluğuna göre o cümle için *kesinlikle katılmıyorum*, *biraz katılmıyorum*, *kararsızım*, *biraz katılıyorum* ve *tamamen katılıyorum* seçeneklerinden birini işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Kararsızım	Biraz Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1- Şehir merkezinde Suriyeli mülteci görmek beni rahatsız eder.					
2- Suriyeli mülteciler Alman kültürüne uyum sağlamalıdır.					
3- Suriyeli mültecilerle komşu olmaktan rahatsızlık duymam.					
4- Suriyeli mültecilere önümüzdeki seçimlerde oy hakkı verilmesini desteklerim.					
5- Suriyeli mültecilerin bulaşıcı hastalık taşıma olasılığı beni tedirgin eder.					
6- Suriyeli bir mülteci ile arkadaş olmaktan kaçınıyorum.					
7- Suriyeli mültecilerin Almanya'daki çalışanların iş olanaklarını kısıtladıklarını düşünüyorum.					
8- Suriyeli mültecilerin Almanca öğrenmeleri gerektiğini düşünüyorum.					
9- Suriyeli mültecilerin suç oranını arttırdıklarını düşünüyorum.					
10- Suriyeli mültecilere vatandaşlık hakkı tanınması beni rahatsız eder.					
11- Suriyeli mültecilerin yararına düzenlenen sosyal sorumluluk projelerine gönüllü olmak isterim.					
12- Suriyeli mültecilerin vergi vermemelerini yanlış buluyorum.					

13- Oturduğum mahallede veya yakın çevresinde Suriyeli mültecilerin ikamet etmesini istemem.					
14- Suriyeli mülteciler sınır dışı edilmelidir.					
15- Suriyeli mülteciler belli bir süre için toplu taşıma araçlarında ücretsiz yararlanmalarında bir sakınca görmüyorum.					
16- Suriyeli mültecilerin kullandığı tuvaleti kullanmaktan rahatsızlık duyarım.					
17- Suriyeli mültecilerin Almanya sınırlarında doğan çocuklarının Alman vatandaşı olmaları gerektiğini düşünüyorum.					
18- Otobüste Suriyeli mülteci gördüğüm zaman yanına oturmayı tercih etmem.					
19- Çocuğumu her zaman götürdüğüm parkta Suriyeli mültecilerin bulunması beni tedirgin eder.					
20- Suriyeli mülteciler bir suça karıştıklarında Alman vatandaşlarından daha fazla ceza almalıdırlar.					
21- Suriyeli mülteciler Alman vatandaşlarıyla aynı sağlık hizmetlerinden faydalanmalıdırlar.					
22- Suriyeli mültecilerin Almanya'ya sığınması beni rahatsız etmez.					
23- Suriyeli mültecilerin sokaklarda dilenmeleri vatandaşların iyi duygularını suiistimal etmektedir.					
24- Suriyeli mültecilerin Almanya'ya girişlerinin zorlaştırılması gerektiğini düşünüyorum.					
25- Çocuğumun Suriyeli mülteci çocuklarla arkadaş olmasından rahatsız olmam.					
26- Suriyeli mülteciler ile Türkiyeli göçmenlerin çoğunluğunun inandığı dinin aynı olması bir güven ortamı oluşturur.					

Anketimiz bitmiştir. Katılımınız için teşekkür ederiz.

EK-5: MÜLAKAT SORU FORMU

- 1) Suriyeli mültecilerin Almanya'da yaşadıkları sorunların neler olduğunu düşünüyorsunuz? Açıklar mısınız?
- 2) Sizin deneyimlediğiniz sorunlarla Suriyeli mültecilerin deneyimlediği sorunların benzer yanlarının neler olduğunu düşünüyorsunuz?
- 3) Sizin deneyimlediğiniz sorunlarla Suriyeli mültecilerin deneyimlediği sorunların farklı yanlarının neler olduğunu düşünüyorsunuz?
- 4) Suriyelilerin topluma uyum konusunda ne gibi sıkıntılar yaşadığını düşünüyorsunuz?
- 5) Suriyelilerin topluma uyumu için yapılması gerekenlerin neler olduğunu düşünüyorsunuz?
- 6) Suriyelilerin Almanya'da bulunmasının Almanların Türklere karşı bakış açısını değiştirdiğini düşünüyor musunuz? Nasıl?
- 7) Suriye'deki karışıklık bitse dahi Suriyelilerin dönmeyi tercih etmeyip, Almanya'da kalıcı olmaları konusunda nasıl düşünüyorsunuz?
- 8) Kendi göçmenlik sürecinizi de düşünerek, Almanya'daki Suriyeli mülteciler sorununu nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 9) Alman hükümetinin göçmenlere yönelik politikalarını geçmişteki ve günümüzdeki problemleri ele alarak nasıl değerlendirirsiniz?

EK-6: SURIYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ (ORJİNAL ÖLÇEK FORMU)

	Kesinlikle Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Kararsızım	Biraz Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Şehir merkezinde Suriyeli mülteci görmek beni rahatsız eder.					
Suriyeli mülteciler Türk kültürüne uyum sağlamalıdır.					
Suriyeli mültecilerle komşu olmaktan rahatsızlık duymam.					
Suriyeli mültecilere önümüzdeki seçimlerde oy hakkı verilmesini desteklerim.					
Suriyeli mültecilerin bulaşıcı hastalık taşıma olasılığı beni tedirgin eder.					
Suriyeli bir mülteci ile arkadaş olmaktan kaçınıyorum.					
Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki çalışanların iş olanaklarını kısıtladıklarını düşünüyorum.					
Suriyeli mültecilerin Türkçe öğrenmeleri gerektiğini düşünüyorum.					
Suriyeli mültecilerin suç oranını arttırdıklarını düşünüyorum.					
Suriyeli mültecilere vatandaşlık hakkı tanınması beni rahatsız eder.					
Suriyeli mültecilerin yararına düzenlenen sosyal sorumluluk projelerine gönüllü olmak isterim.					
Suriyeli mültecilerin vergi vermemelerini yanlış buluyorum.					
Oturduğum mahallede veya yakın çevresinde Suriyeli mültecilerin ikamet etmesini istemem.					

Suriyeli mülteciler sınır dışı edilmelidir.					
Suriyeli mülteciler belli bir süre için toplu taşıma araçlarında ücretsiz yararlanmalarında bir sakınca görmüyorum.					
Suriyeli mültecilerin kullandığı tuvaleti kullanmaktan rahatsızlık duyarım.					
Suriyeli mültecilerin Türkiye sınırlarında doğan çocuklarının Türk vatandaşı olmaları gerektiğini düşünüyorum.					
Otobüste Suriyeli mülteci gördüğüm zaman yanına oturmayı tercih etmem.					
Çocuğumu her zaman götürdüğüm parkta Suriyeli mültecilerin bulunması beni tedirgin eder.					
Suriyeli mülteciler bir suçta karıştıklarında Türkiye vatandaşlarından daha fazla ceza almalıdırlar.					
Suriyeli mülteciler Türkiye vatandaşlarıyla aynı sağlık hizmetlerinden faydalanmalıdırlar.					
Suriyeli mültecilerin ülkeme sığınması beni rahatsız etmez.					
Suriyeli mültecilerin sokaklarda dilenmeleri vatandaşların iyi duygularını suiistimal etmektedir.					
Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye girişlerinin zorlaştırılması gerektiğini düşünüyorum.					
Çocuğumun Suriyeli mülteci çocuklarla arkadaş olmasından rahatsız olmam.					
Suriyeli mülteciler ile Türkiye'deki çoğunluğun inandığı dinin aynı olması bir güven ortamı oluşturur.					

EK-7: ÖLÇEK İZİN İSTEMİ

E-Posta Yaz

Gelen Kutusu 1.021

Yıldızlı

Ertelendi

Önemli

Şeyda

Yakın zamanda gerçekleşen bir sohbet yok
Yeni bir tane başlatın

Ölçek İzin İstemi

Şeyda Ayvaz <seydaayvaz@gmail.com> 15 Kasım Per 12:55

Alici: seraycagla.keles, tugcearal15, muazzez.yildirim, ece.kurtoglu, ulas.sunata

Sayın Aral, Keleş, Kurtoğlu, Sunata ve Yıldırım,

Ben Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Türklerin Suriyeli mültecilere yönelik bakış açılarını konu alan yüksek lisans tez çalışmamda kullanmak üzere, oluşturmuş olduğunuz " Attitudes of Turkish youth toward Syrian refugees in respect to youths' gender, income, education, and city" başlıklı ölçeğin kullanım iznini talep etmekteyim.

Bu talebe olumlu yanıtınıza memnun olacağım.
Teşekkür eder, saygılarımla iyi çalışmalar dilerim.

Şeyda Ayvaz

E-Posta Yaz

Gelen Kutusu 1.021

Yıldızlı

Ertelendi

Önemli

Şeyda

Yakın zamanda gerçekleşen bir sohbet yok
Yeni bir tane başlatın

Ulas SUNATA <ulas.sunata@eas.bau.edu.tr> 15 Kas 2018 17:11

Alici: ben, seraycagla.keles@stu.bahcesehir.edu.tr, tugcearal15@ku.edu.tr, muazzez.yildirim@stu.bahcesehir.edu

Türkçe > İngilizce İletiyi çevir Türkçe için kapat

Sevgili Şeyda,
Ölçeği memnuniyetle kullanabilirsiniz.
Doç. Dr. Ulaş Sunata

Assoc. Prof. Ulas Sunata

[BAU Center of Migration and Urban Studies \(BAUMUS\)](#) - Founding Chair
Bahçeşehir University, Faculty of Economics, Administrative and Social Sciences
Department of Sociology
tel: +90 212 381 0442
tel: +90 212 381 5987
tel: +90 212 381 5988
cell: +90 532 7971737

EK-8: HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ETİK KOMİSYONU İZİNİ

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172-300
Konu : Şeyda AYVAZ Hk.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 07.01.2019 tarihli ve 12908312-300/00000396343 sayılı yazınız.

Enstitünüz Sosyal Hizmet Anabilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencilerinden Şeyda AYVAZ'ın Prof. Dr. Yasemin ÖZKAN danışmanlığında hazırladığı "Berlin'deki Türk Göçmenlerin Süriyeli Mültecilere Yönelik Görüş ve Tutumları Üzerine Bir Çalışma-Lebenswelt Gmbh-Berlin/Almanya Örneği" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 8 Ocak 2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

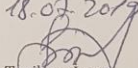
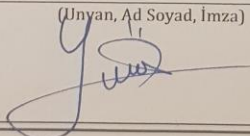
Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Rahime Meral NOHUTCU
Rektör Yardımcısı

EK-9: ORJİNALLİK RAPORU

 <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU</p>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p>
Tarih: 18/07/2019
<p>Tez Başlığı : Berlin'deki Türk Göçmenlerin Suriyeli Mültecilere Yönelik Tutum ve Görüşleri Üzerine Bir Çalışma: Berlin/ Almanya Örneği</p> <p>Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 114 sayfalık kısmına ilişkin, 17/07/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 2 'dir.</p> <p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☐ Alıntılar hariç 4- ☒ Alıntılar dâhil 5- ☐ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç <p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p> <p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p> <p style="text-align: right;">18.07.2019 Tarih ve İmza</p> <p>Adı Soyadı: Şeyda Ayvaz Öğrenci No: N15225773 Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Programı: Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı</p>
<p>DANIŞMAN ONAYI</p> <p>UYGUNDUR.</p> <p>Prof. Dr. Yasemin Özkan (Unvan, Ad Soyad, İmza) </p>

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
SOCIAL WORK DEPARTMENT

Date: 18/07/2019

Thesis Title A Study on The Opinions and Attitudes of Turkish Migrants in Berlin Towards Syrian Refugees: The Case of Berlin/Germany

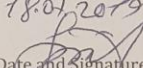
According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 17/07/2019 for the total of 114 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 2 %.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Quotes included
5. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

18.07.2019

Date and Signature

Name Surname: Şeyda Ayvaz

Student No: N15225773

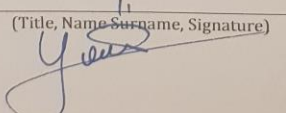
Department: Social Work

Program: Social Work / Master of Science

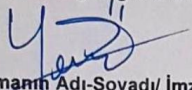
ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

(Title, Name Surname, Signature)

EK-10: TEZ BAŞLIĞI DEĞİŞİKLİK FORMU

 HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ Yüksek Lisans Tez Başlığı Değişikliği Formu	
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE	
<p>Aşağıda bilgileri verilen öğrencinin tez başlığının ...../...../.... Tarih ve .....sayılı Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Akademik Kurul Kararı ile aşağıdaki şekilde değiştirilmesine karar verilmiştir.</p>	
<p>Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.</p>	
<p>Danışmanın Adı-Soyadı/ İmzası Prof. Dr. Yusemin ÖZKAN</p>	<p>Anabilim Dalı Başkanı Adı-Soyadı/İmzası</p>
Öğrenci Adı:	Şeyda
Öğrenci Soyadı:	AYVAZ
Öğrenci Numarası:	N15225773
Danışmanı:	Prof. Dr. Yusemin ÖZKAN
Anabilim Dalı:	Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
Program Adı:	Tezli Yüksek Lisans Programı
ESKİ VE ÖNERİLEN TEZ BAŞLIĞI İLE İLGİLİ BİLGİLER	
ESKİ TEZ BAŞLIĞI	Berlin'deki Türk Göçmenlerin Suriyeli Mültecilere Yönelik Görüş Ve Tutumları Üzerine Bir Çalışma: Lebenswelt Gmbh Berlin/ Almanya Örneği
YENİ TEZ BAŞLIĞI (TÜRKÇE)	Berlin'deki Türk Göçmenlerin Suriyeli Mültecilere Yönelik Görüş Ve Tutumları Üzerine Bir Çalışma: Berlin/ Almanya Örneği
YENİ TEZ BAŞLIĞI (İNGİLİZCE)	A Study on The Opinions And Attitudes of Turkish Migrants in Berlin Towards Syrian Refugees-The Case of Berlin/Germany
<p>Detaylı Bilgi: http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr Telefon: 0 312 297 68 60 Faks: 0 312 299 21 47 E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr</p>	

- Tez Başlığı Değişikliği Savunma Sınavında yapılıyorsa 2.sayfadaki bilgilerin doldurulması gerekmektedir.

Savunma Sınav Tarihi:	12.06.2019
Saati:	10.30

TEZ SAVUNMA SINAV JÜRİSİ:

ÜYELER	ÜN VAN, AD, SOYAD	KURUMU/BÖLÜMÜ	İMZA
JÜRİ BAŞKANI	Doç. Dr. Filiz YILDIRIM	Ankara Üniversitesi/Sosyal Hizmet Bölümü	
DANIŞMAN	Prof. Dr. Yemin ÖZKAN	Hacettepe Üniversitesi/ Sosyal Hizmet Bölümü	
ÜYE	Dr. Türken ÇAĞLAR	Hacettepe Üniversitesi/ Sosyal Hizmet Bölümü	
ÜYE			
ÜYE			

Detaylı Bilgi: <http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr>

Telefon: 0 312 297 68 60

Faks: 0 312 299 21 47

E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr

Sayfa 2